NÁTTÚRUSTOFA VESTFJARÐA
Fornleifadeild

Fornleifarannsókn vegna veglagningar frá Bjarkalundi að Skálanesi

Margrét Hrönn Hallmundsdóttir

Mars 2016
NV nr. 9-16

Efnisyfirlit

Inngangur 5
Markmið og aðferðir 6
Tilgangur fornleifaskráninga 6
Aðferðafræði 7
Skrá yfir fornleifar 8
Laugaland 8
Saga Laugalands 8
Fornleifaskrá Laugaland 8
Staður á Barðaströnd 20
Saga Staðar 20
Fornleifaskráning Staður 21
Hlíð 23
Saga Hlíðar 23
Fornleifaskráning Hlíð 24
Hofstaðir 37
Saga Hofstaða 37
Fornleifaskrá Hofstaðir 39
Þórisstaðir 41
Saga Þórisstaða 41
Fornleifaskrá Þórisstaðir 41
Gröf 50
Saga Grafar 50
Fornleifaskrá Gröf 51
Hallsteinsnes 69
Saga Hallsteinsness 69
Fornleifaskrá Hallsteinsnes 70
Grónes (Gróunes) 105
Saga Gróuness 105

Fornleifaskrá Gróunes 106
Barmur 123
Saga Barms 123
Fornleifaskrá Barmur 124
Skálanes 142
Saga Skálaness 142
Fornleifaskrá Skálanes 143
Brekka 150
Saga Brekku 150
Fornleifaskrá Brekka 150
Námur 158
Náma 103, Múlaá. 159
Náma 104, Bergskering innan Þórisstaða 159
Náma 105. Hjalli utan Þórisstaða 160
Náma 106, Hjallaháls 160
Náma 107, Áreyrar Djúpadals 160
Náma 108, Skriður utan Síkisár 160
Náma 109, Miðhúsamelur 160
Náma 110, Ódrjúgsháls-klöpp (Skering) 160
Náma 113, Melanes 160
Náma 114, Hjalli innan Hallsteinsness 161
Náma 118, Klappir á Grónesi 161
Náma 125, Laugalandshraun 161
Náma 127, Klappir utan Hákallastrandar 162
Náma 130, Miðjanes 162
Náma 131, Tangi innan Galtarár 162
Náma 132, Skálaneshraun 162
Náma 133, Utan Krakár/Háubakkar 162
Náma 134, Grjótlager á Melanesi 162
Niðurlag 164
Lýsing á veglínum 164
Leið I 164
Leið Þ-H 166

Leið H1 172
Leið D2 176
Leið A1 179
Tenging við Reykjanes 181
Tenging við Djúpadal 181
Lokaorð 183

Inngangur

Árið 2004 gerði Náttúrustofa Vestfjarða fornleifakönnun vegna ný og endurlagningar á Vestfjarðavegi 60 og í október það ár kom úr skýrslan *Fornleifaskráning í Reykhólahreppi, A-Barðastrandasýslu. Vegna ný og endurlagningar Vestfjarðarvegar nr. 60*[1]*.* Dr. Ragnar Edvardsson fornleifafræðingur sá um vettvangsvinnu og skýrslugerð. Árið 2004 var fornleifaskráning á Íslandi tiltölulega ný til komin og aðferðafræði fornleifaskráningar var enn í mótun. Á þeim 12 árum sem liðin eru síðan skýrslan kom út hefur orðið mikil þróun í verklagsreglum í fornleifaskráningu og kröfur minjayfirvalda eru orðnar miklu meiri um hvernig fornleifaskráning á að fara fram. Jafnframt hafa tækni og mælingartæki þróast mikið og í dag eru landupplýsingakerfi og loftmyndir orðin hluti af starfsumhverfi fornleifafræðinga.

Vegna þessa fór Minjastofnun fram á að fornleifaskráning vegna lagningu Vestfjarðarvegar (60) yrði lagfærð og þeim stöðlum og kröfum sem stofnunin setur við fornleifaskráningu í dag fylgt.

Veglínur hafa jafnframt tekið miklum breytingum síðan skráningin var gerð árið 2004, fallið hefur verið frá nokkrum veglínum og nýjar settar inn. Að beiðni Vegagerðarinnar og að tilmælum Minjastofnunar gerði Náttúrustofa Vestfjarða því endurbætta skráningu á fornleifum fyrir Vegagerðina þar sem stöðlum Minjastofnunar árið 2015 var fylgt og nýjar veglínur skoðaðar.

Skýrsla Ragnars frá 2004 var nýtt sem grunnur af þessari og númer sem notuð voru í eldri skýrslunni birtast við hverja fornleif ef sömu minjar eru skráðar. Ef fornleifarnar voru skráðar en eru utan nýrra veglína fyrir 2015 eru þær skráðar „utan svæðis" og er skráningin þá ekki endurbætt frá eldri skýrslunni.

Minjar voru mældar inn með nákvæmum staðsetningartækjum frá Trimble teiknaðar inn og ljósmyndaðar. Vettvangsvinna var unnin í nóvember 2015 af Margréti Hallmundsdóttur fornleifafræðing, henni til aðstoðar við vettvangsvinnu var Guðmundur Birgir Smárason. Úrvinnsla og skýrslugerð var í höndum Margrétar og var unnin í janúar og febrúar 2016. Kortavinnu annaðist Hulda Birna Albertsdóttir.

[1] Ragnar Edvardsson 2004

Markmið og aðferðir

Tilgangur fornleifaskráninga

Í lögum um menningarminjar nr. 80 29. júní 2012 segir að lögin eigi að tryggja eftir föngum verndun menningarsögulegra minja í eigin umhverfi og að íslenskum menningararfi verði skilað óspilltum til komandi kynslóða. Eins eiga lögin að auðvelda aðgang að minjunum, kynna þær þjóðinni og greiða fyrir rannsóknum. Þá er fornleifaskráning bundin skipulagsgerð skv. lögunum, en í 16. gr. segir: „Skylt er að fornleifaskráning fari fram áður en gengið er frá svæðisskipulagi, aðalskipulagi eða deiliskipulagi eða endurskoðun þess og skal sá sem ber ábyrgð á skipulagsgerð í samræmi við skipulagslög standa straum af kostnaði við skráninguna.“

Í 3. grein laganna eru fornleifar skilgreindar sem: „Fornleifar teljast hvers kyns mannvistarleifar, á landi, í jörðu, í jökli, sjó eða vatni, sem menn hafa gert eða mannaverk eru á og eru 100 ára og eldri, svo sem: búsetulandslag, skrúðgarðar og kirkjugarðar, byggðaleifar, bæjarstæði og bæjarleifar ásamt tilheyrandi leifum mannvirkja og öskuhauga, húsaleifar hvers kyns, svo sem leifar kirkna, bænhúsa, klaustra, þingstaða og búða, leifar af verbúðum, naustum og verslunarstöðum og byggðaleifar í hellum og skútum, vinnustaðir þar sem aflað var fanga, svo sem leifar af seljum, verstöðvum, bólum, mógröfum, kolagröfum og rauðablæstri, tún- og akurgerði, leifar rétta, áveitumannvirki og aðrar ræktunarminjar, svo og leifar eftir veiðar til sjávar og sveita, vegir og götur, leifar af stíflum, leifar af brúm og öðrum samgöngumannvirkjum, vöð, varir, leifar hafnarmannvirkja og bátalægi, slippir, ferjustaðir, kláfar, vörður og önnur vega- og siglingamerki ásamt kennileitum þeirra, virki og skansar og leifar af öðrum varnarmannvirkjum, þingstaðir, meintir hörgar, hof og vé, brunnar, uppsprettur, álagablettir og aðrir staðir og kennileiti sem tengjast siðum, venjum, þjóðtrú eða þjóðsagnahefð, áletranir, myndir eða önnur verksummerki af manna völdum í hellum eða skútum, á klettum, klöppum eða jarðföstum steinum og minningarmörk í kirkjugörðum, haugar, dysjar og aðrir greftrunarstaðir úr heiðnum eða kristnum sið, skipsflök eða hlutar þeirra." Fornminjar njóta friðunar nema annað sé ákveðið af Minjastofnun Íslands.

Í 21. grein laga um menningarminjar segir: „fornleifum, sbr. 3. mgr. 3. gr., jafnt þeim sem eru friðlýstar sem þjóðminjar og þeim sem njóta friðunar í krafti aldurs, má enginn, hvorki landeigandi, ábúandi, framkvæmdaraðili né nokkur annar, spilla, granda eða breyta, hylja, laga, aflaga eða flytja úr stað nema með leyfi Minjastofnunar Íslands.“
Þetta á við um allar fornleifar, óháð sérstakri friðlýsingu. Friðhelgi fornleifa er ekki háð því að þær séu þekktar eða hafi verið skráðar. Sú skylda hvílir á sveitarfélögum eða framkvæmdaaðilum að gera Minjavernd ríkisins viðvart ef fyrirsjáanlegt er að minjar spillist vegna hvers konar framkvæmda eða breyttrar landnotkunar (sjá 12. gr.). „Ef fornminjar sem áður voru ókunnar finnast við framkvæmd verks skal sá sem fyrir því stendur stöðva framkvæmd án tafar. Skal Minjastofnun Íslands láta framkvæma vettvangskönnun umsvifalaust svo skera megi úr um eðli og umfang fundarins. Stofnuninni er skylt að ákveða svo fljótt sem auðið er hvort verki megi fram halda og með hvaða skilmálum. Óheimilt er að halda framkvæmdum áfram nema með skriflegu leyfi Minjastofnunar Íslands (24. gr.).”

Eitt af markmiðum fornleifaskráningar er að koma í veg fyrir að minjar verði fyrir skemmdum af gáleysi eða nauðsynjalausu. Fornleifaskráning nýtist við minjavörslu þegar ákveða á verndun á einstökum minjastöðum. Eins kemur hún að miklum notum vegna fyrirhugaðra framkvæmda. Þá er hægt að taka tillit til minjanna við skipulagsgerð og nýta þær í rannsókna- eða kynningarskyni. Með fornleifaskráningu má einnig stórlega minnka líkur á að fornleifar komi óvænt í ljós við framkvæmdir sem gæti leitt til tafa á viðkomandi verki.

Aðferðafræði

Aðferðafræði rannsóknarinnar byggir fyrst og fremst á fornleifaskráningu á vettvangi en að auki var farið yfir helstu heimildir um jarðirnar, s.s. örnefnaskrár, túnakort, jarðabækur og annað sem getur gefið vísbendingar um fornminjar.

Allir minjastaðir voru skráðir og voru teknir staðsetningarpunktar á hverjum stað með Trimble pro uppmælitæki. Minjastöðunum var lýst og ljósmyndir teknar af hverjum stað. Verkefnið var skráð í vefsjá Minjastofnunar og fékk númerið 1788 og hafa veglínur verið teiknaðar inn í gangagrunninn.

Skrá yfir fornleifar

Númerin eru úr kortasjá Minjastofnunar sem úthlutar hverju verkefni númer um leið og svæðið er afmarkað í gagnagrunninn. Þetta verkefni fékk númerið 1788 og svo eru hlaupanda númer þannig að fyrsta númerið verður 1788-1 og svo framvegis. Hafi minjar verið skráðar áður er það númer fyrir neðan.

Laugaland

Saga Laugalands
Laugalands er ekki getið í Jarðabók Árna og Páls og líklegt er að jörðin hafi þá ekki verið til. Hinsvegar er hún listuð sem hjáleiga í Johnsen frá 1847 og íbúar skráðir fyrst í manntali frá 1845 en ekki í manntali 1703. Líklegt er að jörðin hafi verið stofnuð einhvern tímann frá 1703-1845. Í Barðstrendingabók segir: „Laugaland er inn í Þorskafirði, langa bæjarleið frá Stað. Lítil jörð og slægnarýr."[2]

Fornleifaskrá Laugaland
Kort: 7/13
Verkefnanúmer: 1788-1
Jörð: Laugaland
Hlutverk: Býli
Tegund: Bæjarhóll
Staðsetning: A: 347239 N: 561118

Mynd 1. *Rústir við hlið íbúðarhússins á Laugalandi.*

Staðhættir: Á bænum Laugalandi stendur gamalt íbúðarhús sem nú er í eyði en er notað sem sumardvalarstaður. Við hlið íbúðarhússins eru hleðslur sem eru líklega af eldri torfbæ sem þar hefur staðið. Hleðslurnar eru beggja megin við íbúðarhúsið sem stendur þar. Húsið og rústirnar standa á veglegum bæjarhól sem staðsettur er fremst á klettanös.
Minjalýsing: Hleðslurnar standa hæstar um 120 cm og eru úr torfi og grjóti og eru austur að núverandi íbúðarhúsi. Þær mynda tvö hólf og vegg sem nær í átt að húsinu. Húsið virðist hafa verið byggt á rústum gamals torfbæjar. Á túnakorti sem hefur verið

2 Kristján Jónsson 1942:30.

teiknað fyrir 1920 sést að bærinn hefur staðið á sama stað og núverandi hús sem byggt var árið 1939.[3]

Hættumat: Lítil hætta.

Verkefnanúmer: 1788-2
Kort: 7/13
Jörð: Laugaland
Hlutverk: Útihús
Tegund: Rúst
Staðsetning: A: 347204 N: 561129

Mynd 2. *Rústir útihúss sem hefur orðið eldi að bráð.*

Staðhættir: Um 10 metra vestur af bænum eru rústir útihús.

Minjalýsing: Húsið er grjóthlaðið en stórir klettar mynda einn vegg rústarinnar. Veggir eru um 120 cm á hæð, hlaðnir úr torfi og grjóti. Í rústinni má sjá leifar af grindinni sem hefur haldið þakinu uppi og er ljóst að þetta hús hefur brunnið. Rústin er opin út að sjó.

Hættumat: Lítil hætta.

Verkefnanúmer: 1788-3
Kort: 7/13
Jörð: Laugaland
Hlutverk: Garðlag
Tegund: Garður
Staðsetning: A: 347252 N: 561083

Mynd 3. *Garðlag innan bæjarhóls á Laugalandi.*

Staðhættir: Suður af bænum en á bæjarhólnum er lítið garðlag.

Minjalýsing: Garðurinn er hlaðinn úr nokkuð stórum steinum sem eru að hverfa í sinu. Hæð garðsins er 20-30 cm. Lengd garðsins er 30 m.

Hættumat: Lítil hætta.

3 (www.fmr.is)

Verkefnanúmer: 1788-4

Kort: 7/13

Jörð: Laugaland

Hlutverk: Útihús

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 347352 N: 561064

Staðhættir: Um 150 m suðaustur af bænarhúsinu á Laugalandi eru tvær rústir hlið við hlið. Rústirnar eru við fjöruborðið í túnjaðri Laugalands.

Mynd 4. *Rúst í túnjaðri Laugalands.*

Minjalýsing: Rústin sem er nær bænum er 6 m á lengd og 5 m á breidd og eru hleðslur 1 m á hæð. Rústin er hlaðin úr torfi og grjóti og nær kassalaga og er hrun í inngangi sem hefur vísað norður.

Hættumat: Lítil hætta.

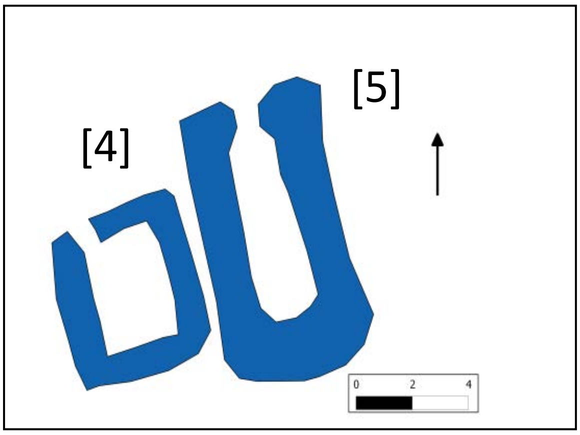

Verkefnanúmer: 1788-5

Kort: 7/13

Jörð: Laugaland

Hlutverk: Útihús

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 347357 N: 561066

Staðhættir: Fast við hlið rústar [4] er önnur rúst.

Minjalýsing: Rústin er grjóthlaðin og 9 m á lengd og 6 m á breidd að utanmáli. Rústin er ílöng og opin í norður út á fjörðinn. Rústin er mun lægri en sú við hliðina eða aðeins 30 cm og nokkuð gróin.

Hættumat: Engin hætta.

Mynd 5. *Rústin við hlið 4 líklega af útihúsi.*

Verkefnanúmer: 1788-6

Kort: 7/13

Jörð: Laugaland

Hlutverk: Óþekkt

Tegund: Hleðsla

Staðsetning: A: 347290 N: 561103

Staðhættir: Um 70 metra austur af bæjarhólnum í uppgrónu túni og sinu er frekar stutt hleðsla.

Minjalýsing: Hleðslan er um 6 m á lengd og er tvöföld grófhleðsla og líklega hefur verið torf á milli. Ekki er ljóst hvort um sé að ræða leifar af byggingu en hugsanlega er þetta hleðsla fyrir hey til gjafa fyrir fé í heimatúni.

Hættumat: Lítil hætta.

Mynd 6. *Hleðsla sem ekki er vitað hvaða tilgangi þjónaði.*

Mynd 7. *Brunnur við bæjarhólinn.*

Verkefnanúmer: 1788-7
Kort: 7/13

Jörð: Laugaland

Hlutverk: Brunnur

Tegund: Vatnsból

Staðsetning: A: 347200 N: 561120

Staðhættir: Um 17 m vestur af bænum Laugalandi er brunnur.

Minjalýsing: Brunnurinn viðist vera grjóthlaðinn og hefur verið byrgður með spýtum sem nú eru mjög fúnar.

Hættumat: Lítil hætta.

Verkefnanúmer: 1788-8

Kort: 7/13

Jörð: Laugaland

Hlutverk: Óþekkt

Tegund: Rúst/hleðsla

Staðsetning: A: 347150 N: 561150

Staðhættir: Alveg niður í fjöru um 80 metra vestur af bænum er hleðsla.

Minjalýsing: Líklega hluti af byggingu sem hefur staðið þarna en aðeins einn veggur er greinilegur. Náttúrulegir steinar hafa líklega myndað restina af húsinu. Rústin er um 4 m á lengd og 1 m á breidd.

Hættumat: Lítil hætta.

Mynd 8. *Líklega naust í fjörunni.*

Verkefnanúmer 1788-9

Kort: 7/13

Jörð: Laugaland

Hlutverk: Naust

Tegund: Rúst

Staðsetning: A:347163 N: 561149

Staðhættir: Um 80 m vestur af bænum í fjörunni er rúst. Gæti hugsanlega hafa verið naust miðað við staðsetningu í fjörunni.

Minjalýsing: Rústin er tvö hólf, þó svo að annað sé mun greinilegra en hitt. Hleðslur eru hæstar um 0,4 m og er rústin hlaðin úr grjóti. Rústin er hlaðin við hliðina á kletti sem myndar einn langvegg hennar.

Hættumat: Lítil hætta.

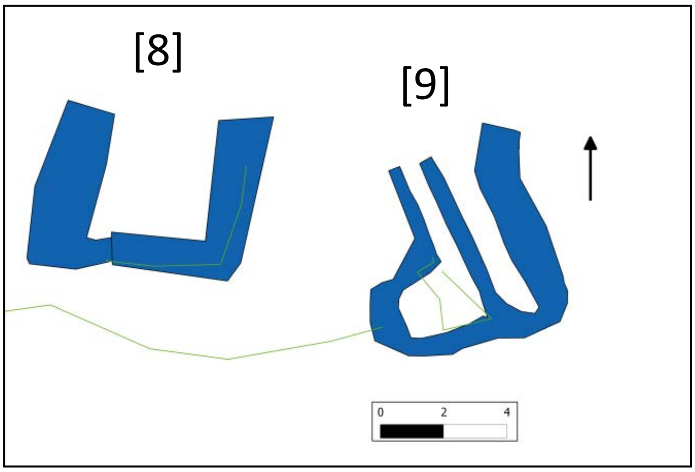

Verkefnanúmer: 1788-10

Kort: 7/13

Jörð: Laugaland

Hlutverk: Rétt/nátthagi

Tegund: Hleðsla

Staðsetning: A: 347161 N: 561125

Mynd 9. *Nátthaginn í útjaðri túnsins.*

Staðhættir: Í örnefnaskrá segir: „Stekkjarnes er utan við túnið. Á því var rétt eða byrgi. Þar var fé rekið inn sérstaklega á seinni árum, Réttin stendur enn, enda ekki mörg ár síðan hún var notuð".[4]

Minjalýsing: Um 60 m vestur af bæjarhúsinu á Laugarlandi er ferhyrnd rétt eða nátthagi. Réttin er mjög gróin og sér ekki í grjót. Hleðslur 30 cm á hæð. Stærð hennar er 10x10 og er op á réttinni til suðurs.

Hættumat: Lítil hætta.

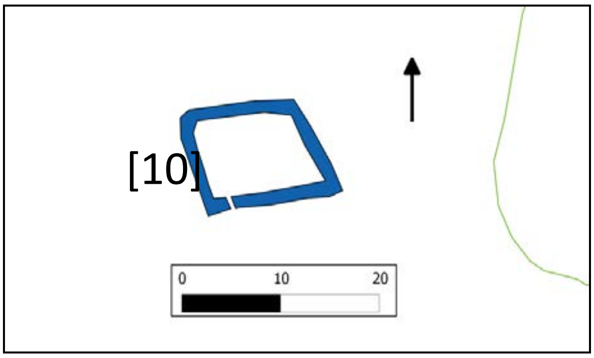

4 Örnefnaskrá Laugaland 1978:6

Verkefnanúmer: 1788-11

Kort: 7/13

Jörð: Laugaland

Hlutverk: Túngarður

Tegund: Garðlag

Staðsetning: A: 347128 N: 561083

Mynd 10. *Túngarður Laugalands þar sem veglína er fyrirhuguð.*

Staðhættir: Utan um túnið á Laugalandi er gamall túngarður.

Minjalýsing: Garðurinn er hlaðinn úr grjóti og er um 1 m á breidd og 180 m á lengd. Garðurinn er greinilegur en nokkuð sokkin í sinu.

Hættumat: Veglína I og A1 fara yfir garðinn.

Verkefnanúmer: 1788-13

Kort: 7/13

Jörð: Laugaland

Hlutverk: Mógrafir

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 347509 N: 561005

Staðhættir: Í örnefnaskrá Laugalands segir: „Mógrafir voru niður af hjöllunum. Búið er að fylla þær upp, og þar er nú tún. Þarna var tekinn mór á árunum 1940-1945, jafnvel eitthvað lengur. Theódór kom að Laugalandi 1940 og tók upp mó fyrstu árin. Guðmund minnir, að hann hafi talað um 11 stungur þarna, en jarðvegur er djúpur". [5]

Minjalýsing: Horfið undir tún.

Hættumat: Vinnubúðir eru fyrirhugaðar á svæðinu en mógrafirnar eru löngu upp fylltar.

Verkefnanúmer: 1788-14

Kort: 7/13

Jörð: Laugaland

Hlutverk: Hesthús

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

---

5 Örnefnaskrá Laugaland 1978:6

Staðhættir:Í örnefnaskrá segir: „Hesthúslækur rann innan við túnið eins og það var en rennur nú í skurði". [6]

Minjalýsing: Ekki er vitað nákvæmlega hvar þetta hesthús stóð eða hvort að hesthúsið sé ein af þeim rústum sem hefur verið skráð.

Hættumat: Ókunnugt.

Verkefnanúmer: 1788-15

Kort: 7/13

Jörð: Laugaland

Hlutverk: Útihús

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 347265 N: 561075

Staðhættir: Á túnakorti frá því fyrir 1920 eru teiknuð tvö útihús. Þessi hús stóðu þar sem í dag stendur hús sem skráð er sem verkstæði.

Minjalýsing: Ekki sjást leifar af þessum húsum í dag.

Hættumat: Horfið.

Verkefnanúmer: 1788-16

Kort: 7/13

Jörð: Laugaland

Hlutverk: Útihús

Tegund: Heimild

Staðsetning: A:347265 N: 561075

Staðhættir: Á túnakorti frá því fyrir 1920 eru teiknuð tvö útihús eða kálgarðar. Þessi hús/garðar stóðu þar sem í dag stendur hús sem skráð er sem verkstæði.

Minjalýsing: Ekki sjást leifar af þessum húsum/kálgörðum í dag.

Hættumat: Horfið.

Verkefnanúmer: 1788-17

Kort: 7/13

Jörð: Laugaland

Hlutverk: Fjós

---

6 Örnefnaskrá Laugaland 1978:5

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 347300 N: 561055

Staðhættir: Í örnefnaskrá segir: „Fjósaflöt hefur verið fjós áður en Guðmundur veit ekki hvar það stóð".[7]

Minjalýsing: Líklegt er að Fjósaflöt sé upp af Kvíarvogi þar er nú gamalt tún en ekki sést til rústa þar. Líklegt að leifar af fjósi séu undir sverði á svæðinu. Hnit tekið á miðju svæðinu.

Mynd 11. *Gróið naust nærri Skútunausti í landi Laugalands.*

Hættumat: Lítil hætta.

Verkefnanúmer: 1788-18

Kort: 7/13

Jörð: Laugaland

Hlutverk: Kvíar

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 347320 N: 561070

Staðhættir: Í örnefnaskrá segir: „rétt við Kvíarvog er stakur steinn".[8]

Minjalýsing: Kvíarvogur er líklega lítill vogur við túnið.

Verkefnanúmer: 1788-19

Kort: 7/13

Jörð: Laugaland

Hlutverk: Naust

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 344541 N: 560205

Staðhættir: Um 2,8 km vestur af Laugalandi á svæði sem heitir Skútunaust er mjög gamalt naust.

Minjalýsing: Naustið er í lengra lagi eða 15 m á lengd að utanmáli og 11 m á breidd. Naustið er hlaðið úr grjóti en nokkuð gróið eru hleðslur um 40 cm.

[7] Örnefnaskrá Laugaland 1978:9

8 Örnefnaskrá Laugaland 1978:9

Hættumat: Mikil hætta. Veglína A1 og nýr Reykhólasveitarvegir vegna veglínu I eru áforaðir yfir rústina.

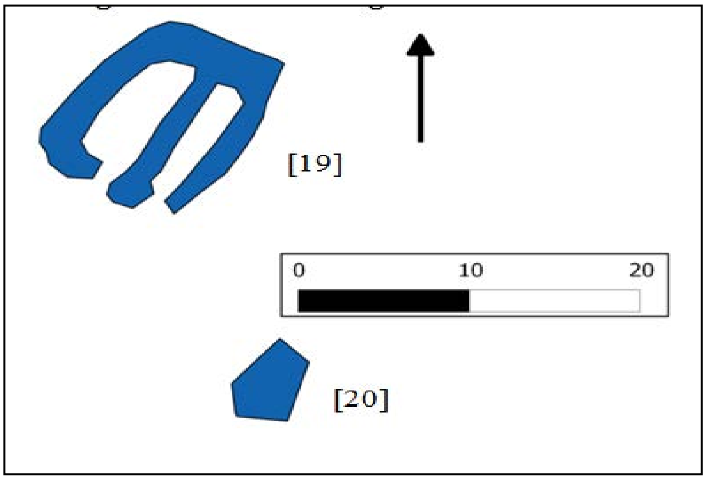

Verkefnanúmer: 1788-20

Kort: 7/13

Jörð: Laugaland

Hlutverk: Óþekkt

Tegund: Rústa bunga

Staðsetning: A: 344547 N: 560185

Staðhættir: Upp í hlíðinni ofan við þar sem túnin á Laugalandi enda er ógreinileg rústabunga.

Minjalýsing: Veggir eru lágir og ógreinilegir og eru þeir mjög grónir. Á loftmyndum sést að þetta er líklega ferköntuð rúst eða rétt sem er 12x12 m.

Hættumat: Mikil hætta. Veglína A1 og Reykhólasveitarvegur vegna veglínu I eru áformaðir yfir rústina. Rannsaka þarf rústina.

Verkefnanúmer: 1788-21

Kort: 7/13

Jörð: Laugaland

Hlutverk: Heit laug

Tegund: Vatnsból

Staðsetning: A: 347226 N: 561041

Staðhættir: Nafnið Laugaland er tilkomið vegna þess að í landinu er að finna heitar laugar. Í örnefnaskrá segir: „Lind Ytri (80) (75°) er nær bæ nú og væri í rauninni réttara

að nefna hana Heimri. Hún er rétt við íbúðarhúsið, og er tekið vatn úr henni í húsið. Lindin hefur líklega einhvern tíman verð kölluð Prettur og minnist Guðmundur þess að hafa séð það nafn einhverstaðar á prenti e.t.v. í Árbók Barðastrandarsýslu. Heit lindin sem kölluð var laug af Guðmundi og hans fólki, hefur samgang við sjó og hækkar í henni um flóð. Úr Lind heimri sem ekki var kölluð neinu sérstöku nafni, var tekið vatn í sundlaug sem Theódór gerði rétt við lindina. Heitar lindir eru í fjörunni niður af bænum eða aðeins utar, en þær hafa engin sérstök nöfn. Þetta eru mörg augu eða uppsprettur og eru heitari en laugarnar heima".[9]

Minjalýsing: Hnit var tekið við gömlu laugina sem er steinsteypt.

Hættumat: Lítil hætta.

Verkefnanúmer: 1788-24

Kort: 7/13

Jörð: Laugaland/ Staður

Hlutverk: Varða

Tegund: Vegvísun

Staðsetning: A: 344540 N: 560204

Staðhættir: Á hæð út við sjóinn, ekki langt frá naustinu er varða.

Minjalýsing: Varðan stendur á klöpp og er um 1 m á hæð.

Hættumat: Mikil hætta.

Mynd 12. *Varða milli Laugalands og Staðar.*

Verkefnanúmer: 1788-25

Kort: 3/13

Jörð: Laugaland/Staður

Hlutverk: Varða

Tegund: Vegvísun

Staðsetning: A: 343989 N: 559336

Mynd 13. *Varða milli Laugalands og Staðar.*

Staðhættir: Varða nokkuð nálægt sjó á náttúrulegri klöpp.

Minjalýsing: Varðan er um 1,50 m á hæð og skófum vaxin. Frá þessari vörðu sést í tvær aðrar.

[9] Örnefnaskrá Laugaland 1978:9.

Hættumat: Lítil hætta.

Verkefnanúmer: 1788-26

Kort: 3/13

Jörð: Laugaland/Staður

Hlutverk: Varða

Tegund: Vegvísun

Staðsetning: A: 343933 N: 559304

Mynd 14. *Varða milli Laugalands og Staðar.*

Staðhættir: Á milli Laugalands og Staðar en mun nærri Stað og Árbæ eru nokkrar vörður.

Minjalýsing: Varðan er um 1 m á hæð og skófum vaxin.

Hættumat: Lítil hætta.

Verkefnanúmer: 1788-27

Kort: 3/13

Jörð: Laugaland/Staður

Hlutverk: Varða

Tegund: Vegvísun

Staðsetning: A: 344201 N: 559566

Mynd 15. *Varða milli Laugalands og Staðar.*

Staðhættir: Á milli Laugalands og Staðar en mun nærri Stað og Árbæ eru nokkrar vörður.

Minjalýsing: Um 1 m á hæð.

Hættumat: Lítil hætta.

Staður á Barðaströnd

Saga Staðar

Fyrstu heimildir um jörðina Stað á Reykjanesi er í Kumlbúahætti frá 1283[10]. Staður hefur lengi verið kirkjustaður og kemur þess vegna reglulega fram í íslenskum fornritum. Í Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns segir: "Útigángur í betra lagi. [...] Eggver lítið í eyjunum af æðifugli, svartbaki og öndum, og fæst hjer sjaldan meira í meðallagi en 200 eggja og fáeinar merkur dúns. Selveiði við áðurnefndar eyjar að nokkru gagni, þá vel er að sókt. Sölvatekja á útskerjum, mjög lítil, og ekki til hlunnenda teljandi. Skelfisksfjara á milli nefndra eyja hefur verið að nokkru gagni en brúkast ei. Kirkjan á þriðjúng í viðreka og hvalreka á Hafnarhólmi á Selströnd, og þriðjúng í hvalreka og viðreka á Kollafjarðarnesi, úr seylu þeirri, er gengur úr Gullsteinum og að Hvalsá, jafnvel í ey sem á meginlandi. Þessara ítaka nýtur staðurinn, þá nokkuð uppber. Geldfjárrekstur á staðurinn, eftir máldaganum, á Miðdal í Steingrímsfirði. Þess hefur staðurinn og notið átölulaust. Þriggja manna í ferð í Saurbæjarfjöru á staðurinn eftir máldaganum. Sú sölvatekja hefur ekki brúkast so menn viti. Staðurinn á og, eftir nefndum máldaga, akurtröð á Svínanesi, í Hlíðarnesi og Lambhaga. Það ítak er staðnum að öngvu gagni og hefur ekki brúkast. Skógarpart á staðurinn í Hallsteinsness landi, sem kallast Teigsskógur, inn að Grímkelsstaðaá og út á kleifina. Þessi skógur er lítill til raftviðar en nægur til kolgjörðar og eldiviðar, og brúkast frá staðnum átölulaust. Annað skógarítak á kirkjan í Skógarskóg í Þorskafirði, frá læknum, er fellur fyrir utan Skóga og fyrir neðan Þingmannagötur, og að götu þeirri, er almenníngsvegur liggur út og upp að Vaðalsheiði að Kinnastöðum. Þessi skógur er nægur til kolgjörðar og eldiviðar, og brúkast átölulaust. Þessi skógarítök liggja í fjarska við staðinn, og er erfitt þángað að sækja. Túninu spillir Staðará nokkuð með landbroti og grjóts áburði, og sýnist líklegra að það muni áaukast. Enginu spillir og sama á með grjóts og leirs áburði, og sumstaðar vatn, sem jetur úr rótina. Slægjur eru nokkrar í eyjunum hjer fyrir framan, og verður þaðan ekki flutt á hestum heyið, nema um stórstraumafjöru, að skaðlausu. Engjarnar á meginlandi eru mjög votunnar, so þar verður ekki þurkað heyið. Úthagar eru nægjanlegir, þó þeir spillist víða af skriðum. Hætt er kvikfje nokkuð fyrir sjáfarflæður, og so fyrir afætudýjum í landinu."[11] Árni Magnússon telur hér 6 kirkjukúgildi; hann segir og frá ítökum nokkrum

10 Íslensk fornrit XIIII. 1941:45.

11 Jarðabók Árnar Pálssonar og Páls Vítalín VI,1921:206-207

og hlunnindum, er kirkjan eigi, notuðum og ónotuðum, svo og frá eyðihjáleigum Fornastöðum og Hraunstöðum, er 1805 voru hafðar til beitar;“ [12]

Fornleifaskráning Staður

Verkefnanúmer: 1788-28

Kort: 3/13

Jörð: Staður

Hlutverk: Bæjarhóll

Tegund: Býli

Staðsetning: A: 344675 N: 558090

Staðhættir:Bæjarhóllinn er austan megin við núverandi íbúðarhús og stendur í sléttu túni og er greinanlegur, sérstaklega suður hlið hans.

Minjalýsing: Bæjarhóllinn er 50x50 m að stærð. Ekki sjást merki um byggingar á yfirborði hólsins.

Hættumat: Bæjarhóllinn er ekki í hættu vegna vegaframkvæmda.

Verkefnanúmer: 1788-29

Kort: 3/13

Jörð: Staður

Hlutverk: Kirkja

Tegund: Hús

Staðsetning: A: 344720 N: 558080

Staðhættir: Kirkju er getið á Stað í kirknaskrá Páls biskups frá 1200. [13]

Mynd 16. *Núverandi kirkja á Stað.*

Minjalýsing: Núverandi kirkja var byggð árið 1860 og endurgerð að tilstuðlan Þjóðminjasafnsins árið 1964. Kirkjan stendur í kirkjugarði og í kring um hann er garður hlaðinn úr torfi og grjóti. Garðurinn hefur verið stækkaður allavega tvisvar sinnum. Í dag er garðurinn um 40x30 m og upphlaðin leiði eru í honum. Líklegt er að kirkjan hafi alltaf staðið á þessum stað.

Hættumat: Kirkjan er ekki í hættu vegna framkvæmda.

12 Johnsen,J.1847:176.

13 Diplomatarium Islandicum. Íslenzkt fornbréfasafn, , I. 834–1264, ed. Jón Sigurðson , Copenhagen 1857–1876,:12

Verkefnanúmer: 1788-30

Kort: 3/13

Jörð: Staður/Árbær

Sérheiti: Hraunastaðir

Hlutverk: Býli

Tegund: Rústir

Staðsetning: A: 344140 N: 559509

Mynd 17. *Rústir á Hraunastöðum.*

Staðhættir: Hraunstaðir er fornt býli sem áður tilheyrði Stað en er núna í landi Árbæjar. Keyrt er framhjá Árbæ og beygt í áttina að Laugalandi. Þar er slóði til vinstri í átt að grænni bogalaga byggingu sem notað er sem skjól fyrir fé. Rústir á Hraunstöðum standa um 170 m frá sjó og allt í kring eru tún sem eru nytjuð og slegin. Bærinn hefur staðið upp á grjóthrygg og eru túnin nokkuð neðar.

Minjalýsing: Erfitt er að gera sér grein fyrir því hvort um eina eða þrjár rústir er að ræða en húsin standa mjög þétt á grjóthrygg. Rústin er skráð hér sem ein rúst þar sem veggir eru allir jafn háir og líklegt að byggingarnar hafi verið í notkun samtímis. Stærsta rýmið er neðst og hefur inngang í suð austur þar eru greinileg tvö rými. Þar við hliðina er annað rými með dyr á sömu hlið og efst er rúst sem er með dyr út að sjó í norðvestur. Hæð hleðsla er hæst um 1 m og flestir veggirnir eru í þeirri hæð. Rústirnar eru grónar en sér í hleðslur. Við hliðina á klettinum eða grjóthryggnum sem rústirnar standa á, rennur lækur. Útlit og staðsetning rústanna benda til að þetta hafi verið sel en oft var búið í seljum eftir notkun þeirra. Ekki virtust nein merki um önnur hús í kring.

Hættumat: Rústirnar standa upp á klettum og eru rétt utan við áhrifasvæði vegaframkvæmda.

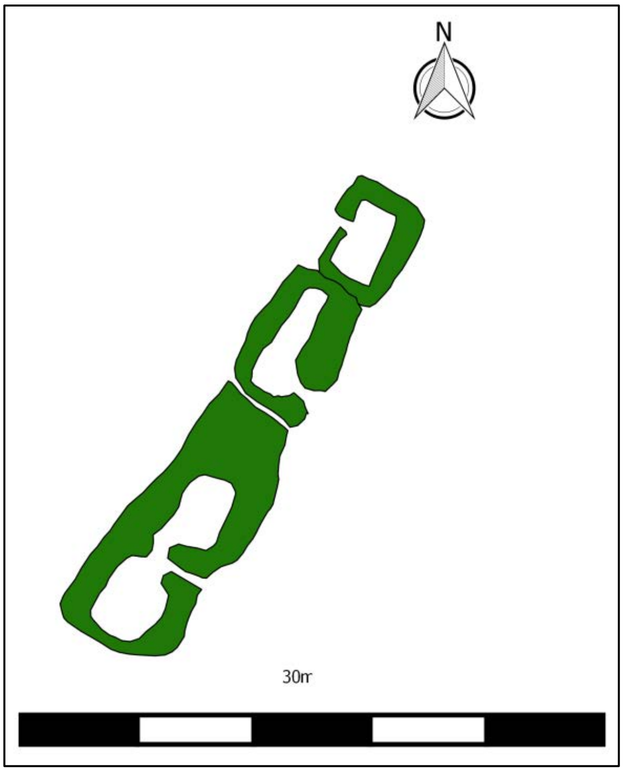

Hlíð

Saga Hlíðar

Í Landnámabók segir: „Ingjaldr var son þeira, er bjó í Hergilsey ok veitti Gísla Súrssyni. Fyrir þat gerði Börkr enn digri af honum eyjarnar, en hann keypti Hlíð í Þorskafirði". [14]

Í Þorskfirðinga sögu segir: "Þórir [...] átti annat bú í Hlíð."[15]

Árið 1703 er Hlíð einbýli í byggð samkvæmt manntali Þjóðskjalasafns Íslands. Árið 1710 er Hlíð 24 hundruð að stærð og í bændaeign. [16] Árið 1801: Einbýli í byggð[17]. 1835: Einbýli í byggð samkvæmt manntali Þjóðskjalasafns Íslands. 1845:

Þríbýli (?) í byggð.[18] Árið 1847 er Hlíð 24 hundruð bændaeign. „1805 er eyðihjáleigan Hlíðarkot talin með." [19]

Í Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns segir: „Útigángur fyrir sauðfje í meðallagi, en fyrir hesta mjög lakur, og er þeim í burt komið á vetur til hagagöngu. [...] Engjarnar

14 *Íslenzk fornrit I Íslendingabók og landnáma.* Reykjavík 1943:153.

15 *Íslenzk fornrit XIII Harðar saga.* Reykjavík 1991:226

16 Árni Magnússon og Páll Vítalín 'VI 1921:208

17 Manntal Vesturamts, 194.

18 Manntal Vesturamts, 198-199

19 Johnsen,J.1847: 177.

spillast af skriðum úr fjallinu allvíða. Úthagarnir eru bjarglegir. Hætt er kvikfje fyrir sjáfarflæðum, og so fyrir Hlíðará. Fjenaðargeymsla er mjög erfið." [20] Hlíð fór í eyði 1959.

Fornleifaskráning Hlíð

Verkefnanúmer: 1788-31

Kort: 5/13 og 6/13

Jörð: Hlíð

Hlutverk: Bæjarhóll

Tegund: Býli

Staðsetning: A: 352750 N: 562780

Mynd 18. *Bæjarhóllinn í Hlíð í fjarska.*

Staðhættir: Bæjarhóllinn er í miðju túni sem er í nokkrum halla. Fyrir ofan bæinn eru lágar klettaborgir sem hafa afmarkað túnið til suðurs.

Framhlið bæjar hefur snúið til norðurs, að firðinum.

Minjalýsing: Bæjarhóllinn er 40 x 30 m að stærð og snýr austur-vestur. Bæjarhóllinn er nokkuð greinilegur og töluverð upphleðsla mannvistarleifa. Á bæjarhólnum standa enn leifar síðasta íbúðarhússins á jörðinni sem samkvæmt heimildum var tveggja hæða timburhús.

Hættumat: Nokkur hætta.

Verkefnanúmer: 1788-32

Kort: 6/13

Jörð: Hlíð

Hlutverk: Kirkja

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 352748 N: 562779

Staðhættir: Í Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns segir: „Sagt er að hjer hafi að fornu bænhús verið, sem af sje fallið fyrir manna minni."[21] Ekki er lengur vitað hvar bænhúsið í Hlíð stóð. Oftast voru bænhús nærri bæjarhól. Kirkjan er því hnitsett á bæjarhólnum.

20 Árni Magnússon og Páll Vítalín ´VI 1921:208

21 Jarðabók Árna og Páls VI 1981:208

Minjalýsing: Ekki sjást nein ummerki eftir kirkju á svæðinu og líklegt að kirkja hafi staðið nærri bæ.

Hættumat: Mikil hætta vegna vegagerðar. Nauðsynlegt að fornleifafræðingur geri könnunarskurði þar sem vegurinn á að liggja neðan við túnið eða verði á staðnum við framkvæmdaeftirlit.

Verkefnanúmer: 1788-33

Kort: 6/13

Jörð: Hlíð

Hlutverk: Fjárhús

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 352815 N: 562710

Mynd 19. *Fjárhúsin í Hlíð á haustmorgni.*

Staðhættir: Á miðju túninu í Hlíð um 100 m suðaustur af bæjarhólnum og ofar í hlíðinni er fjárhús.

Minjalýsing: Fjárhúsið er tvö hólf og hlaða aftanvið. Húsið hefur verið úr torfi og grjóti og opið út á fjörðinn. Hleðslur eru nokkuð grónar en sér í grjót. Hæð hleðslna er um 1 m. Lengd rústarinnar að utanmáli er 17 m og breidd hennar er 15 m.

Hættumat: Þarf að merkja.

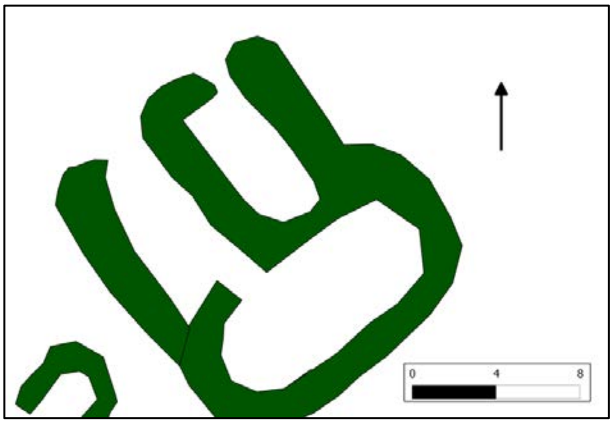

Verkefnanúmer: 1788-34

Kort: 6/13

Jörð: Hlíð

Hlutverk: Fjárhús

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 352740 N: 562735

Mynd 20. *Annað af tveimur stórum fjárhúsum í Hlíð.*

Staðhættir: Á miðju túninu í Hlíð um 40 m

suð-suð vestur af bæjarhólnum og ofar í hlíðinni er fjárhús.

Minjalýsing: Fjárhúsið er tvö hólf og hlaða aftanvið. Húsið hefur verið úr torfi og grjóti og opið út á fjörðinn. Hleðslur eru nokkuð grónar en sér í grjót. Hæð hleðsla er um 1 m. Lengd rústarinnar að utanmáli er 17 m og breidd hennar er 15 m.

Hættumat: Þarf að merkja.

Verkefnanúmer: 1788-35

Kort: 6/13

Jörð: Hlíð

Hlutverk: Útihús

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 352674 N: 562782

Staðhættir: Í hlíðinni ofan við bæjarhólinn, ekki fjarri hinum útihúsunum.

Minjalýsing: Húsið er ílangt og tvö rými, eitt ílangt og hlaða aftan við. Húsið er vestanmegin lækjar sem rennur í gegnum túnið.

Hættumat: Þarf að merkja.

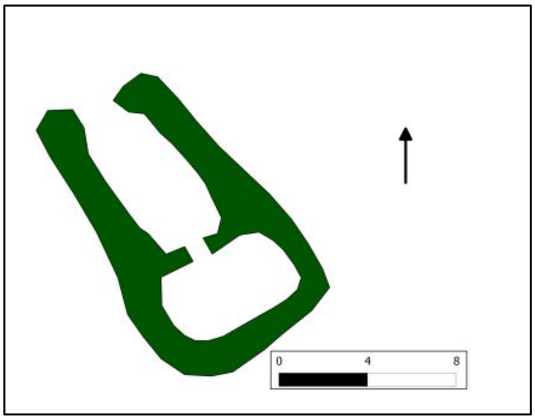

Verkefnanúmer: 1788-36

Kort 6/13

Jörð: Hlíð

Hlutverk: Óþekkt

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 352650 N: 562740

Staðhættir: Um 100 m suðvestur af bæjarhól, vestanmegin við læk sem rennur í gegnum túnið er ferköntuð rúst.

Minjalýsing: Tveir veggir eru greinilegir og er hæð þeirra um 40 cm. Rústin er mjög gróin.

Hættumat: Þarf að merkja.

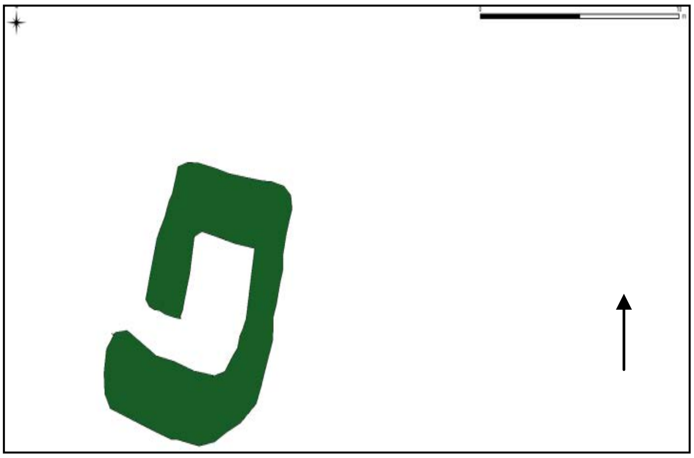

Verkefnanúmer: 1788-37

Jörð: Hlíð

Kort: 6/13

Hlutverk: Útihús

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 352820 N: 562845

Staðhættir: Um 96 m norðaustur af bæjarhól á bakka gilsins sem liggur í túninu, rétt ofan við háan foss er ílöng rúst.

Minjalýsing: Rústin er 10 m á lengd og 5 m á breidd að utanmáli. Veggir eru lágir og grónir.

Hættumat: Hætta.

Verkefnanúmer: 1788-38

Kort: 6/13

Jörð: Hlíð

Hlutverk: Útihús/stekkur

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 353010 N: 562995

Staðhættir: Við slóðann sem liggur heim að túninu í Hlíð, þar rétt við er afleggjari niður túnið sem kallað er Kottún. Þar við veginn er grjóthlaðin rúst.

Mynd 21. *Stekkur rétt neðan við heimreiðina að Hlíð.*

Minjalýsing: Rústin er ílöng og grjóthlaðin og ekki sér í torf. Rústin er að utanmáli 10 m á lengd og 5 m á breidd.

Hættumat: Þarf að merkja.

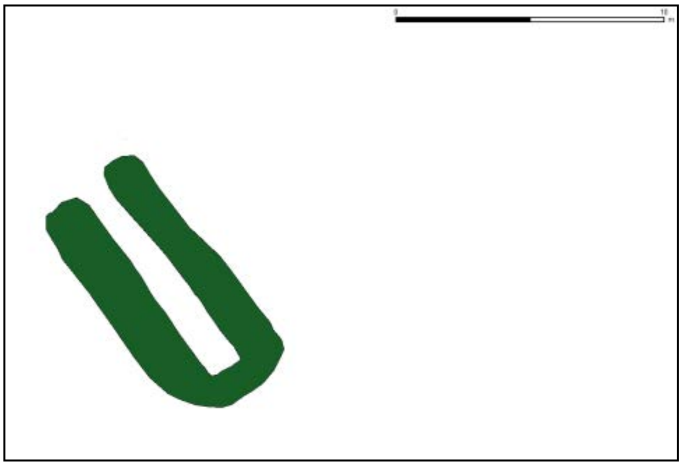

Verkefnanúmer: 1788-39

Kort: 6/13

Jörð: Hlíð

Hlutverk: Rétt/aðhald

Tegund: Hleðsla

Staðsetning: A: 353033 N: 563020

Staðhættir: Við hlið rústarinnar er hleðsla sem myndar rétt við húsið. Líklega er rústin stekkur og við hlið hans aðhald. Í örnefnaskrá er talað um Nátthaga og Nátthagakletta. Líklega er þetta aðhald umræddur nátthagi.

Minjalýsing: Hleðslan er nokkuð greinileg en vel gróin. Hún er í boga og er 35 m á lengd.

Hættumat: Lítil hætta.

Verkefnanúmer: 1788-40

Kort: 6/13

Jörð: Hlíð

Hlutverk: Túngarður

Tegund: Garðlag

Staðsetning: A: 352885 N: 562715

Staðhættir: Ofarlega í túninu í Hlíð eru leifar af túngarði. Garðurinn er lágur og mjög gróinn og sést best á loftmyndum. Hann er í boga. Mestur hluti túngarðsins er hinsvegar horfinn. Sá hluti sem sést er um 60 m á lengd.

Hættumat: Lítil hætta.

Verkefnanúmer: 1788-41

Kort: 3/13

Jörð: Hlíð

Sérheiti: Hlíðarsel

Hlutverk: Sel

Tegund: Heimild/rúst

Staðsetning: A: 348650 N: 561100

Mynd 22. *Séð upp Grísadal. Hringur er utan um Selrústina.*

Staðhættir: Á milli bæjanna Laugalands og Hlíðar er dalur sem ber nafnið Grísadalur, hann er einskonar óbeinishólmi milli tveggja hraunbreiða sem hafa runnið niður hlíðina. Þar liggur lítill lækur í gróinni lægð. Í örnefnaskrá segir: „Hlíðarsel þar er gömul selstaða. Munnmæli herma að þar hafi verið byggð um tíma„.[22]

Minjalýsing: Rústin er eitt hólf og illa greinileg og greinilega mjög gömul. Hún er um 10 m á lengd og 5 m á breidd að utanmáli og stendur nærri læknum en aðeins upp í brekkunni. Þetta svæði er mjög hentugt til að staðsetja sel. Líklega er þetta sel frá Hlíð enda kallað Hlíðarsel. Rústin er mjög gróin og hverfur næstum í gróður og ekki er auðvelt að sjá hana á vettvangi en hún kemur nokkuð vel fram á loftmyndum.

22 Örnefnaskrá Hlíð 1:1

Hættumat: Þarf að merkja.

Verkefnanúmer: 1788-42

Kort: 2/13

Jörð: Hlíð

Hlutverk: Stekkur

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 351430 N: 561955

Staðhættir: Í örnefnaskrám er talað um Stekkjarvík og Stekkjarnes. Örnefnin benda sterklega til þess að þar hafi verið stekkur.

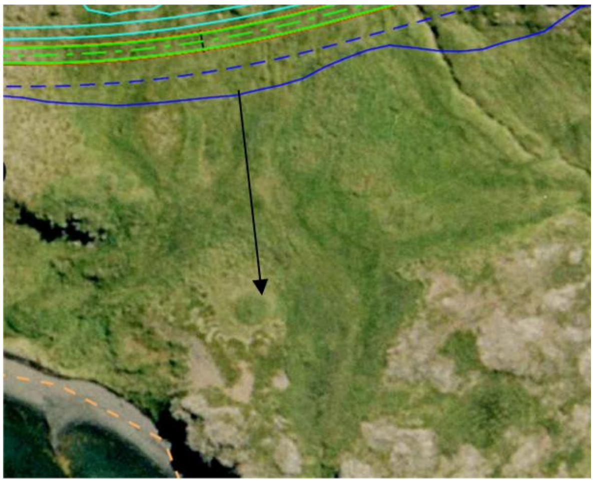

Mynd 23. *Hringlaga hóll með þúst í miðju.*

Minjalýsing: Ekki sést til neinna rústa en á miðju nesinu er gróin hóll sem eru hugsanlega leifar af þeim stekk sem nesið er kennt við.

Hættumat: Hætta.

Verkefnanúmer: 1788-43

Friðlýst fornleifar

Kort: 2/13

Jörð: Hlíð

Hlutverk: Dys/haugur/greftrunarstaður

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 351529 N: 561969

Staðhættir: Í friðlýsingarskrá segir: „Haugur forn á Stekkjarnesi, bæjarmegin við mýrardrag, sem liggur eftir nesinu; - grasi gróinn hóll. Þinglýst 1931“.[23]

Minjalýsing: Á Stekkjanesi er umrætt mýrardrag og eins og lýsingin segir er þar grasigróinn hóll sem hæstur er í miðju. Það sem er athyglisvert er að hóllinn er alveg hringlaga með bungu í miðju sem bendir sterklega til að hann sé manngerður. Hringurinn er 15x15 m.

Hættumat: Þarf að merkja.

23 Ágúst Ó. Georgsson.1990:33

Verkefnanúmer: 1788-44

Friðlýstar fornleifar

Jörð: Hlíð

Hlutverk: Dysjar/greftrunarstaður

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: Í friðlýsingarskrá segir: „Hlíð í Þorskafirði a. Dysjar sex úti undir Stórahrauni".[24]

Minjalýsing: Dysjar þessar fundust ekki við vettvangskönnun. Vegur er fyrirhugaður þar sem þessar dysjar eiga að vera. Verði vegur lagður þarna verður að fara í frekari könnun á svæðinu þar sem um friðlýstar fornleifar er að ræða.

Hættumat: Mikil hætta.

Verkefnanúmer: 1788-45

Jörð: Hlíð

Hlutverk: Aftökustaður

Tegund: Heimild

Staðhættir: Ókunn

Staðsetning: í heimildaskrá segir: „Gálgi hár klettur. Sagt er að þar hafi verið hengdur þræll". [25]

Minjalýsing: Ekki er vitað hvar gálgaklettur er.

Hættumat: Enginn hætta.

Verkefnanúmer: 1788-46

Jörð: Hlíð

Hlutverk: Heimild um torfskurð

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir:Í örnefnaskrá er talað um Torfdal og líklega er hann nærri heimatúni.

24 Ágúst Ó. Georgsson.1990:33

25 Örnefnaskrá Hlíð1

Minjalýsing: Líklega er um að ræða svæði þar sem torf var skorið enda nokkuð blautt. Ekki er vitað nákvæmlega hvar Torfdalur var.

Verkefnanúmer: 1788-47

Jörð: Hlíð

Hlutverk: Hús

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: Í örnefnaskrá er talað um húsahjalla en ekki er skilgreint hvar hann var.

Minjalýsing: Hugsanlega er um að ræða svæðið þar sem útihús Hlíðar standa ofan við bæjarhólinn.

Hættumat: Lítil hætta.

Verkefnanúmer: 1788-48

Jörð: Hlíð

Hlutverk: Öskuhaugur

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir:Í örnefnaskrá segir frá Öskuhvammi. [26]

Minjalýsing: Líklega er um að ræða svæði þar sem aska og rusl hefur verið sett. Oftast voru öskuhaugar nálægt bæ.

Hættumat: Lítil hætta.

Verkefnanúmer:1788-49

Kort: 5/13

Jörð: Hlíð

Sérheiti: Hlíðarkot

Hlutverk: Býli

Tegund: Rústir

Staðsetning: A: 353146 N: 563389

Staðhættir: Við Hlíð er stórt gil þar sem rennur á og

Mynd 24. *Grónar rústir Hlíðarkots við Kotlæk.*

26 Örnefnaskrá Hlíð.

foss steypist niður kletta. Hinumegin við þetta gil er svæði sem heiti Kottún. Á þessu svæði hefur áður staðið býli en í örnefnaskrá Hlíðar segir: „Hlíðarkot, þar var síðast búið um 1780." Nokkrar rústir eru í túninu og eru töluvert sokknar og greinilega nokkuð gamlar. Ekki er auðvelt að gera sér grein fyrir hvaða rúst er bæjarrústin.

Minjalýsing: Þó er eitt svæði með rúst á sem er mun grænni en umhverfið í kring. Hugsanlega er það bæjarstæðið. Erfitt er að gera sér grein fyrir herbergjaskipan vegna þess að rústin er í kargaþýfi, en um allt má þó greina veggja stubba og dældir sem hafa verið rými í húsunum. Bæjarhús eru nokkuð stór en veggir mjög lágir og hæstir um 0,4 m.

Hættumat: Mikil hætta. Rústin er við framkvæmdarsvæði A1 og I.

Verkefnanúmer: 1788-50

Kort: 5/13

Jörð: Hlíð

Hlutverk: Óþekkt

Tegund: Rústahóll

Staðsetning: A: 353118 N: 563342

Staðhættir: Um 35 m suðvestur af bæjarhólnum er rústabunga með mjög ógreinilegri rúst.

Minjalýsing: Hóllinn stendur upp úr umhverfinu í kring og er mun grænni og flest bendir til að þarna hafi staðið útihús. Ekki var hægt að mæla veggi eða sjá hvernig húsið sem þarna stóð hefur litið út.

Hættumat: Mikill hætta. Rústin er við framkvæmdasvæði A1 og I.

Verkefnanúmer: 1788-51

Kort: 5/13

Jörð: Hlíð

Hlutverk: Stekkur/rétt

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 353244 N: 563340

Staðhættir: Ofarlega á Kottúni eru klettar. Við þessa kletta er stekkur með lítilli rétt.

Minjalýsing: Stekkurinn hefur tvö hólf og myndar kletturinn aðra langhlið hans. Við stekkinn er svo lítil hlaðin rétt. Rústin er mikið gróin en þó sér í hleðslur. Hleðslur eru hæstar um 0,7 m. Stekkurinn er að utanmáli 11 m á lengd og 7 m á breidd. Réttin framan við er mun lægri eða um 0,4 m og er stærð hennar að utanmáli 7 m að lengd og 4 m að breidd.

Mynd 25. *Stekkur byggður við kletta í Kottúni*.

Hættumat: Þarf að merkja.

Verkefnanúmer: 1788-52

Kort: 5/13

Jörð: Hlíð

Hlutverk: Óþekkt

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 353196 N: 563383

Staðhættir: Rústin er í miklu þýfi og greinilega mjög gömul. Rústin er fast upp við Kotlæk sem rennur niður túnið.

Minjalýsing: Þrjú greinileg hólf eru á rústinni og liggja hólfin í hnapp en hleðslur eru mjög grónar og lágar aðeins 20-30 cm. Stærð hennar er 14 m á lengd og 12 metrar á breidd.

Hættumat: Mikil hætta. Rústin lendir undir veglínu A1 og I.

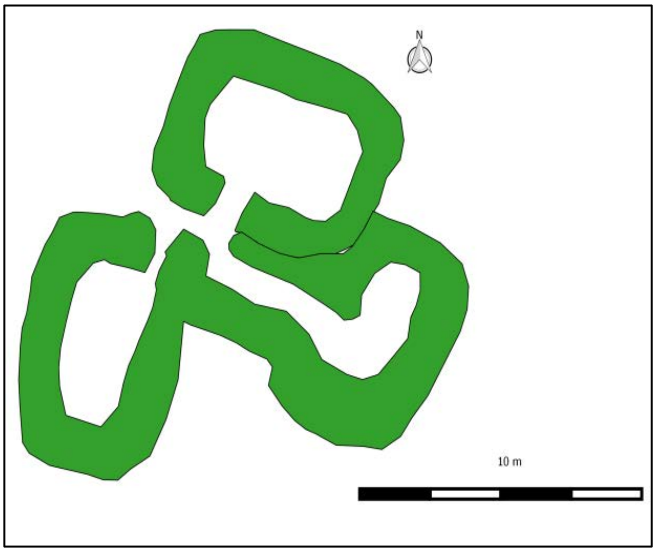

Verkefnanúmer:1788-54

Kort: 5/13

Jörð: Hlíð

Sérheiti: Sæmundarnaust

Hlutverk: Naust

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 352820 N: 563336

Staðhættir: Niður við fjöru neðan við Kottún sem Hlíðarkot stendur á, er höfði sem heitir Kothöfði. Í örnefnaskrá er greint frá því að á Kothöfða sé naust sem heiti Sæmundarnaust.

Mynd 26. *Sæmundarnaust neðst á Kothöfða*

Minjalýsing: Naustið er nokkuð stórt og hefur geymt stóran bát. Naustið er vel gróið en þó sér í hleðslur og dældin er mjög skýr. Naustið er 12 m að lengd og 5 m á breidd að utanmáli.

Hættumat: Utan svæðis.

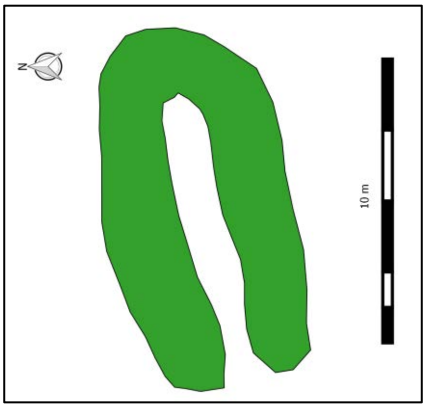

Verkefnanúmer: 1788-55

Kort: 5/13

Jörð: Hlíð

Hlutverk: Rétt/stekkur

Tegund: Hleðslur

Staðsetning: A: 352670 N: 563187

Staðhættir: Alveg niður við fjöru, nærri því þar sem Kotlækur kemur niður í sjó er ílöng rétt eða stekkur.

Mynd 27. *Stekkur í Kottúni við Hlíð*.

Minjalýsing: Rústin er ílöng og í enda hennar er minna rými hugsanlega fyrir lömb. Rústin er 24 m á lengd og 7 m á breidd. Veggir eru grjóthlaðnir og sér vel í hleðslur. Hæð þeirra er um 1,20 m.

Hættumat: Lítil hætta.

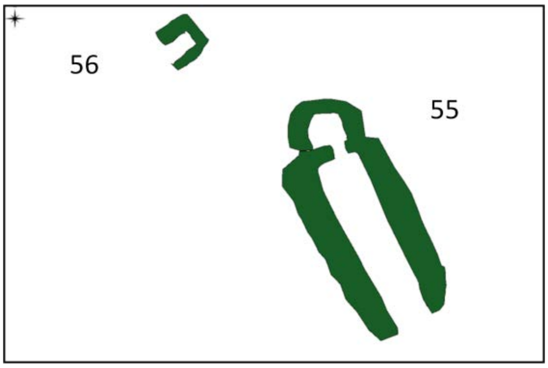

Verkefnanúmer: 1788-56

Kort: 5/13

Jörð: Hlíð

Hlutverk: Naust

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 352653 N: 563205

Staðhættir: Um 12 m norður af stekknum niður við fjöruna er naust.

Minjalýsing: Naustið er frekar lítið. Dældin er greinileg og veggir grónir. Rústin er 4x4 m.

Hættumat: Lítil hætta.

Hofstaðir

Saga Hofstaða

Hofstaða er getið í landnámu og Þorskfirðingasögu en þar segir: „Með Úlfi kom út sá maðr, er Hallr hét, ættstórr ok mikilhæfr; hann bjó á Hofstöðum við Þorskafjörð ok reisti þar hof mikit, því at Úlfr var engi blótmaðr.“[27] Jarðarinnar er getið í íslensku fornbréfasafni árið 1477[28] og aftur árið 1501 þegar bærinn ásamt nokkrum öðrum í nágrenninu eru fluttar úr Reykhólasókn yfir í Staðarsókn [29]. Ekki er minnst á kirkju eða bænhús að Hofstöðum í Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns sem var skráð árið 1710. Þá bjó leiguliði á Hofstöðum en jörðin var í eigu bóndans að Kirkjubóli á Bæjarnesi í Múlahreppi. Fram kemur að nægan skóg sé að finna í landi Hofstaða til að gera til kola og brúka til eldiviðar en torfrista og stunga sé svo til engin[30]. Engjar séu engar nema í rjóðrum um skóginn, landþröng sé og vatnsból bregðist stundum á veturna[31]. Hofstaðir hafa löngum vakið athygli fræðimanna og þá sérstaklega vegna nafnsins sem gefur í skyn að hof hafi verið staðsett þar og ekki síst heimilda um hofið í Landnámu. Kristian Kålund er fyrsti fræðimaðurinn sem heimsækir Hofstaði sem vitað er um en hann kom þangað þegar hann ferðaðist um landið árið 1872-74. Hann hafði mikinn áhuga á

27 *Íslenzk fornrit XIII Harðar saga.* Reykjavík 1991:177

28 Diplomatarium Islandicum. Íslenzkt fornbréfasafn, sem hefir inni að halda bréf og gjörninga, dóma og máldaga, og aðrar skrár, er snerta Ísland eða íslenzka menn. VII. 1903-1907:114

29 Diplomatarium Islandicum. Íslenzkt fornbréfasafn, sem hefir inni að halda bréf og gjörninga, dóma og máldaga, og aðrar skrár, er snerta Ísland eða íslenzka menn. VII. 1903-1907:567.

30 *Íslenzk fornrit I Íslendingabók og landnáma.* Reykjavík 1968, 154.

31 Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns. Dala-og Barðastrandarsýsla, 209

íslendingasögum og vildi finna staði sem getið var í þeim. Þegar hann kom á Hofstaði hafði hann Þorskfirðingasögu að leiðarljósi. Lýsir hann þeim minjum sem hann sá og skoðaði örnefni[32]. Rúmlega tveimur áratugum síðar kemur á Hofstaði Brynjúlfur Jónson fornfræðingur á vegum Hins íslenzka fornleifafélags. Brynjúlfur kom að Hofstöðum árið 1898 og með honum var Daniel Bruun fornfræðingur sem kom til Íslands í rannsóknarleiðangra og gerði fornleifarannsóknir sem allar tengjast í Íslendingasögunum. Brynjúlfur taldi líklegt að á bænhúshól hafi verið reist kirkja upp úr hoftóftinni og hringlaga gerðið í kring væri kirkjugarðurinn[33]. Engar heimildir eru um kirkju á Hofstöðum og ekki minnst á hana í Jarðabók Árna og Páls en oft var minnst á fornar kirkjur og bænhús þar[34]. Matthías Þórðarson kom næstur fræðimanna að Hofstöðum en þar telur hann upp þær minjar sem eru þar. „...lítil, ferhyrnd, en mjög hlaupin í þúfur. Umhverfis hana er kringlóttur garður, nokkuð upphækkaður, og margar þúfur, ílangar, í honum, sem kunna að vera gömul leiði.“ Suðvestur af bænhústóftinni á svokallaðri Hofflöt taldi Matthías að hægt væri að greina hoftóftina, mjög óljósa. Hana segir Matthías vera 20 2/3 x 6 1/4 m stóra, snúa SV-NA og líklega með opi í suðvesturenda[35]

Árið 1930 friðlýsir Matthías svo minjarnar á Hofstöðum. Í friðlýsingarskrá frá 1990 segir: „Hoftóft„ svo nefnd, í túninu, á flöt vestur frá bænum. b. „Veizlusalstóft“, er svo nefnist, skammt frá „hoftóftinni“. c. „Hallshaugur“, svo kallaður, lítill hóll, flatur að ofan, norðan við hinn forna túngarð. d. Bænhústóft, í norðaustur frá hoftóftinni og kringlóttur garður um. e. Rauðsdalsrúst; er hún í litlum dal (Rauðsdal), milli Hofstaða og Berufjarðar.[36]

Í örnefnaskrá Hofstaða segir: „Beint niður af bæ er Hofflöt og á henni Hoftóft, sem enn sést fyrir. Matthías Þórðarsson taldi þetta hoftóft og aðra tóft, er var suðaustur af henni, taldi hann hafa verið veislusal." S.E. [Samúel Eggertsson örnefnasafnari] kallar hana Veizlutóft, en að sögn Ragnars [Sveinssonar bónda á Hofstöðum] var hún ekki kölluð neitt í daglegu tali. Þetta voru þúfur efst í Tuttuguálnavelli og mótaði fyrir garði öðru megin. Að sögn S.E. var tóftin u.þ.b. 18x7 metrar að stærð. Þetta hefur nú verið sléttað.

32 Kålund, K. Íslenskir sögustaðir II. Vestfirðingafjórðungur, 136.
33 Brynjúlfur Jónsson.1899:13.
34 Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns. Dala-og Barðastrandarsýsla, 209
35 Matthías Þórðarson.1944:44.
36 Ágúst Ó. Georgsson. 1990:33.

Þarna mun hafa verið einhver önnur tóft, sem líka hefur verið sléttað yfir. Er nú íhvolft, þar sem hún var, síðan sléttan fór að síga[37].

Áhugi manna hefur því lengi verið á minjum á Hofstöðum í Þorskafirði. Það var svo árið 2006 að fornleifafræðingar frá Fornleifastofnun Íslands (SES) hófu fornleifarannsóknir á þeim minjum sem hafa vakið áhuga manna frá því á 19. öld.

Rannsókn Fornleifastofnunar fól í sér að kanna Hoftóft og Bænhústóft. Rannsóknin á Bænhúshól staðfesti að kirkja hefði verið á Bænhúshól og fundust grafir og rústir af kirkju í miðjum garðinum. Ljóst var hinsvegar að fleira en eitt byggingastig var á svæðinu og var til að mynda ein gröf sem var að hluta undir vegg frá yngsta byggingarstiginu[38]. Ekki er óalgengt að kirkjur og bænhús hafi verið notuð í annað þegar húsin voru aflöng og jafnvel önnur hús byggð ofan á kirkjum síðar en benda rannsakendur á að frekari rannsókna sé þörf til að kanna þessi byggingarstig frekar og notkun húsanna[39]. Þess má geta að á bænum Stóru Seylu í Skagafirði var grafinn upp kirkjugarður sem hafði verið færður fyrir 1104 og ofan á bænhúsinu hafði síðar verið gerð smiðja[40]. Auk rannsóknar á bænhústóftinni gerði Forleifastofnun rannsókn á hinni meintu hoftóft en í ljós kom að hin meinta rúst var ekki manngerð[41].

Þrátt fyrir að ekki hafi fundist minjar um hof eða veisluskála á Hofstöðum er alls ekki útilokað að þær minjar séu undir sverði. Örnefni benda oft og iðulega til fornleifa og um allt land er að finna Hofstaði og hafa tveir þeirra verið grafnir upp, Hofstaðir í Garðabæ og Hofstaðir í Mývatnssveit.

Fornleifaskrá Hofstaðir

Verkefnanúmer: 1788-57

Kort: 2/13

Jörð: Hofstaðir

Númer fyrri skráningar: BA-042:001

Hlutverk: Hofstaðir, bæjarhóll

Tegund: Bústaður

37 Örnefnaskrá Hofstaða.

38 Guðrún Alda Gísladóttir 2008:18.

39 Guðrún Alda Gísladóttir 2008:18.

40 Guðný Zoega. 2012:10.

41 Guðrún Alda Gísladóttir 2008:22.

Staðsetning: A: 354101 N: 564591

Staðhættir: Gamli bæjarhóllinn er um 50 m vestan við núverandi íbúðarhús á Hofstöðum sem er byggt á 8. áratugnum. Þétt austan við hólinn eru hesthús og er hrossum beitt á hólinn.

Minjalýsing: Bæjarhóllinn stendur í landi sem er frekar hæðótt og hallar lítið eitt til vesturs. Bæjarhóllinn er um 40x30 m að stærð og snýr norðvestur og suðaustur, mörk hans eru óljós en upphleðslan er allavega um 2 m. Hóllinn er ójafn og má víða sjá í grjót í honum.

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-58

Kort: 5/13

Jörð: Hofstaðir

Númer fyrri skráningar: BA-042:002

Hlutverk: Bænhúshóll

Hlutverk: Heimild um bænhús

Staðsetning: A: 354022 N: 564587

Staðhættir: Innan túns sést enn vel fyrir Bænhúshól, var honum þyrmt þegar túnið var sléttað á sínum tíma. Bænhúshóllinn er um 75 m norðvestur við núverandi íbúðarhús og rétt um 5 m norðvestur við gamla bæjarhólinn.

Minjalýsing: Hóllinn er næstum hringlaga, um 1-1,5 m hár, frekar flatur að ofan en þýfður, um 24 m í SV-NA og 20 m í NV-SA. Ekki var hægt að greina áreiðanlegar tóftaleifar í þýfinu á yfirborðinu en þó mátsjá móta fyrir húsþúst á miðjum hólnum. „Lag bænhúshólsins minnir því óneitanlega á miðaldakirkjugarða með bænhúsi/kirkju í miðju“[42].

Hættumat: Utan svæðis.

42 Guðrún Alda Gísladóttir 2008:16.

Þórisstaðir

Saga Þórisstaða

Þórisstaðir bæjarhóll býli: „1805 eru eyðijarðirnar Þórisstaðir og Krínkilstaðir hafðar til beitar."[43]. „Þórisstaðir er næstaustasta jörð í Gufudalssveit. Bærinn er í hlíðinni, er hallar austur til Þorskafjarðar. Jörðin dregur nafn af Gull-Þóri, er hér bjó, sbr. Þorskfirðinga sögu. Ekki er svo getið byggðar hér um langan aldur, en 1703 (?) er þetta talið gamalt eyðibýli, sem þó beri greinileg merki um byggð. Síðan er jörðin aftur byggð um miðja 19. öld."[44]. „Þórisstader. Fornt eyðiból hjer í landinu inn frá bænum, þar sem nú er brúkuð selstaða frá Gröf. Þar sjest ljós byggingamerki af tófta og girðíngaleifum, en ekki hefur þar búið verið frá gamalli tíð. Ekki má hjer aftur byggja, því túnið er uppblásið í grasleysumóa. Þar með er heyskapur enginn þar nálægt. Heimajörðin má ekki selhagann án vera."[45].

Fornleifaskrá Þórisstaðir

Verkefnanúmer: 1788-59

Kort: 8/13

Númer fyrri skráningar: BA-48: 033

Jörð: Þórisstaðir

Tegund: Bæjarhóll/Býli

Hlutverk: Bæjarhóll

Staðsetning: A:353036 N: 566587

Staðhættir: Rétt áður en komið er að þeim stað þar sem að þjóðvegurinn beygir upp hálsinn á milli Þorskafjarðar og Djúpafjarðar er bæjarstæði Þórisstaða. Bæjarstæðið er í u.þ.b. 60 m vestur af miðlínu núverandi þjóðvegar.

Minjalýsing: Bæjarhóllinn er greinilegur og stendur upp úr túninu. Rústir eru ekki mjög greinilegar á hólnum. Bæjarhólinn er 31 m á lengd N-S og 12 m á breidd A-V.

Hættumat: Lítil hætta.

Verkefnanúmer: 1788-60

Jörð: Þórisstaðir

---

43 Johnsen,1847: 56

44 Örnefnaskrá Þórisstaða

45 Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns. Dala-og Barðastrandarsýsla, 1921:218

Númer fyrri skráningar: BA-48: 034

Hlutverk: Álagablettur

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ekki hnitsett

Staðhættir: Þjóðsaga segir þennan klett huldufólksbústað, kallaður Stapaklettur. "Undir hvolfinu og Stapahjallanum, rétt við götuna, sem liggur heim, er klettastaði allhár, nefndur Stapi. Blindbeygja er á veginum fyrir ofan við klettinn, sem hefði ekki þurft að verða, ef kletturinn hefði verið sprengdur. En Lýður Jónsson vegavinnustjóri vildi ekki raska klettinum, af því að talið var, að huldufólk byggi í honum." [46]

Minjalýsing: Náttúruminjar.

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-61

Jörð: Þórisstaðir

Númer fyrri skráningar: BA-48: 035

Hlutverk: Stekkur

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ekki hnitsett

Staðhættir:"Rétt innan við Stapann, nær bænum, er grashvammur neðan við götuna. Í honum var stekkur, enda heitir hvammurinn Stekkur."[47]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-62

Jörð: Þórisstaðir

Númer fyrri skráningar:BA-48: 036

Hlutverk: Kvíar

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ekki hnitsett

Staðhættir: "Fyrir ofan tún er klettahjalli nokkuð stór; nær heim undir tún og upp undir Seljafellsbrún og heitir Bólhjalli. Undir honum eru gamlar Kvíar." [48]

---

46 Örnefnaskrá Þórisstaða.

47 Guðrún Alda Gísladóttir 2008:16.

48 Örnefnaskrá Þórisstaða.

Hættumat: Utan svæðis

Verkefnanúmer: 1788-63

Jörð: Þórisstaðir

Númer fyrri skráningar: BA-48: 037

Hlutverk: Rétt

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ekki hnitsett

Staðhættir: „Bæjarlækurinn rennur um mitt túnið og kemur ofan úr Löngubrún og Seljadal, er síðar getur, og fellur til sjávar um dæld eina neðst í túninu sem heitir Hvammur. Um Hvamminn liggur vegurinn. Innanverðu við túnið er klettabelti, og þar í skarði er fjárrétt, sjálftilbúin að mestu."[49].

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-64

Jörð: Þórisstaðir

Númer fyrri skráningar: BA-48: 038

Hlutverk: Heimild

Tegund: Lending

Staðsetning: Ekki hnitsett

Staðhættir: „Utar, mitt á milli Bæjarlæks og Fremragils, er Skipatangi, klettatangi, þar var lending og má enn sjá naustið."[50].

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer:1788-65

Jörð: Þórisstaðir

Númer fyrri skráningar: BA-48: 039

Hlutverk: Heimild

Tegund: Naust

Staðsetning: Ekki hnitsett

49 Örnefnaskrá Þórisstaða.

50 Örnefnaskrá Þórisstaða.

Staðhættir: „Utar, mitt á milli Bæjaklæks og Fremragils, er Skipatangi, klettatangi, þar var lending og má enn sjá naustið."[51]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer:1788-66

Jörð: Þórisstaðir

Númer fyrri skráningar :BA-48: 040

Hlutverk: Gvendarbrunnur/Náttúruminjar

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Utan til við Bæjarlæk er smáhvolf í bakkana, grasi vaxið, nefnt Kringla. Upp og inn af Kringlu, utarlega í túnjaðrinum og neðarlega, er uppsprettulind, sem sá góði Gvendur biskup vígði á sinni tíð og heitir Gvendarbrunnur."[52]

Hættumat: Innan svæðis þar sem náma verður.

Verkefnanúmer: 1788-67

Jörð: Þórisstaðir

Númer fyrri skráningar :BA-48: 041

Hlutverk: Búlkárnes, dys

Tegund: Legstaður

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Skammt fyrir utan Kringlu, nær Birgistanga, er Deddulaut. Birgistangi er mjög blásin sandeyri, sem gengur fram í sjóinn nokkuð utan við Kringlu. Þar var lambabyrgi (og líka naust, S.Á.A). Þetta mun vera Búlkárnes, sbr. Þorskfirðingasögu. Þarna á sandinum eru fjórir reitir um 6 feta langir og allir eins í laginu, e.t.v. Leifar forndysja (Á.A.man eftir dysjum á Búlkáreyri, en ekki á Birgistanga; telur þó, að þær geti vel verið þar líka)."[53] Í Barðstrendingabók segir: „Í Búlkárnesi ruddi Gull Þórir skip sitt, er hann fluttist að Þórisstöðum. Þá börðust þeir þar á eyrinni Þórir og Hallur frá Hofi. Féllu þar fjórir og munu þeir þar grafnir. Til skamms tíma mun hafa sést til þess merki.

51 Örnefnaskrá Þórisstaða.

52 Örnefnaskrá Þórisstaða.

53 Örnefnaskrá Þórisstaða.

Nú er eyrin brotin af nokkru og kölluð Birgistangi, en enginn vafi er á því, að það er Búlkárnes sem sagan greinir frá.“ [54]

Minjalýsing: Hinar meintu dysjar fundust ekki við vettvangsathugun en svæðið er mjög skógi vaxið. Miðað við lýsingu er þetta utan veglínu og námu en fara þarf gætilega á þessu svæði. Dagana 24.-25. ágúst 1974 skoðuðu fornleifafræðingarnir Guðmundur Ólafsson og Mjöll Snæsdóttir svæðið og fundu engar vísbendingar um hinar meintu grafir.[55]

Hættumat: Minjar hafa ekki fundist en eru á hættusvæði.

Verkefnanúmer: 1788-68

Jörð: Þórisstaðir

Númer fyrri skráningar:BA-48: 042

Hlutverk: Gullhóll dys

Tegund: Legstaður

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Beint upp af bænum, fyrir ofan garð, innan við bæjarlækinn, er afar fornleg tóft. Í hærri enda tóftarinnar er afar stór steinn. Gömul munnmæli herma, að þetta mannvirki sé leiði Ingibjargar, konu Gull-Þóris. Hóll þessi heitir Gullhóll." [56].

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-69

Jörð: Þórisstaðir

Númer fyrri skráningar :BA-48: 043

Hlutverk: bústaður

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: "Þórður Þorsteinsson, sem eitt sinn bjó á Þórisstöðum, byggði lítinn bæ yfir sig og konu sína frammi í túni, en nú hefur hann verið sléttaður. Á.A. man ekki, hvað bær þessi eða kofi var kallaður, en segir hann hafa eitthvert nafn. Á.A. segir, að byrgi Gull-

54 Kristján Jónsson 1942:36.

55 Ástvaldur Guðmundsson. Lýður Björnsson.2012:46.

56 Örnefnaskrá Þórisstaða.

Þóris hafi fundist í neðstu flötinni í túninu sem nú nær alveg niður að vegi, fyrir nokkrum árum."[57].

Minjalýsing: Ekki er vitað nákvæmlega hvar þessi bær stóð enda hefur verið sléttað yfir þar. Það er líklegt að svæðið sé í túninu þar sem vegurinn á að vera.

Hættumat: Mikil hætta. Verður að gera könnunarskurði í túninu þar sem vegurinn á að liggja þar sem of margar heimildir eru um minjar í túninu.

Verkefnanúmer: 1788-70

Kort: 8/13

Jörð: Þórisstaðir

Hlutverk: Garðlag

Tegund: Garður

Staðsetning: A: 353049 N: 566451

Staðhættir: ,Rétt neðan við veginn upp Hjallaháls.

Minjalýsing: Í túninu rétt neðan við þjóðveginn er garðlag. Garðurinn er um 1 m á breidd og 30 cm á hæð og með öllu ógróinn. Garðurinn er 72 m á lengd.

Hættumat: Hætta.

Mynd 28. *Garðlag neðan við núverandi veg við Þórisstaði.*

Verkefnanúmer: 1788-71

Jörð: Þórisstaðir

Númer fyrri skráningar: BA-48: 044

Hlutverk: Seljadalur heimild

Tegund: Sel

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Neðan við Löngubrún er Seljadalur. Bílvegurinn liggur upp og fram Seljadal. Þar sem vegurinn liggur fram úr dalnum, er Mógrafarsel alveg við hann. Á svipuðum slóðum fram af í Seljadal á Bæjarlækurinn upptök sín. Hann rennur milli Miðaftanshnúks og Seljafells."[58].

57 Örnefnaskrá Þórisstaða.

58 Örnefnaskrá Þórisstaða.

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-72

Jörð: Þórisstaðir

Númer fyrri skráningar:BA-48: 045

Hlutverk: Mógrafarseil náma

Tegund: Mógrafir

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Neðan við Löngubrún er Seljadalur. Bílvegurinn liggur upp og fram Seljadal. Þar sem vegurinn liggur fram úr, er Mógrafarseil alveg við hann. Á svipuðum slóðum fram af, í Seljadal á Bæjarlækurinn upptök sín. Hann rennur milli Miðaftanshnúks og Seljafells."[59]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-73

Kort: 8/13

Jörð: Þórisstaðir

Númer fyrri skráningar: BA-48: 062

Hlutverk: Túngarður

Tegund: Garðlag

Staðsetning: A: 353158 N: 566444

Staðhættir: Túngarður hlaðinn úr grjóti er sýnilegur bæði vestan og sunnan megin við bæjarstæðið. Túngarðurinn nær niður fyrir þjóðveg og hverfur svo.

Minjalýsing: Garðurinn er grjóthlaðinn og mismunandi hár og er oftast um 1 m á breidd.

Hættumat: Hætta.

Verkefnanúmer: 1788-74

Kort: 8/13

Jörð: Þórisstaðir

Númer fyrri skráningar:BA-48: 063

Hlutverk: Útihús

Mynd 29. *Rústin er í forgrunni á myndinni.*

59 Örnefnaskrá Þórisstaða.

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 353070 N: 566470

Staðhættir: Í u.þ.b. 50 m vestur af bæjarstæðinu er lítil torfhlaðin ferhyrnd rúst sem stendur vestan við rúst.

Minjalýsing: Rústin er lítill eða um 4x2 m að innanmáli. Hæð veggja er 1 m. Ekki er langt síðan rústin var í notkun því inn í henni er fallið þak úr bárujárni.

Hættumat: Lítil hætta vegna veglagningar en þarf að merkja ef vinnubúðir verða settar þarna upp.

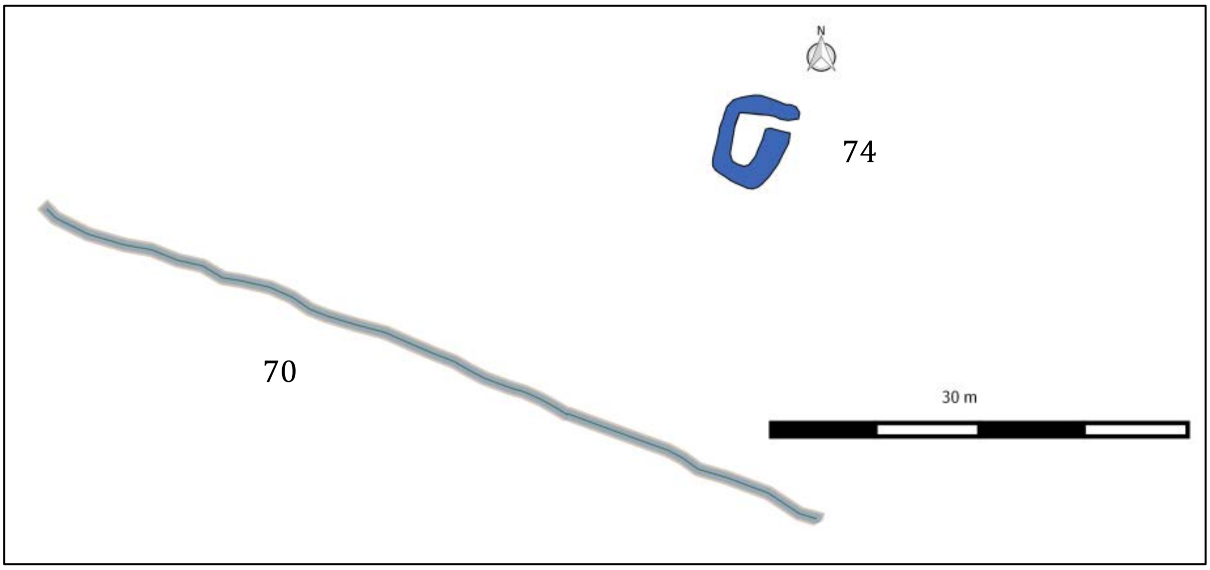

Verkefnanúmer: 1788-75

Kort: 8/13

Jörð: Þórisstaðir

Númer fyrri skráningar: BA-48: 066

Hlutverk: Gerði

Tegund: Rétt

Staðsetning: A: 352967 N: 566253

Staðhættir: Í u.þ.b. 350 metra suður af bæjarstæði Þórisstaða er ferhyrnd rétt. Réttin er alveg við enda á syðsta túninu.

Mynd 30. *Rétt sem stendur við túnjaðarinn.*

Minjalýsing: Rústin er 15x10 m að ummáli. Sér vel í grjóthleðslur á langhlið en aðrar hliðar eru grónar. Tvö op eru á réttinni og hugsanlega er annað þeirra vegna hruns. Veggir eru hæstir um 0,7 m.

Hættumat: Mikil hætta

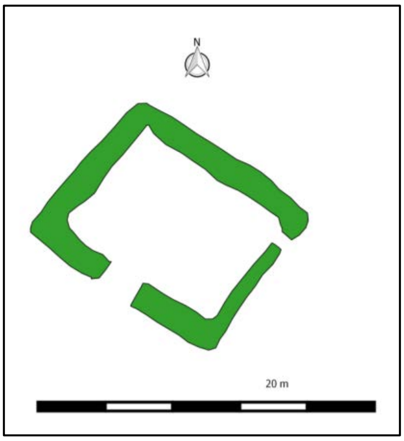

Verkefnanúmer: 1788-76

Jörð: Þórisstaðir

Númer fyrri skráningar: BA-48: 046

Hlutverk: Krínkilsstaðir býli

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir:„Krinkillstader. Annad eyðiból í þessari jarðar landi, á. Hlíðinni út frá bænum. Þar sjest lítið til byggingaleifa af tóftarústum, en girðingar öngvar. Eru það þó almennileg munnmæli, að þar hafi bygð verið. Ekki má hjer bygð setja, því túnstæðið er nú komið í skóg og lýngmosamóa. Heyskapur er og alls enginn þar nálægt."[60].

Minjalýsing: Ekki er vitað hvar þetta bæjarstæði var og er það komið undir skóg um 1700. Þarf að fylgjast með eftir að skógur hefur verið ruddur.

Hættumat: Ókunnugt

60 Árni Magnússon, Páll Vídalín, Jarðabók, VI.bindi.1981:218

Verkefnanúmer: 1788-77

Kort: 2/13

Jörð: Þórisstaðir

Númer fyrri skráningar: BA-48: 077

Hlutverk: Nátthagi

Tegund: Garður/gerði

Staðsetning: A: 352392 N: 565741

Staðhættir: Farið er eftir afleggjaranum að Gröf í vesturátt í u.þ.b. 500 m. Þá er komið að litlum slóða sem liggur inn í skóginn norðan við afleggjarann. Þar svo til beint upp af í u.þ.b. 134 m fjarlægð er stór nátthagi.

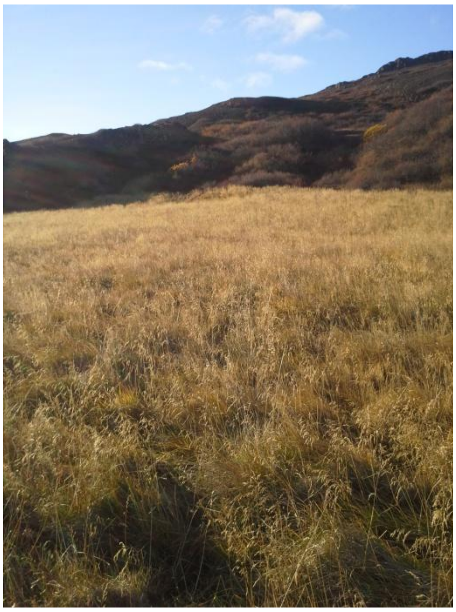

Mynd 31. *Nátthaginn er stór með hlöðnum garði allt í kring.*

Minjalýsing: Nátthaginn er hlaðinn úr torfi og grjóti og er um 50x29 m að ummáli.

Hættumat: Þarf að merkja vegna framkvæmda við jarðgöng.

Gröf

Saga Grafar

Fyrstu heimildir um Gröf eru í Þorskfirðingasögu en þar segir; „Þessir menn fóru til Íslands með Hallsteini: Hrómundr, er síðan bjó í Gröf."[61].

Grafar getur ekki í heimildum næstu aldir. Jörðin er ekki nefnd í máldag Gufudalskirkju frá 1238 og ekki heldur í yngri máldögum hennar. Skýringin er sú að hálfkirkja var í gröf og tíund og tollur því teknir heima.[62] Í jarðabók Árna og Páls segir: „Hálfkirkja eður bænhús er hjer og messað þá heimamenn gánga til altaris". [63] 1805 eru eyðijarðirnar Þórisstaðir og Krínkilstaðir hafðar til beitar[64].

61 Ísl.sög. IV., Þorskfirðinga saga,1981: 337.

62 Ástvaldur Guðmundsson, Lýður Björnsson.2012:48.

63 Árni Magnússon, Páll Vídalín, Jarðabók, VI.bindi.1981:217.

64 Johnsen,J.1847:46

Fornleifaskrá Gröf

Verkefnanúmer: 1788-78

Kort: 9/13

Jörð: Gröf

Númer fyrri skráningar: BA-48: 001

Hlutverk: Býli

Tegund: Bæjarhóll

Staðsetning: A: 351608 N: 564430

Mynd 32. *Sléttaður bæjarhóll Grafar.*

Staðhættir: „Gamli bærinn stóð á bæjarhól. Enn neðar er álíka hóll, með brekku móti austri, sem nefndur er Smiðjuhóll. Út og niður í túninu, talið frá gamla bænum hafði verið bænahús. Markaði þar fyrir garðlagi. Frá Smiðjuhól og að hesthúsatóft, sem var neðst í túninu, var Smiðjuvöllur, og samhliða honum, heldur neðar, var túnstykki, sem metið var á tuttugu álnir og nefnt var Fimmauri." [65] „Bærinn var með fjórum burstaþiljum mót suðri. Austast var skemma með heilum þilgafli, næst kom búr með hálfu þili og tveggja rúðu glugga á stafni. Þar næst komu bæjardyr með heilu þili og glugga upp yfir dyrunum, því þar var dyraloft. Þar næst kom baðstofan með þilgafli, sem náði ekki alveg niður að jörð, var smábekkur, sem hægt var að sitja á. Sex rúðu gluggi var á þilinu niðri og fjögra rúðu uppi. Við hlið baðstofunnar kom svo mjótt sund, sem hægt var að ganga eftir, og þar næst eldiviðakofi. Því næst kom annað sund, sem var breiðara, og var það farið með hesta og kýr. Því næst kom kálgarður allstór, en fyrir neðan hann var gamall kálgarður ekki minni, sem var bara tótt, sá fyrri veggjum og beðum."[66]

Minjalýsing: Gamli bærinn stóð vestar en núverandi íbúðarhús. Hann hefur verið rifinn og sléttað yfir staðinn. Sést ekki til fornleifa. Mjög líklegt að eldri minjar séu undir sverði þar sem aðeins þær yngstu voru sléttaðar.

Hættumat: Mikil hætta. Mögulegt framkvæmdasvæðið nær inn á bæjarhólinn.

65 Örnefnaskrá Grafar.

66 Viðbætur við Örnefnaskrá Grafar.

Verkefnanúmer: 1788-79

Kort: 9/13

Jörð: Gröf

Númer fyrri skráningar: BA-48: 002

Hlutverk: Bænhús

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 351622 N: 564417

Staðhættir: Í örnefnaskrá segir: „Þar var komið bænhús fyrir 1238, og messað var þar öðru hverju fram yfir 1840. Var tekið af með konungsbréfi 1847".[67] Í athugasemdum Sigurborgar Hjartardóttur við örnefnaskrá segir einnig: „á milli smiðjutóttar og baðstofugaflsins var ógreinileg tótt, sem sennilega er bænhústóttin."[68] „Í beinni stefnu frá bænhústóttinni voru nokkrar þúfur, sem allar sneru frá austri til vesturs, og mun það hafa verið grafreitur frá bænhúsinu, man ekki hversu margar þær voru, en alltaf fimm til átta."[69] Í jarðabók Árna og Páls segir "Hálfkirkja eður bænhús er hjer, og messað þá heimamenn gánga til altaris." [70]

Minjalýsing: Enginn merki sjást um bænhúsið eða kirkjugarð en samkvæmt lýsingu þá gæti bænhúsið hafa verið 20 m austan við bæjarhólinn.

Hættumat: Mikil hætta. Líklegt er að kirkjugarðurinn hafi verið þar sem vegur er fyrirhugaður.

Verkefnanúmer: 1788-80

Kort: 9/13

Jörð: Gröf

Númer fyrri skráningar: BA-48: 032

Hlutverk: Legstaður/kirkjugarður

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 351620 N: 564420

67 Örnefnaskrá Grafar.

68 Örnefnaskrá Grafar.

69 Viðbætur við Örnefnaskrá Grafar.

70 Árni Magnússon, Páll Vídalín, Jarðabók, VI.bindi. 1981:217

Staðhættir: "Í beinni stefnu frá bænhústóttinni voru nokkrar þúfur, sem allar sneru frá austri til vesturs, og mun það hafa verið grafreitur frá bænhúsinu, man ekki hversu margar þær voru, en alltaf fimm til átta."[71]

Minjalýsing: Hefur verið sléttað. Engin merki sjáanleg eftir kirkjugarðinn á yfirborði.

Hættumat: Mikil hætta. Kirkjugarðurinn er í vegstæðinu.

Verkefnanúmer: 1788-81

Kort: 9/13

Jörð: Gröf

Númer fyrri skráningar: BA-48: 002

Hlutverk: Smiðja

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 351613 N: 564444

Staðhættir: „Gamli bærinn stóð á Bæjarhól. Enn neðar er álíka hóll, með brekku móti austri, sem nefndur er Smiðjuhóll. Út og niður í túninu, talið frá gamla bænum hafði verið bænahús. Markaði þar fyrir garðlagi. Frá Smiðjuhól og að hesthúsatóft, sem var neðst í túninu, var Smiðjuvöllur, og samhliða honum, heldur neðar, var túnstykki, sem metið var á tuttugu álnir og nefnt var Fimmauri." [72]

Minjalýsing: Smiðjan sést ekki á yfirborði og hefur líklega verðið sléttað yfir hana.

Hættumat: Mikil hætta. Samkvæmt lýsingu hefur hún verið í vegstæði og því hugsanlega minjar undir yfirborði. Hnit tekið samkvæmt lýsingu.

Verkefnanúmer: 1788-82

Kort: 9/13

Jörð: Gröf

Númer fyrri skráningar: BA-48: 004

Hlutverk: Hesthús

Tegund: Heimild

Staðhættir: „Gamli bærinn stóð á Bæjarhól. Enn neðar er álíka hóll, með brekku móti austri, sem nefndur er Smiðjuhóll. Út og niður í túninu, talið frá gamla bænum hafði

71 Viðbætur við Örnefnaskrá Grafar.

72 Örnefnaskrá Grafar.

verið bænahús. Markaði þar fyrir garðlagi. Frá Smiðjuhól og að hesthúsatóft, sem var neðst í túninu, var Smiðjuvöllur, og samhliða honum, heldur neðar, var túnstykki, sem metið var á tuttugu álnir og nefnt var Fimmauri." [73]

Minjalýsing: Sést ekki lengur á yfirborði en hefur líklega verið nærri vegstæði.

Hættumat: Mikil hætta

Verkefnanúmer: 1788-83

Kort: 9/13

Jörð: Gröf

Númer fyrri skráningar: BA-48: 006

Sérheiti: Urðarhús

Hlutverk: Fjárhús

Tegund: Rúst

Staðsetning: A:351598 N: 564389

Mynd 33. *Rústir af hesthúsi sem reist hefur verið inn í fjárhúsrúst.*

Staðhættir: „Út frá bæ var kálgarður og lægð utan við hann, sem hét Kálgarðslaut. Utan við þessa laut út að urðunum utan túns, er síðar getur, var Urðarhúshóll, dálítið hár og langur hóll. Á Urðarhúshól var tóft eftir hús, sem hafði verið kallað Urðarhús. Þetta hafði verið fjárhús og hlaða, en var aðeins tóft þegar Sigurborg man eftir, þá stundum notað sem rétt. Tóftin var alveg út við urðina undir Bæjarfellinu, en þó innan túns. Annað hús hafði löngu fyrr verið fyrir neðan þetta, en var aðeins gróin tóft. Urðarhúshóll náði að götu, sem lá fyrir neðan hólinn og út í urðina."[74]

Minjalýsing: Rústin hefur verið fjárhús og hlaða en hús hefur verið byggt í rústina síðar og er það hús að hruni komið. Sjá má rústina allt í kringum þennan kofa. Veggir eru hæstir 140 cm. Veggir eru gerðir úr torfi og grjóti. Nokkuð slétt svæði er fyrir framan rústina í annars mjög þýfðu landi. Rústin er eina húsið sem enn stendur á bæjarhólnum.

Hættumat: Mikil hætta.

73 Örnefnaskrá Grafar.

74 Örnefnaskrá Grafar.

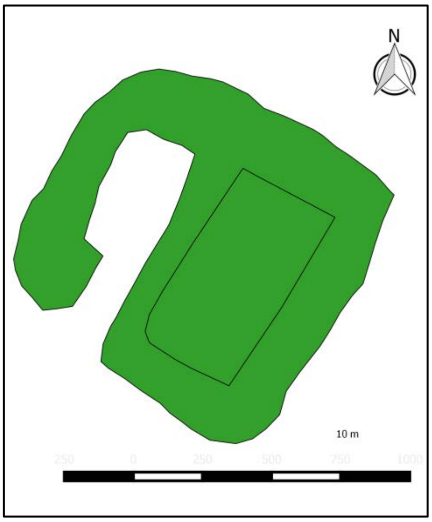

Verkefnanúmer:1788-84

Kort: 9/13

Jörð: Gröf

Hlutverk: Fjárhús

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 351604 N: 564376

Staðhættir: „Út frá bæ var kálgarður og lægð utan við hann, sem hét Kálgarðslaut. Utan við þessa laut út að urðunum utan túns, er síðar getur, var Urðarhúshóll, dálítið hár og langur hóll. Á Urðarhúshól var tóft eftir hús, sem hafði verið kallað Urðarhús. Þetta hafði verið fjárhús og hlaða, en var aðeins tóft þegar Sigurborg man eftir, þá stundum notað sem rétt. Tóftin var alveg út við urðina undir Bæjarfellinu, en þó innan túns. Annað hús hafði löngu fyrr verið fyrir neðan þetta, en var aðeins gróin tóft. Urðarhúshóll náði að götu, sem lá fyrir neðan hólinn og út í urðina."[75]

Minjalýsing: Ekki fundust merki um þessa grónu tóft sem þarna er lýst og gæti hún hafa verið sléttuð eða horfin í þúfur.

Hættumat: Mikil hætta. Miðað við lýsingu er þessi rúst í vegstæði Þ-H.

75 Örnefnaskrá Grafar.

Verkefnanúmer: 1788-85

Kort: 9/13

Jörð: Gröf

Númer fyrri skráningar: BA-48: 007

Hlutverk: Leið

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 351574 N: 564341

Staðhættir: „Út frá bæ var kálgarður og lægð utan við hann, sem hét Kálgarðslaut. Utan við þessa laut út að urðunum utan túns, er síðar getur, var Urðarhúshóll, dálítið hár og langur hóll. Á Urðarhúshól var tóft eftir hús, sem hafði verið kallað Urðarhús. Þetta hafði verið fjárhús og hlaða, en var aðeins tóft þegar Sigurborg man eftir, þá stundum notað sem rétt. Tóftin var alveg út við urðina undir Bæjarfellinu, en þó innan túns. Annað hús hafði löngu fyrr verið fyrir neðan þetta, en var aðeins gróin tóft. Urðarhúshóll náði að götu, sem lá fyrir neðan hólinn og út í urðina[76]."

Minjalýsing: Ekki sáust merki um þessa leið en hnit tekið þar sem líklegt er að hún hafi verið samkvæmt lýsingu.

Hættumat: Hætta vegna veglagningar Þ-H.

Verkefnanúmer: 1788-86

Jörð: Gröf

Númer fyrri skráningar: BA-48: 008

Hlutverk: Óþekkt

Tegund: Rúst

Staðhættir: „Bæjarlækurinn rennur að mestu sunnan við bæjarstæðið. Framan við lækinn eru húsatættur, og gata neðan við þær. Tungan sem lækurinn og gatan mynda, heitir Lækjartunga."[77]

Minjalýsing: Minjar þessar fundust ekki við vettvangsathugun.

Hættumat: Óvissa.

76 Örnefnaskrá Grafar.

77 Örnefnaskrá Grafar.

Verkefnanúmer: 1788-87

Kort: 9/13

Jörð: Gröf

Númer fyrri skráningar: BA-48: 011

Sérheiti: Fremstahús,

Hlutverk: Útihús

Tegund: Heimild

Staðsetning:A: 351601 N: 564514

Mynd 34. *Grónar rústir útihúss sem líklega er Fremstahús.*

Staðhættir: Í örnefnaskrá segir: "Húsflatir eru í túni, ofan við Miðgötur. Á þeim stóðu húsin, Fremstahús, Leighús og Lambhús[78]. Upp í brekkunni, beint ofan við núverandi íbúðarhús í Gröf eru nokkur útihús í röð. Fremsta húsið sem hefur verið næst gamla bænum er líklega það sem í örnefnaskrá er kallað Fremstahús.

Minjalýsing: Rústin er úr torfi og grjóti en aðeins grjóthleðslur í veggnum sem snúa inn í rústina. Tveir grjóthlaðnir garðar eru inn í rústinni. Hæstir eru veggirnir um 150 cm. Framan við rústina er trjálundur með 4-5 m háum trjám sem þrífast vel í jarðvegi sem hefur verið útmokstur úr fjárhúsunum.

Hættumat: Þarf að merkja.

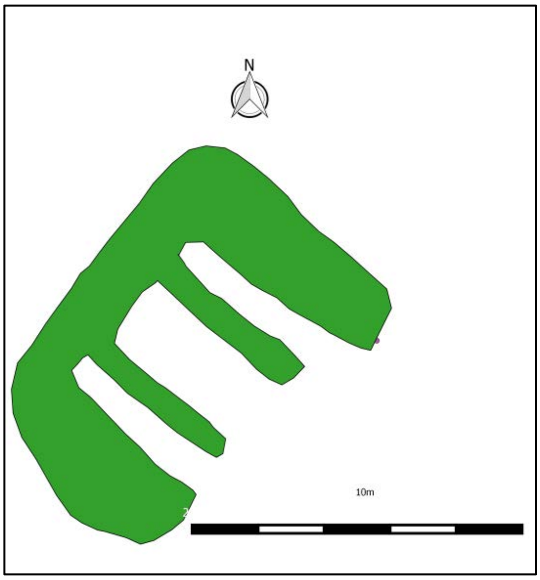

[78] Örnefnaskrá Grafar.

Verkefnanúmer:1788-88

Kort: 9/13

Jörð: Gröf

Númer fyrri skráningar: BA-48: 011

Sérheiti: Leighús

Hlutverk: Útihús

Tegund: Heimild

Staðhættir: A: 351617 N: 564533

Mynd 35. *Grónar rústir- Leighús* .

Staðsetning: Í örnefnaskrá segir: „Húsflatir eru í túni, ofan við Miðgötur. Á þeim stóðu húsin, Fremstahús, Leighús og Lambhús."[79] Upp í brekkunni, beint ofan við núverandi íbúðarhús í Gröf eru nokkur útihús í röð. Húsið sem líklega er það sem kallað er Leighús er 21 m frá Fremstahúsi.

Minjalýsing: Húsið er fjárhús með hlöðu að aftan. Framan við hlöðuna eru tvö rými og garður á milli, hlaðinn úr grjóti. Innangengt hefur verið úr báðum rýmum inn í hlöðuna. Veggir eru mjög grónir en sér í grjót. Veggir eru um 1 m á hæð þó smá hluti sé 1,50 m. Timburgafl hefur verið á húsinu.

Hættumat: Þarf að merkja.

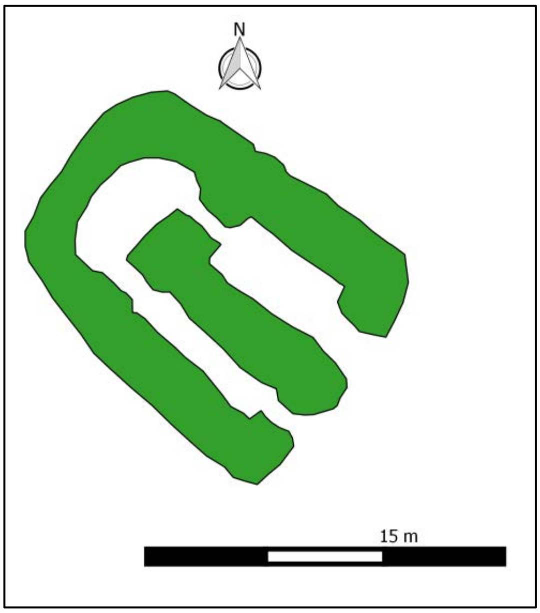

79 Örnefnaskrá Grafar.

Mynd 36. *Síðustu greinilegu útihúsarústirnar ofan við túnið í Gröf.*

Verkefnanúmer: 1788-89

Kort: 9/13

Jörð: Gröf

Sérheiti: Lambhús

Hlutverk: Útihús

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 351641 N: 564586

Staðhættir: Í örnefnaskrá segir: „Húsflatir eru í túni, ofan við Miðgötur. Á þeim stóðu húsin, Fremstahús, Leighús og Lambhús."[80]

Minjalýsing: Rústin er tvö hólf og er annað mun minna í enda. Veggir rústarinnar eru mjög háir en mikið grónir. Rústin er með op út á fjörðinn. Fast við þessa rúst er önnur. Hæð veggja er hæst um 1,7 m. Hugsanlega er um að ræða lambhúsið sem getið er um í örnefnaskrá og minna hólfið til að skilja lömb frá ám. Við hliðina er annað hús sem skráð er hér með vegna þess að rústirnar eru næstum alveg samhliða. Ekki var hægt að mæla hina rústina að innan vegna þess að tré hafði verið plantað í hana miðja.

Hættumat: Þarf að merkja.

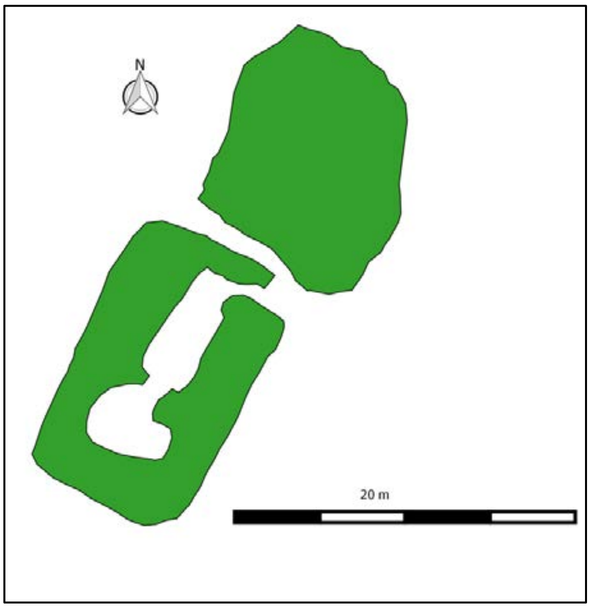

80 Örnefnaskrá Grafar.

Verkefnanúmer:1788-90

Kort: 9/13

Jörð: Gröf

Hlutverk: Óþekkt

Tegund: Þúst

Staðsetning: A: 351674 N: 564604

Staðhættir: Um 19 metra frá rúst [89] er þúst.

Minjalýsing: Þústin er mun grænni en umhverfið í kring og líklegt að þarna hafi staðið útihús. Ekki sér móta fyrir neinum veggjum eða hleðslum á þústinni sem er 23 m í ummál.

Hættumat: Þarf að merkja.

Verkefnanúmer: 1788-91

Jörð: Gröf

Númer fyrri skráningar: BA-48: 013.

Hlutverk: Fjóshóll

Tegund: Heimild fjós

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Við hliðina á Átjánálnavelli með læknum er lágur, langur hóll, nefndur Fjóshóll. Hann náði niður að Ferðamannagötu. Ferðamannagata var fast nafn á veginum út fjörðinn, og neðan hennar var svæði, sem nefnt var Þemba, en það er mýrlent stykki neðan til við Fjóshólinn."[81]

Minjalýsing: Ekki er vitað hvar þessi hóll var, líkleg nærri bæjarhólnum.

Hættumat: Óvissa.

Verkefnanúmer:1788-92

Númer fyrri skráningar: BA-48: 015

Jörð: Gröf

Hlutverk: Kvíaból

Tegund: Heimild kvíar

81 Örnefnaskrá Grafar.

Staðhættir:„Hából er milli túns og Dalaholts, en fram af Háabóli, upp af fremstu húsunum og Húsabrekkum, er Kvíaból. Á því eru Bólklettar. Milli Kvíabóls og Háabóls er Bólbrekka, og hluti af henni nefnist Kvíalaut."[82]
Hættumat: Ókunnugt.

Verkefnanúmer: 1788-93
Jörð: Gröf
Númer fyrri skráningar: BA-48: 016
Hlutverk: Ekrur tóft
Tegund: Óþekkt
Staðhættir: „Þar niðri við sjóinn er láglendið nefnt Ekrur. Þar var áður sáð. Bakkarnir þar inn með firðinum heita Ekrubakkar. Á Ekrum voru einhverjar tóftir. Þar er nú allt grasi vaxið og skógi hulið. Bæjarlækurinn heldur sínu nafni alla leið til sjávar."[83]
Minjalýsing: Fannst ekki við vettvangsathugun.
Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-94
Jörð: Gröf
Númer fyrri skráningar: BA-48: 017
Hlutverk: Dys legstaður
Tegund: Heimild
Staðsetning: Ókunn
Staðhættir: „Upp af bænum og inn af Bæjarfelli er stórt og mikið klettafell, en heitir Hrómundarfell. Talið er, að það dragi nafn af Hrómundi, sem um getur í Þorskfirðingasögu og bjó í Gröf. Skarð er í miðjuna á Hrómundarfellinu og graslautar og þúfur. Sagt er, að Hrómundur sé dysjaður þar."[84]
Hættumat: Utan svæðis.

82 Örnefnaskrá Grafar.
83 Viðbætur við Örnefnaskrá Grafar.
84 Viðbætur við Örnefnaskrá Grafar.

Verkefnanúmer: 1788-95

Jörð: Gröf

Númer fyrri skráningar: BA-48: 018

Hlutverk: Náma

Tegund: Mógrafir

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Bæjarlækurinn, sem fyrr er nefndur, kemur úr mörgum mosadýjum í dölunum, en þó mest úr Ystadal. Í honum var móstunga. Voru þrjár til fjórar skóflustungur af mó og þrjár af pysju efst. Þetta var góður mór. Hætt var að taka 1937-38."[85]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-96

Jörð: Gröf

Númer fyrri skráningar: BA-48: 019

Hlutverk: Gyrðisdalur bústaður

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir:„Framarlega undir Hrómundarfelli er stór dalur, sem heitir Gyrðisdalur. Þar var býli eitt sinn, og sjást þar tættur. Er sagt, að þar hafi Gyrðir búið í fornöld, en hvergi finnst þess manns getið."[86]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-97

Jörð: Gröf

Númer fyrri skráningar: BA-48: 020

Hlutverk: Vörðulág varða

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Framan við Bingina við norðurenda fellsins (Hrómundarfells) er Vörðulág, sem dregst saman eins og skott. Er þá komið upp undir brún og fram að Grafarhálsvegi,

85 Örnefnaskrá Grafar.

86 Örnefnaskrá Grafar.

en það er gatan ofan af hálsinum. Hún liggur beint yfir frá Gröf, um Grafarháls og kemur á Hálsveg í Krossgiljum. Varða er á hálsbrún, upp af Vörðulaág."[87]
Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-98
Jörð: Gröf
Staðsetning: Ókunn
Númer fyrri skráningar: BA-48: 021
Hlutverk: Grafarhálsvegur, leið
Tegund: Heimild
Staðhættir: „Framan við Bingina við norðurenda fellsins (Hrómundarfells) er Vörðulág, sem dregst saman eins og skott. Er þá komið upp undir brún og fram að Grafarhálsvegi, en það er gatan ofan af hálsinum. Hún liggur beint yfir frá Gröf, um Grafarháls og kemur á Hálsveg í Krossgiljum. Varða er á hálsbrún, upp af Vörðulág."[88]
Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-99
Jörð: Gröf
Númer fyrri skráningar: BA-48: 022
Hlutverk: Hálsvegur, leið
Tegund: Heimild
Staðsetning: Ókunn
Staðhættir: „Framan við Bingina við norðurenda fellsins (Hrómundarfells) er Vörðulág, sem dregst saman eins og skott. Er þá komið upp undir brún og fram að Grafarhálsvegi, en það er gatan ofan af hálsinum. Hún liggur beint yfir frá Gröf, um Grafarháls og kemur á Hálsveg í Krossgiljum. Varða er á hálsbrún, upp af Vörðulág[89]."
Minjalýsing: Fannst ekki við vettvangsathugun.
Hættumat: Ókunnugt.

87 Örnefnaskrá Grafar.
88 Örnefnaskrá Grafar.
89 Örnefnaskrá Grafar.

Verkefnanúmer:1788-100

Jörð: Gröf

Númer fyrri skráningar: BA-48: 023

Hlutverk: Þrívörður vörður

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Næstum því heiman frá bæ og upp að vegi liggur langur hryggur neðan við Vörðulág. Þetta eru melar og holt, lyngi og kjarri vaxin. Efri hluti þessa svæðis heitir Flatháls, og á honum eru Þrívörður, tvær saman og ein sér. Þær sjást vel og standa enn."[90]

Mynd 37. *Leið sem hugsanlega er hærri ferðamannagötur.*

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-101

Kort: 9/13

Jörð: Gröf

Númer fyrri skráningar: BA-48: 024

Sérheiti: Miðgötur/Hærri Ferðamannagötur

Hlutverk: Leið

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 352085 N: 564855

Staðhættir: „Nokkuð neðan við Krókholt eru Hærri-Ferðamannagötur og Lægri-Ferðamannagötur. Þessar götur eru samhliða. Hærri-Ferðamannagötur voru líka nefndar Miðgötur og hinar Neðrigötur. Miðgötur voru fyrir þá, sem komu að Gröf og voru gangandi, Neðrigötur fyrir þá, sem fóru lengra og komu ekki við. Fjárgötur (sjá síðar) voru ofar. Allt svæðið milli gatna frá Kerlingargili og heim að bæ er skógur og melur. Nýi vegurinn liggur um Neðrigöturnar."[91]

Hættumat: Hætta. Veglína Þ-H liggur í gegnum göturnar.

90 Örnefnaskrá Grafar.

91 Örnefnaskrá Grafar.

Verkefnanúmer: 1788-102

Kort: 9/13

Jörð: Gröf

Númer fyrri skráningar: BA-48: 025

Sérheiti: Neðrigötur/fjárgötur/Lægri götur

Hlutverk: Leið

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 352100 N: 564720

Staðhættir: „Nokkuð neðan við Krókholt eru Hærri-Ferðamannagötur og Lægri-Ferðamannagötur. Þessar götur eru samhliða. Hærri-Ferðamannagötur voru líka nefndar Miðgötur og hinar Neðrigötur. Miðgötur voru fyrir þá, sem komu að Gröf og voru gangandi, Neðrigötur fyrir þá, sem fóru lengra og komu ekki við. Fjárgötur (sjá síðar) voru ofar. Allt svæðið milli gatna frá Kerlingargili og heim að bæ er skógur og melur. Nýi vegurinn liggur um Neðrigöturnar."[92]

Minjalýsing: Er líklega vegurinn að Gröf í dag.

Hættumat: Lítil hætta.

Verkefnanúmer: 1788-103

Jörð: Gröf

Númer fyrri skráningar: BA-48: 026

Hlutverk: Naust

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn.

Staðhættir:"Þá verður tekið svæðið, sem er innan við Kerlingargil. Áin milli Þórisstaða og Grafar heitir Búlká. Hún er á merkjum jarðanna. Búlkeyri er Þórisstaðamegin við ána. Nes er þar við ána, er heitir Hnakkhólsnes. Í nesinu er tóft eftir eitthvað, ef til vill gamalt naust."[93]

Hættumat: Utan svæðis.

92 Örnefnaskrá Grafar.

93 Örnefnaskrá Grafar.

Verkefnanúmer: 1788-104

Jörð: Gröf

Númer fyrri skráningar: BA-48: 027

Hlutverk: Stekkjarhamarsklettar

Tegund: Þjóðsaga, huldufólksbústaður

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Upp af Votuhjöllum er önnur hjallabrún, er liggur skáhalt ofan í átt til Grafar. Þetta er allhá brún, sem stundum var nefnd Stekkjarhamarsklettar, en oftast var talað um Stekkjarhamra. Það er löng klettaröð, og þar átti að búa huldufólk. Graslendi neðan þeirra á Votuhjöllum nær alveg fram að Búlká. Upp á Stekkjarhamarsklettum eru grasblettir allstórir, fram af Flathálsi, sem fyrr getur."[94]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-105

Kort: 9/13

Jörð: Gröf

Númer fyrri skráningar: BA-48: 028

Hlutverk: Stekkur

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 351798 N: 564833

Mynd 38. *Stekkur í landi Grafar.*

Staðhættir: „Hjallar tveir, sem hvor um sig heitir Bekkur eru fyrir ofan bílveginn að Gröf. Annar er út við Kerlingargil, á móts við Leyni, en hinn fyrir innan Stekk og Stekkjarhamar. Ofan við Bekkinn móti Leyninum er mýri, sem heitir Stekkjarmýri." [95]

Minjalýsing: Stekkurinn er þrískiptur, annarsvegar hólf fyrir ær og innan af því er lambakró. Fyrir framan er svo bogadregin rétt. Stekkurinn með réttinni er 17x11 m og er opin í átt að fjalli. Hleðslur eru nokkuð háar í stekknum eða um 1,5 m og ógrónar en réttin framan við er lægri og gróin.

Hættumat: Utan svæðis.

[94] Örnefnaskrá Grafar.

[95] Örnefnaskrá Grafar.

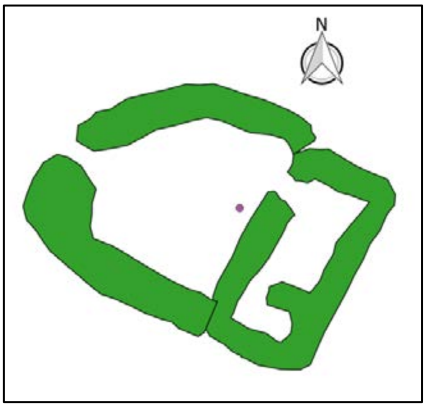

Verkefnanúmer: 1788-106

Jörð: Gröf

Númer fyrri skráningar: BA-48: 029

Hlutverk: Naustavogur, naust

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Niður við sjóinn hér undan er Naustavogur. Sigurborg kannast ekki við annan vog en Bæjarvog. Við voginn er Naustanef, og á því er mjög gamalt naust. Utan við Naustavog er gríðarhár rani fram í sjóinn, sem heitir Byrgistangi. Á honum var lambabyrgi. Upp af honum er hóll, sem heitir Byrgishóll. Er af honum útsýn góð."[96]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-107

Jörð: Gröf

Númer fyrri skráningar: BA-48: 030

Hlutverk: Lambabyrgi, rétt

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Niður við sjóinn hér undan er Naustavogur. Sigurborg kannast ekki við annan vog en Bæjarvog. Við voginn er naustanef, og á því er mjög gamalt naust. Utan við Naustavog er gríðarhár rani fram í sjóinn, sem heitir Byrgistangi. Á honum var lambabyrgi. Upp af honum er hóll, sem heitir Byrgishóll. Er af honum útsýn góð."[97]

Hættumat: Utan svæðis.

96 Örnefnaskrá Grafar.

97 Örnefnaskrá Grafar.

Verkefnanúmer: 1788-108

Kort: 2/13

Jörð: Gröf

Númer fyrri skráningar: BA-48: 031

Friðlýstar minjar

Hlutverk: Grímkelsstaðir bústaður

Tegund: Heimild/Rústir

Staðsetning: A: 350604 N: 563192

Mynd 39. *Ógreinilegar rústir Grímkelsstaða.*

Staðhættir: „Grímkelsstaðaá er á merkjum móti Hallsteinsnesi. Innan við ána eru bæjarrústir mjög fornar og grasi grónar. Þær eru við veginn út að Hallsteinsnesi, upp undir Horninu. Voru þetta taldar rústir Grímkelsstaða, en þær eru sagðar kenndar við Grímkel, launson Hallsteins á Hallsteinsnesi. Fyrir nokkrum árum, líklega 1974-1975 (a.m.k. eftir 1970) kom mikill maðkur í skóginn innan til við Grímkelsstaðaá, svo að hann eyddist og fór í fauska. Þá kom í ljós graslendi, töðutún, og talsvert greinilegar tóftir, sem lækur rennur hjá. Tóftirnar eru beggja megin við lækinn og eins og vað á honum þar. Þessar tóftir eru niður undir Akranesi, og lækurinn rennur ofan í Akraneshvamminn. Þetta getur hafa verið Grímkelsstaðir."[98] "Líklega eru þarna ekki færri en 8 tóftarbrot, jafnvel fleiri og sumar mjög greinilegar, en vegna þess að svæðið er sums staðar nokkuð þýft er erfiðara að greina þær innan um kalið og hálffallnar skógarhríslur. Húsakynni þessi hafa yfirleitt verið lítil að flatarmáli, utanmál alla jafna á milli 5 - 8 metrar á kannt." [99]

Minjalýsing: Grímkelsstaðir eru í skógarkjarri. Hægt er að greina gamalt tún og víðsvegar um túnið eru ógreinilegar rústir a.m.k þrjár. Tvö friðlýsingarskilti eru á svæðinu við rústir. Greinilegasta rústin er við neðra friðlýsingarskiltið og er um 10-14 m löng rúst. Aðrar rústir eru aðeins veggjabrot og sést lítið móta fyrir öðru en hluta af veggjum eða görðum. Líklegt er að skógur sé yfir hluta af rústunum. Greinilegt er að þarna er fornt bæjarstæði.

Hættumat: Grímkelsstaðir eru utan við 100 m viðmið við vegstæði. Merkja þarf minjarnar vel til að koma í veg fyrir að vinnuvélar fari ekki nálægt túnstæðinu. Aðkoma tækja að nýju vegstæði má ekki vera nálægt túni Grímkelsstaða sem er að hluta til undir skógi. Fornleifafræðingur þarf að merkja svæðið.

98 Örnefnaskrá Grafar.

99 Breiðfirðingur, 32-33.árg., 1973-74.

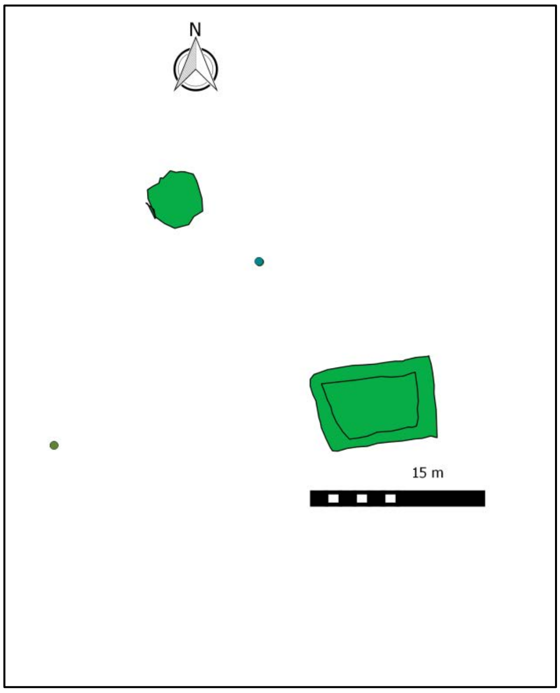

Hallsteinsnes

Saga Hallsteinsness

„Hallsteinn, sonr Þórólfs Mostrarskeggs, nam Þorskafjörð ok bjó á Hallsteinsnesi."[100] „Hallsteini Þórólfssyni þótti lítilmannligt at þiggja land at föður sínum, ok fór hann vestr yfir Breiðafjörð ok nam þar land ok bjó á Hallsteinsnesi."[101][1238] Máldagi Gufudalskirkju. „Item er þetta maldagi i Gufudal ad Brandur biskup wigdi wnder suo witt takmark ad tyunder liggia þar til. Fra Jllugastaudum vr skalmar firdi. Fra quindis firdi. Kirkiu boli. Bæ. Klett. Mula. Kalfa dal. Eyri. Gallttargia. Klaufa staudum. Skala nesi. Gufudal fremra. Af brecku. Grou nesi. Midhus[um]. Diupa dal. Barme Hallsteinsnesi. Af hiollum."[102][1498] Guðmundur Andrésson gefr og geldr Þorbirni Jónssyni til æfinlegrar eignar jarðirnar Kaldbak og Kleifar í Kallaðarnesskirkjusókn."...a hallsteinsnesi j gufudals kirkiusokn manudaginn næsta fyrir Matheus Messo um haustid..."[103][1506] Stefán biskup í Skálholti úrskurðar skóg þann allan, er Teigskógr er kallaður, millum Grímkelsár og Kleifar, fullkomna og æfinlega eign kirkjunnar á Stað á Reykjanesi."...þa agreining sem er i millvm kirkiunnar a stad a reykjanesi og þeirra sem bua á

100 Ísl.sög. I., Landnámabók.1968: 97

101 Ísl.sög. III., Eyrbyggja saga.1968:8

102 Diplomatarium Islandicum. Íslenzkt fornbréfasafn, sem hefir inni að halda bréf og gjörninga, dóma og máldaga, og aðrar skrár, er snerta Ísland eða íslenzka menn 11: 522

103 Diplomatarium Islandicum. Íslenzkt fornbréfasafn, sem hefir inni að halda bréf og gjörninga, dóma og máldaga, og aðrar skrár, er snerta Ísland eða íslenzka menn. VII. 1903-1907: 409-10

hallsteinsnesi vm skóg þann er teigskogur er kalladvr." Hallsteinsnes Dýrleiki 30 hundruð."1805 er eyðihjáleigan Flókastaðir talin með."[104]

Fornleifaskrá Hallsteinsnes

Verkefnanúmer:1788-109
Kort: 10/13
Jörð: Hallsteinsnes
Númer fyrri skráningar: BA-49: 001
Hlutverk: Hallsteinsnes, býli
Tegund: Bæjarhóll
Staðsetning: A: 346234 N: 563449
Staðhættir: Fylgt er afleggjaranum sem liggur Djúpafjarðarmegin og er farið alveg yst á Hallsteinsnesið. Bærinn stendur undir fjallshlíðinni. Tvö hús hafa verið reist á bæjarstæðinu og hafa þau skemmt bæjarhólinn talsvert. Sést móta fyrir rústum af burstabæ og eru þrjú hús sýnileg sunnanmegin. Austanmegin hefur bæjarhóllinn verið eyðilagður við byggingu bárujárnshúss.
Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-110
Jörð: Hallsteinsnes
Númer fyrri skráningar: BA-49: 002
Hlutverk: Smalakofi
Tegund: Heimild
Staðsetning: Ókunn
Staðhættir: „Framhaldið af Selkleifum ofan götu er nefnt Seltagl. Það er framhaldandi klettahamar upp á fjallsbrún; tekur þar við hrjóstrugur hæðarhryggur framundir Kvos, er síðar getur. Fremst eða efst á Seltaglinu má sjá leifar af hjásetubyrgi, enda þaðan hin besta yfirsýn yfir Teigshjalla og Teigsskóg." [105]
Hættumat: Utan svæðis.

104 Johnsen J.1847:46
105 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

Verkefnanúmer: 1788-111

Kort: 2/13, mynd 41

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 003

Friðlýstar fornleifar

Hlutverk: Flókavellir, býli

Tegund: Býli/sel

Staðsetning: A: 349087 N:563057

Mynd 40. *Tún, túngarður og rústir á Flókavöllum.*

Staðhættir: „Selið var býli, sem hét að fornu Flókavellir. Á Flókavöllum var haft í seli um síðustu aldamót [1900], og þar hafðir sauðir á vetrum og látnir liggja fyrir opnu húsi, sem allalgengt var með sauði. Þá bjó á Hallsteinsnesi Jóhann Frímann, faðir Gísla skipasmiðs á Bíldudal. Um 1880 hokruðu gömul hjón á Flókavöllum, Þorbjörg Einarsdóttir, langamma mín, og hennar maður, Björn Jónsson. Búskaparsaga þeirra varð mjög stutt þarna"[106] "Flókastader. Fornt eyðiból hjer í landinu á hlíðinni við Þorskafjörð, þar sem venjulega hefur brúkast selstaða frá jörðunni, og eru þar sýnileg byggingamerki af tóftarústum og byggingaleifum, en þó hefur þetta eyðiból ekki byggt hafa verið í 200 ár eður lengur. Ekki þykir mönnum líkegt að þetta megi byggjast, því túnstæði er mjög lítið, og heyskapurinn í sama máta þar nálægt nærri enginn."[107]

Minjalýsing: Á Flókavöllum er grjóthlaðinn túngarður í kring um lítið tún. Á túninu eru rústir af tveimur húsum, annað er fjárhús með hlöðu og hitt virðist vera lítill bær. Við hliðina á þessum rústum er töluvert stór þúst, sem er mikið grænni en umhverfið í kring og þar hafa líklega einhvern tímann staðið hús. Hugsanlegt er að fleiri og eldri minjar séu að finna innan túngarðs en túnið er mjög stórþýft í dag.

Hættumat: Mikil hætta. Framkvæmdasvæði við vegagerð nær að túngarði. Hnika þarf vegi til frá túngarðinum og merkja vel.

106 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

107 Árni Magnússon, Páll Vídalín, Jarðabók, VI.bindi.1921: 219.

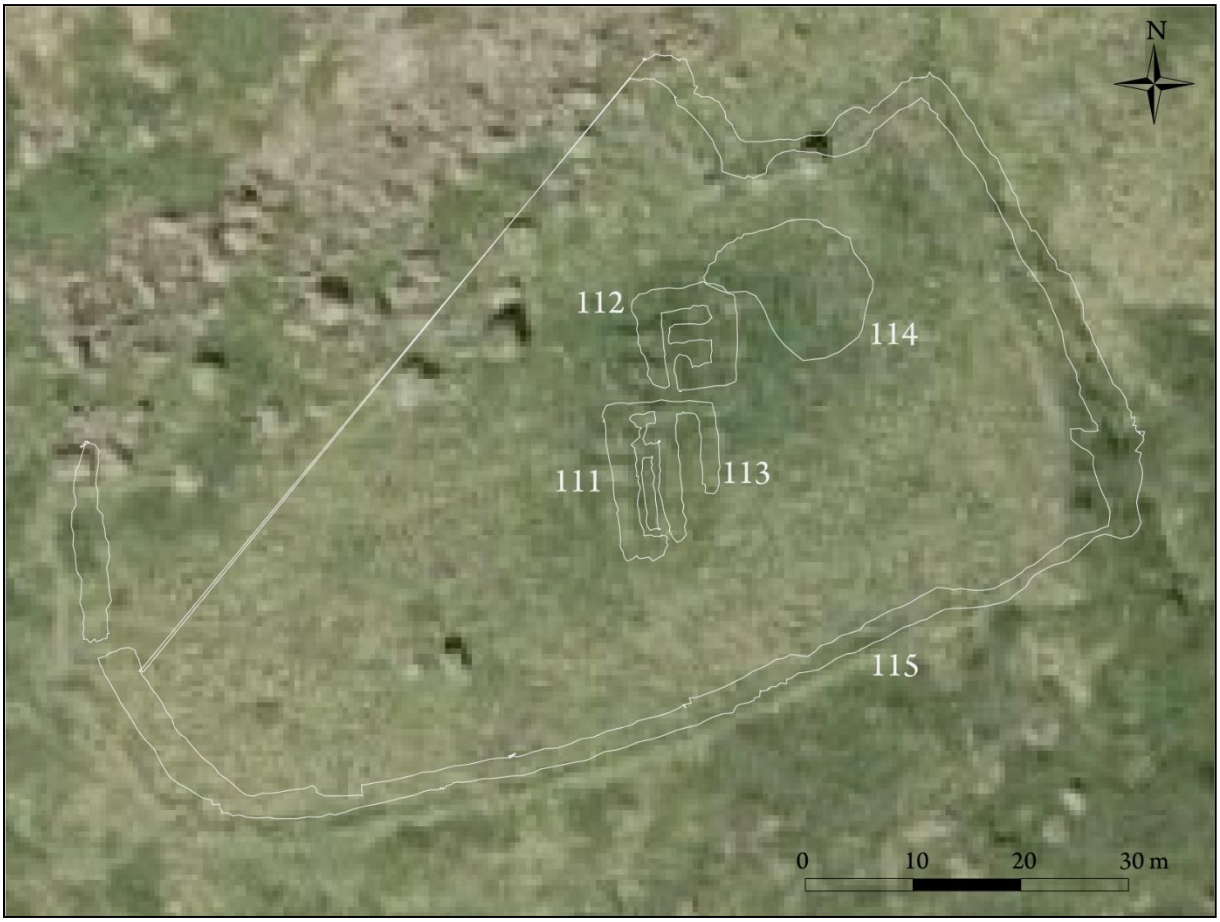

Mynd 41. Rústir Flókavalla. Kort HBA.

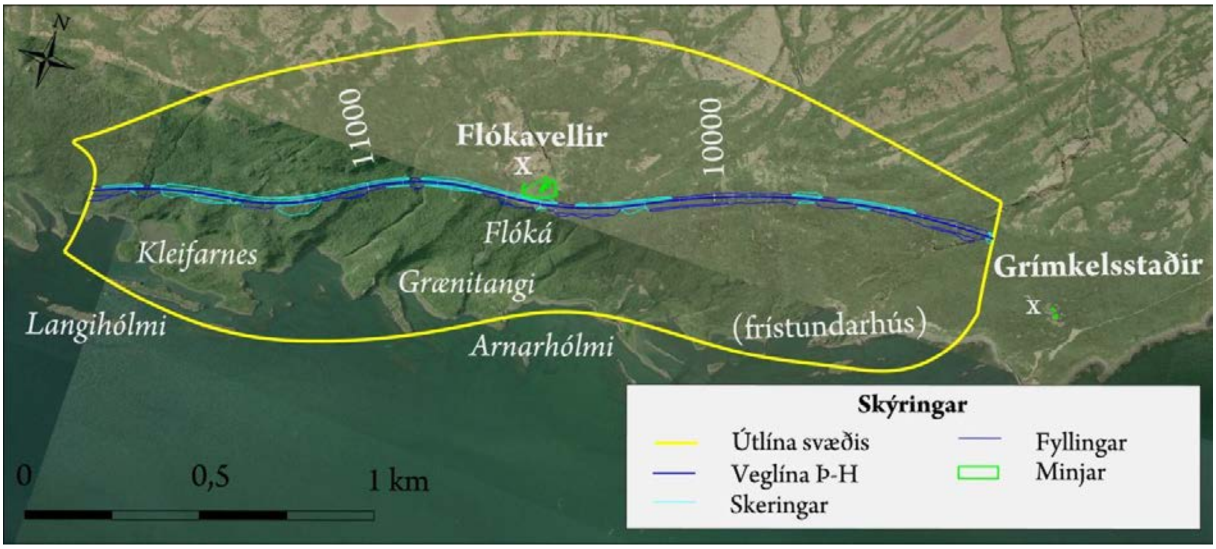

Mynd 42. Eins og sést á þessari mynd eru rústirnar alveg við veglínu. Kort HBA.

Verkefnanúmer: 1788-112

Kort: 2/13, mynd 41

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 005

Hlutverk: Sel

Tegund: Heimild

Mynd 43. *Rústir á Flókavöllum líklega eru yngstu rústirnar síðan á 19. öld.*

Staðsetning: A: 349100 N: 563070

Staðhættir: „Fjallsbrúnin fyrir ofan Seltúnið kallast Selklettar, og nefnist Selskriða neðan við klettana, niður að Seltúni. Á túninu sjást greinilega allar byggingatóftir, svo túngarðar torfhleðslan stendur vel, grjóthleðslan miður."[108] Þar segir einnig: „Selið var býli sem að fornu hét Flókavellir. Á Flókavöllum var haft í seli um síðustu aldamót[1900] , og þar hafðir sauðir að vetrum og látnir liggja fyrir opnu húsi sem allalgengt var með sauði. Um 1880 hokruðu gömul hjón á Flókavöllum, Þorbjörg Einarsdóttir langamma mín og hennar maður Björn Jónsson. Búskapasaga þeirra varð mjög stutt þarna."[109]

Minjalýsing: Ekki er öruggt að segja til um hvort að þær minjar sem sjáanlegar eru á yfirborði séu minjar eftir selið. Líklega eru minjarnar leifar eftir búsetu hjóna þar á 19. öld sem höfðust þar við í stuttan tíma. Líklegt er að bærinn hafi verið byggður úr rústum selsins en rústirnar eru greinilega leifar frá síðustu ábúendum. Bærinn er tvö rými sem hafa verið eldhús og baðstofa tengd saman með göngum. Veggir eru töluvert háir eða 1,5 m og mjög grónir. Stærð hans er 9x9 m.

Hættumat: Mikil hætta.

Framkvæmdasvæði við vegagerð nær að túngarði. Hnika þarf vegi til frá túngarðinum og merkja vel.

Mynd 44. *Rústir á Flókavöllum sjást áberandi grænni á myndinni.*

108 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

109 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

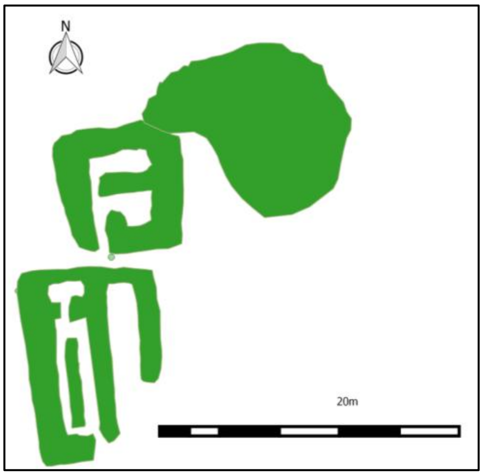

Verkefnanúmer: 1788-113

Kort: 2/13, mynd 41

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 005

Hlutverk: Fjárhús

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 349097 N: 563056

Staðhættir: „Fjallsbrúnin fyrir ofan Seltúnið kallast Selklettar, og nefnist Selskriða neðan við klettana, niður að Seltúni. Á túninu sjást greinilega allar byggingatóftir, svo túngarðar torfhleðslan stendur vel, grjóthleðslan miður.“[110] Þar segir einnig: „Selið var býli sem að fornu hét Flókavellir. Á Flókavöllum var haft í seli um síðustu aldamót, og þar hafðir sauðir að vetrum og látnir liggja fyrir opnu húsi sem allalgengt var með sauði. Um 1880 hokruðu gömul hjón á Flókavöllum, Þorbjörg Einarsdóttir langamma mín og hennar maður Björn Jónsson. Búskapasaga þeirra varð mjög stutt þarna".[111]

Minjalýsing: Beint framan við bæinn er fjárhús. Fjárhúsið er tvö rými annað rýmið er með hlöðum garða. Aftan við fjárhúsið er hlaða og er innangengt úr fjárhúsum yfir í hlöðuna. Veggir eru háir eða um 1,5 m á hæð og grónir. Lengd er 15 m og breidd 9 m.

Hættumat: Mikil hætta. Framkvæmdasvæði við vegagerð nær að túngarði. Hnika þarf vegi til frá túngarðinum og merkja vel.

110 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

111 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

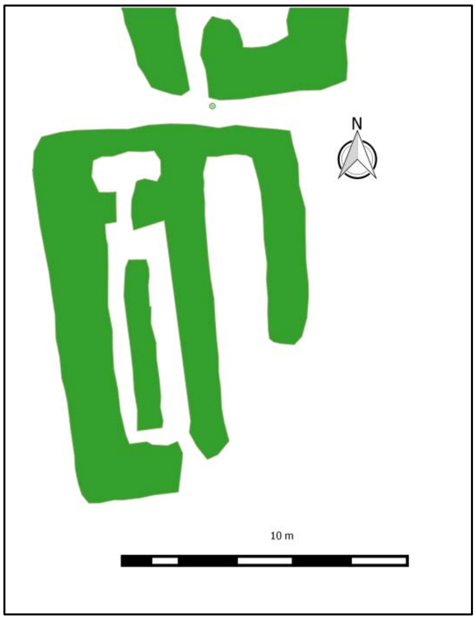

Verkefnanúmer: 1788-114

Kort: 2/13, mynd 41

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 005

Hlutverk: Þúst

Tegund: Óþekkt

Staðsetning: A: 349109 N: 563075

Staðhættir: „Fjallsbrúnin fyrir ofan Seltúnið kallast Selklettar, og nefnist Selskriða neðan við klettana, niður að Seltúni. Á túninu sjást greinilega allar byggingatóftir, svo túngarðar torfhleðslan stendur vel, grjóthleðslan miður[112]." Þar segir einnig: „Selið var býli sem að fornu hét Flókavellir. Á Flókavöllum var haft í seli um síðustu aldamót, og þar hafðir sauðir að vetrum og látnir liggja fyrir opnu húsi sem allalgengt var með sauði. Um 1880 hokruðu gömul hjón á Flókavöllum, Þorbjörg Einarsdóttir langamma mín og hennar maður Björn Jónsson. Búskapasaga þeirra varð mjög stutt þarna,“.[113]

Minjalýsing: Við hliðina á bænum er gróin þúst eða rústabunga, mun grænni en umhverfið í kring og nokkuð há. Líklegt er að þarna séu leifar af eldri byggingum á Flókavöllum. Rústabungan en 41 m í ummál.

Hættumat: Mikil hætta. Framkvæmdasvæði við vegagerð nær að túngarði. Hnika þarf vegi til frá túngarðinum og merkja vel.

112 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

113 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

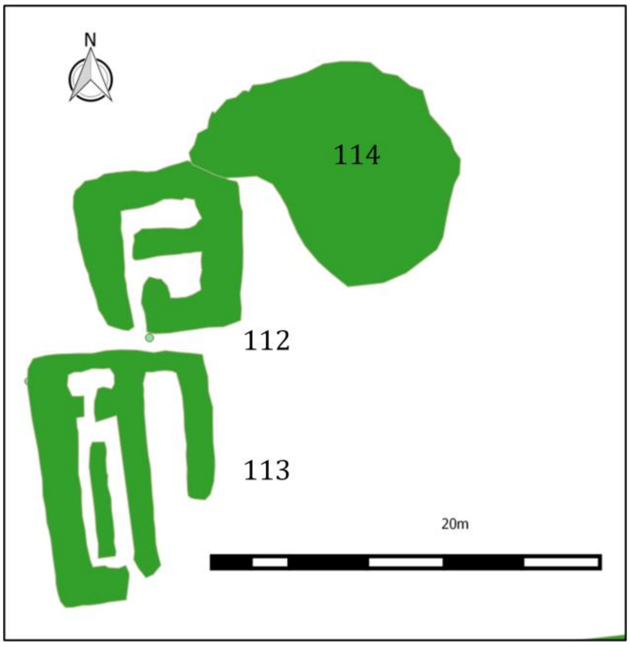

Verkefnanúmer: 1788-115

Kort: 2/13, mynd 41

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 005

Hlutverk: Garðlag

Tegund: Túngarður

Staðsetning: A: 349107 N: 563039

Mynd 45. *Túngarður er umhverfis allt túnið á Flókavöllum.*

Staðhættir: Í Örnefnaskrá segir „Fjallsbrúnin fyrir ofan Seltúnið kallast Selklettar, og nefnist Selskriða neðan við klettana, niður að Seltúni. Á túninu sjást greinilega allar byggingatóftir, svo túngarðar torfhleðslan stendur vel, grjóthleðslan miður. [114]" Þar segir einnig „Selið var býli sem að fornu hét Flókavellir. Á Flókavöllum var haft í seli um síðustu aldamót, og þar hafðir sauðir að vetrum og látnir liggja fyrir opnu húsi sem allalgengt var með sauði. Um 1880 hokruðu gömul hjón á Flókavöllum, Þorbjörg Einarsdóttir langamma mín og hennar maður Björn Jónsson. Búskapasaga þeirra varð mjög stutt þarna.“[115]

Minjalýsing: Allt í kring um túnið á Flókavöllum er hlaðinn túngarður og er hann skeifulaga og mynda klettarnir sem túnið stendur við hluta af túnaarðinum. Garðurinn er

114 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

115 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

203 m að lengd og að mestu hlaðinn úr grjóti. Hann er 1-3 m að breidd eftir því hversu mikið hruninn hann er.

Hættumat: Mikil hætta. Framkvæmdasvæði við vegagerð nær að túngarði. Hnika þarf vegi til frá túngarðinum og merkja vel.

Verkefnanúmer: 1788-116

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 006

Hlutverk: Náma mógrafir

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Rétt upp af Selklettum er nær kringlóttur bolli, sem heitir Selkvos. Þarna á Ytri-Sellækur upptök sín, sá rennur niður með Seltúninu að innanverðu, sem áður getur. Í Selkvos eru gamlar mógrafir, mór dágóður[116]."

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-117

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 007

Hlutverk: Varða

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Kolviðarhjalli er þéttum skógi vaxinn. Utan við Fögruhlíðarkleifar er Fagrahlíð. Hún nær frá kleifunum að innan og út að Fögruhlíðarhólum, sem raunar er aðeins einn hóll með þrem vörðubrotum."[117]

Minjalýsing: Vörðurnar fundust ekki við vettvangsathugun líklega utan svæðis.

Hættumat:

Verkefnanúmer: 1788-118

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 007

[116] Örnefnaskrá Hallsteinsness.

117 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

Hlutverk: Náma

Tegund: Heimild um kolagerð

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Kolviðarhjalli er þéttum skógi vaxinn. Utan við Fögruhlíðarkleifar er Fagrahlíð. Hún nær frá kleifunum að innan og út að Fögruhlíðarhólum, sem raunar er aðeins einn hóll með þrem vörðubrotum."[118]

Minjalýsing: Fannst ekki vegna trjágróðurs.

Verkefnanúmer: 1788-119

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 008

Sérheiti: Goðhúsahvammar

Hlutverk: Hof

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Ytri-Fögruhlíðarlækur rennur um hvamma, sem heita Goðhúsahvammar. Þar segir sagan, að Hallsteinn hafi reist hof sitt. Engar rústir eru þar sjáanlegar, og nú er hvammurinn skógi vaxinn. Áður var þar slægjuland. Miðgötur byrja í Goðhúsahvömmum, liggja út hlíðina miðsvæðis, og út á Ból, en þar skammt fyrir innan túnið sameinast þær Ferðamannagötu."[119]

Minjalýsing: Fannst ekki við vettvangsathugun, er á kafi í skógi.

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-120

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 009

Hlutverk: Miðgötur leið

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir „Ytri-Fögruhlíðarlækur rennur um hvamma, sem heita Goðhúsahvammar. Þar segir sagan, að Hallsteinn hafi reist hof sitt. Engar rústir eru þar sjáanlegar, og nú er

118 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

119 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

hvammurinn skógi vaxinn. Áður var þar slægjuland. Miðgötur byrja í Goðhúsahvömmum, liggja út hlíðina miðsvæðis, og út á Ból, en þar skammt fyrir innan túnið sameinast þær Ferðamannagötu."[120]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-121

Kort: Ekki staðsett á korti

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 010

Hlutverk: Stekkur

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 347061 N: 562984

Staðhættir: „Utan við Þórðarhornið kemur lækur niður hlíðina, sem heitir Þórðarhornslækur og rennur í Hlíðhamarsvíkina utanverða. Neðan við Stekkjarhlíðina er gamall stekkur yst undir hlíðinni og eru rústir hans greinilegar. Kringum þær er Stekkjartún með vallgrónum túngarði."[121]

Minjalýsing: Gengið er í vest-suð-vestur átt frá bæjarstæðinu og eru gömlu göturnar efst undir fjallinu fylgt. Í u.þ.b. 700 m fjarlægð frá bæjarstæðinu, suður af götunum, standa rústir umkringdar garðlagi.

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-122

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 011

Hlutverk: Garðlag

Tegund: Túngarður

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Utan við Þórðarhornið kemur lækur niður hlíðina, sem heitir Þórðarhornslækur og rennur í Hliðhamarsvíkina utanverða. Neðan við Stekkjarhlíðina

120 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

121 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

er gamall stekkur yst undir hlíðinni og eru rústir hans greinilegar. Kringum þær er Stekkjartún með vallgrónum túngarði."[122]

Hættumat: Utan svæðis

Verkefnanúmer: 1788-123

Kort: 10/13

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 012

Hlutverk: Hormór, náma

Tegund: Mógrafir

Staðsetning: A: 346295 N: 562870

Staðhættir: „Innan við Hærritjörn er klettarani, sem gengur í sjó fram og upp undir innanverðan Stekkinn. Þetta eru flatir klapparásar og nefndir Stekkjarásar. Þeir eru tveir, sá innri er styttri. Hormór heitir mýrarfláki efst í Grenitrésnesinu, inn af tjörnunum; þar er léleg slægja og beit. Í Hormó eru mógrafir en mór lélegur."[123]

Minjalýsing: Ekki eru greinileg merki um mógrafir lengur á svæðinu.

Hættumat: Mjög nærri veglínu. Minjagildi lágt.

Verkefnanúmer: 1788-124

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 013

Hlutverk: Fjárhúsbrekkur, fjárhús

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Upp af Stekkjarásum spölkorn innan við Stekkinn er mýrarfláki, nefndur Stekkjarmýrar. Utan til við Urðarmúlann er hlíðarslakki, sem heitir Fjárhúsabrekkur. Ef vel er hugað, má þar enn sjá í hrískjarri móta fyrir óreglulegri hleðslu. Upp og fram af Fjárhúsbrekkum er Stekkjardalur, allangur dalslakki. Utan til við Fjárhúsbrekkur er lækur, sem heitir Þvottalækur. Hann fellur í Stekkjarvíkina, rétt fyrir utan Urðarmúlalæk. Í Þvottalæk við Miðgöturnar var ullin þvegin, þá vatnsskortur var heima."[124]

122 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

123 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

124 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-125

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 014

Hlutverk: Þvottalækur/þvottastaður

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Upp af Stekkjarásum spölkorn innan við Stekkinn er mýrarfláki, nefndur Stekkjarmýrar. Utan til við Urðarmúlann er hlíðarslakki, sem heitir Fjárhúsabrekkur. Ef vel er hugað, má þar enn sjá í hrískjarri móta fyrir óreglulegri hleðslu. Upp og fram af Fjárhúsbrekkum er Stekkjardalur, allangur dalslakki. Utan til við Fjárhúsbrekkur er lækur, sem heitir Þvottalækur. Hann fellur í Stekkjarvíkina, rétt fyrir utan Urðarmúlalæk. Í Þvottalæk við Miðgöturnar var ullin þvegin, þá vatnsskortur var heima."[125]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-126

Kort: 10/13

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 015

Hlutverk: Náma

Tegund: Rista

Staðsetning: A: 346075 N: 563005

Staðhættir: „Í Krossanesi er mýri, sem heitir Steinmýri. Hún er kennd við einstakan stein í mýrinni, sem er u.þ.b.metri á hvorn veg, en fer þó stundum á káf, þegar mýrin bólgnar upp í frosthörkum. Í mýrarjöðrunum var lögnum dágóð torfrista og mikið notað."[126]

Hættumat: Vegur fer yfir þessa torfnámu.

Verkefnanúmer: 1788-127

Jörð: Hallsteinsnes

125 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

126 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

Númer fyrri skráningar: BA-49: 016

Hlutverk: Varða

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Upp af Steinmýrinni er skógi og grasi vaxinn hvammur eða slakki, sem heitir Steinmýraskógur. Þar austur af er holt eða klettahjalli með þremur vörðubrotum, sem nefndur er Þrívörðuholt eða Þrívörður."[127]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-128

Númer fyrri skráningar: BA-49: 017

Hlutverk: Vörðuhólmi varða

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Utan við Flathólmann er hár hólmi með hamrabeltum að norðan. Á honum er varða; er hann jafnan nefndur Vörðuhólmi, öðru nafni Háhólmi."[128]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-129

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 018

Hlutverk: Sauðhúsholt

Tegund: Heimild fjárhús

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Upp af Bæjarvík neðan túns heitir Túnfótur; vestan við hann er Sauðhúsholt. Niður með öllum Túnfæti að vestan allt ofan frá túni niður að Veitu, sjást leifar af mjög fornri garðhleðslu (gamall vörslugarður?)."[129]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-130

127 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

128 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

129 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 019

Hlutverk: Garðlag

Tegund: Vörslugarður

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Upp af Bæjarvík neðan túns heitir Túnfótur; vestan við hann er Sauðhúsholt. Niður með öllum Túnfæti að vestan allt ofan frá túni niður að Veitu, sjást leifar af mjög fornri garðhleðslu (gamall vörslugarður?)."[130]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-131

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 020

Hlutverk: Veita/áveita

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Mýrin á milli Túnfótar og Bæjarvíkur heitir Veita; þar var dágóð torfrista, enda mikið notuð."[131]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-132

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 021

Hlutverk: Náma

Tegund: Rista

Staðsetning: Ekki hnitsett

Staðhættir: „Mýrin á milli Túnfótar og Bæjarvíkur heitir Veita; þar var dágóð torfrista, enda mikið notuð."[132]

Hættumat: Utan svæðis.

130 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

131 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

132 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

Verkefnanúmer: 1788-133

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 022

Sérheiti: Skipatanganaust

Hlutverk: Naust

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Vestan við Bæjarvíkina er Skipatangi. Út af Skipatanga er langt og lágt þangsker, sem fer í kaf um hálffallinn sjó, sem heitir Dyrasker. Í klettana gengt naustum í Skipatanga er skarð, og frá bænum séð ber Dyraskerið í skarðið. Gengt skarðinu eru tvö skjólsæl bátanaust, nefndust Skipatanganaust; stærri naustið hentaði áttæringi."[133]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-134

Kort: 10/13

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 023

Hlutverk: Hjallur

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 345826 N: 563225

Mynd 46. *Rústir við kletta í Fótbaldursgrund.*

Staðhættir: „Fram og vestur af Skipatanga er stór og hár grashólmi með mjög háu klettariði að norðvestan og norðan, en mun lægri austan til; sá hólmi heitir Fótbaldur. Hann er austanvert í Fótbaldurssund, sem er í mynni Djúpafjarðar. Lágt grjótrif tengir Fótbaldur við vesturenda Skipatanga, en heitir Fótbaldursrif; fer jafnan í kaf um flæðar. Norðaustan klettana í Fótbaldri er lág grasgrund, nefnd Fótbaldursgrund. Upp á hólmanum, rétt austar en þar, sem hann er hæstur, er lítil tóft, trúlega leifar af fornum fiskhjalli."[134]

Minjalýsing: Ógreinileg tóft, sem stendur við klettana, grjóthlaðin ferhyrnd. Hleðslur um 20 cm á hæð.

Hættumat: Hætta. Merkja þarf rústina vegna veglínu H og tengingar við Djúpadal.

133 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

134 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

Verkefnanúmer: 1788-135

Kort: 10/13

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 024

Hlutverk: Garðlag óþekkt

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 345969 N: 563044

Staðhættir: „Litlu vestan við tjörnina (Skipatangatjörn) er klettahjalli með láréttu stuðlabergi og smástalli eða skúta upp undir slútandi brún, heitir Hrafnastallur; þar hefur og hrafn orpið. Nokkru vestar við sjóinn er (blágrýtis-) hamarhjalli eða klettur, og nefnist Háiklettur. Undir honum er garðlag og grasflöt."[135]

Minjalýsing: Garðurinn er ekki hár og er 28 m á lengd, á honum er brú. Garðurinn virðist vera göngugarður yfir blautt svæði.

Hættumat: Mikil hætta. Veglínur Þ-H og I fara yfir garðinn.

Verkefnanúmer: 1788-136

Kort: 10/13

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 076

Hlutverk: Lending

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 345950 N: 563025

Staðhættir: Í u.þ.b. 470 m suðvestur af bænum við Skipatanga.

Minjalýsing: Þarna var lending, grjót fjarlægt til að auðvelda aðkomu báta.

Hættumat: Hætta. Leiðir Þ-H og I fara yfir lendinguna.

Verkefnanúmer: 1788-137

Kort: 10/13

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 025

Hlutverk: Sólheimar, býli

135Örnefnaskrá Hallsteinsness.

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 345750 N: 563635

Staðhættir: „Rétt norður af Háakletti er gamalt túnstæði, eða ef til vill akurgerði, heitir Sólheimar. Sést garður mjög greinilegur í kring, en nú að nokkru hulinn birkiskógi, en lítt sjást húsarústir, þó finnanlegar í skógarkjarri. Sólheimaklettar og Sólheimaurð nefnast klettarnir og urðin ofan túnsins. (Pétur Jónsson frá Stökkum segir í Barðstrendingabók bls. 38: "Vestan við túnið gengur fram lítið nes, sem nefnist Sólheimatangi. Þar eru fornar bæjarrústir. Hét kotið Sólheimar. Þar sér enn fyrir túngarði." [136]

Minjalýsing: Túngarðurinn fannst ekki við vettvangsathugun.

Hættumat: Utan svæðis veglínu I, ÞH og H1.

Verkefnanúmer: 1788-138

Jörð: Hallsteinsnes

Kort: 10/13

Númer fyrri skráningar: BA-49: 026

Hlutverk: Garðlag

Tegund: Túngarður

Staðsetning: A: 345728 N: 563483

Mynd 47. *Svæðið þar sem hægt er að greina mjög útflattan túngarð og líklega gamalt tún.*

Staðhættir: „Lítið eitt innar en Sólheimatangi er smámelholt, og sunnan undir því er grasi gróin, hringlaga brekka, sem líkist túnstæði með hlöðnum, vallgrónum garði í kring. Brekka þessi heitir Gerði."[137]

Minjalýsing: Greinilegt túnstæði með mjög ógreinilegu garðlagi, mjög útflöttu.

Hættumat: Rétt utan við veglínur, þarf að merkja.

Verkefnanúmer: 1788-139

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 027

Hlutverk: Þrælskleif/aftökustaður

Tegund: Þjóðsaga/heimild

Staðsetning: Ekki hnitsett

136 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

137 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

Staðhættir: „Á ásnum er uppsprettupollur, sem aldrei þornar og leggur seint; þar var oft sauðfé vatnað. Inn með hlíðinni nokkuð fyrir ofan götu er allhár klettahamar eða klettahjalli sem heitir Þrælskleif. Munnmæli herma, að þar hafi Hallsteinn hengt þræla sína, þá, er hann fann sofandi við saltgerðina í Svefneyjum."[138]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-140

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 028

Hlutverk: Náma

Tegund: Mógrafir

Staðsetning: Ekki hnitsett

Staðhættir: „Nú bregðum við okkur fram á fjall og að Kjósarvatni, sem fyrr er getið. Norður og upp af vatninu er grashvolf, sem heitir Kvos. Þar var 50 hesta slægja, mest gulstör. Í Kvos var löngum heyjað og "legið við", hitað hlóðakaffi. Í Kvos var um tíma stunginn mór, mjög góður."[139]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-141

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 029

Hlutverk: Smalakofi

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ekki hnitsett

Staðhættir: „Út af Tjarnarósum er hár hóll með hömrum að norðan og norðvestanverðu. Hann heitir Stórhóll. Á honum er einhlaðin hjásetuhústóft, vel nothæf með mosa á botni."[140]

Hættumat: Utan svæðis.

---

138 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

139 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

140 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

Verkefnanúmer: 1788-142

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 030

Hlutverk: Mógrafatjörn- náma

Tegund: Mógrafir

Staðsetning: Ekki hnitsett

Staðhættir: „Stutt vestur af Bjarnarauðsmýri er lægð með Bæjarlæknum, sem heitir Bæjarlág. Þar í kaldavergeymslu og mýrarsitrum á Bæjarlækurinn upptök sín. Aðeins vestan við miðja Bæjarlág er smálægð á milli klettahjalla með lítilli tjörn og breiðabroki í kring; þarna má nú oft sjá lómahjón. Þessi tjörn nefnist Mógrafartjörn. Mógrafir miklar og gamlar eru við norðurendann."[141]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-143

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 031

Hlutverk: Valsvarða/varða þekkt

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ekki hnitsett

Staðhættir: „Af sjónarhóli er afbragðs útsýni um allan Djúpafjörð og miklu víðar. Fjallsbrúnin upp af bænum vestan við Bæjarlág er nokkuð toppmynduð og heitir Valsvarða (á henni er varða, örnefnið annað)."[142]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-144

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 032

Hlutverk: Lafsarakofi, óþekkt

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ekki hnitsett

141 Örnefnaskrá Hallsteinsness.
142 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

Staðhættir: „Ofarlega og vestast í túninu, þar sem túnið ber einna hæst, er flöt, sem nefnd er Lafsaravöllur; þar var Lafsarakofi, sem nú sést lítið af lengur."[143]
Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-145
Jörð: Hallsteinsnes
Númer fyrri skráningar: BA-49: 033
Hlutverk: Kvíarnar/kvíar
Tegund: Heimild
Staðsetning: Ekki hnitsett
Staðhættir: „Aðeins austar en urðin, í skjólgóðum hvammi, eru Kvíarnar, og Kvíabólið nær bæ. Skammt neðan Kvíanna er þurr steinn jarðfastur, gengur upp á egg í miðju, er um 70cm hár frá jörðu. Steinninn kallaður Blótsteinn. Er þetta máske steinn sá, er hinn 7 vetra sveinn var að öndvegissúlna blótinu hryggbrotinn yfir, að ráði föður hans, hinum heittrúaða Ásaþórsdýrkanda, enda þótt munnmæli hermi, að Goðhúsið hafi staðið mikið fjær bæ, sem áður greinir?"[144]
Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-146
Jörð: Hallsteinsnes
Númer fyrri skráningar: BA-49: 035
Hlutverk: Ranhús, fjárhús
Tegund: Heimild
Staðsetning: Ekki hnitsett
Staðhættir: „Niður af Lafsaravelli er Ranhús, fjárhús, og þar heim af Ranhúsvöllur. Vestarlega í túninu er gömul útrækt, nefnd Kottún. Upp og vestur af Ranhúsi en vestan Kottúns, er mjög áberandi, stakur, allhár klettur nefndur Napur og/eða Hásteinn; um hann næða allra átta svalvindar."
Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-147

143 Örnefnaskrá Hallsteinsness.
144 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 035

Hlutverk: Blótsteinn

Tegund: Þjóðsaga

Staðsetning: Ekki hnitsett

Staðhættir: „Aðeins austar en urðin, í skjólgóðum hvammi, eru Kvíarnar, og Kvíabólið nær bæ. Skammt neðan Kvíanna er þurr steinn jarðfastur, gengur upp á egg í miðju, er um 70 cm hár frá jörðu. Steinninn kallaður Blótsteinn. Er þetta máske steinn sá, er hinn 7 vetra sveinn var að öndvegissúnablótinu hryggbrotinn yfir, að ráði föður hans, hinum heittrúaða Ásaþórsdýrkanda, enda þótt munnmæli hermi, að Goðhúsið hafi staðið mikið fjær bæ, sem áður greinir?"[145]

Hættumat: Utan svæðis

Verkefnanúmer: 1788-148

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 036

Hlutverk: Kottún bústaður

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ekki hnitsett

Staðhættir: „Niður af Lafsaravelli er Ranhús, fjárhús, og þar heim af Ranhúsvöllur. Vestarlega í túninu er gömul útrækt, nefnd Kottún. Upp og vestur af Ranhúsi en vestan Kottúns, er mjög áberandi, stakur, allhár klettur nefndur Napur og/eða Hásteinn; um hann næða allra átta svalvindar."[146]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-149

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 037

Hlutverk: Berghús/útihús

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ekki hnitsett

145 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

146 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

Staðhættir: „Allt ofan frá Kattarurð og niður fyrir Berghús er ævaforn, vallgróinn túngarður, jafnan kallaður Gamligarður; aðskilur Kottúnið frá aðaltúninu (Ýmist klettabríkur ógengar eða grjótgarður er vestan eða utan Kottúns). Nokkru neðar en Ranhús var Berghús, fjárhús; áfast var Hesthús vestarlega í túninu."[147]

Minjalýsing:

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-150

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 038

Hlutverk: Gamligarður, garðlag

Tegund: Túngarður

Staðsetning: Ekki hnitsett

Staðhættir: „Allt ofan frá Kattarurð og niður fyrir Berghús er ævaforn, vallgróinn túngarður, jafnan kallaður Gamligarður; aðskilur Kottúnið frá aðaltúninu (Ýmist klettabríkur ógengar eða grjótgarður er vestan eða utan Kottúns)."[148]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-151

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 039

Hlutverk: Lambhús, fjárhús

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ekki hnitsett

Staðhættir: „Neðstahús, einnig nefnt Lambhús, lítið fjárhús, var neðst og vestast í túninu, mun áður hafa kallast Sauðhús, samanber nafnið Sauðhúsholt, sem er neðan túns og litlu vestar, nú að mestu klætt lágvöxnu skógarkjarri. Austur af Lambhúsi var Lambhúsvöllur. Þar, litlu sunnar og neðar, við túngarðinn er enn allstæðileg tóft hlaðinn úr torfi (hnaus), sem og túngarðurinn þarna. Nefndist tóft þessi Nátthaginn, en var ekki notaður, svo lengi sem ég þekki til."[149]

147 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

148 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

149 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-152

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 040

Hlutverk: Nátthagi

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ekki hnitsett

Staðhættir: „Neðstahús, einnig nefnt Lambhús, lítið fjárhús, var neðst og vestast í túninu, mun áður hafa kallast Sauðhús, samanber nafnið Sauðhúsholt, sem er neðan túns og litlu vestar, nú að mestu klætt lágvöxnu skógarkjarri. Austur af Lambhúsi var Lambhúsvöllur. Þar, litlu sunnar og neðar, við túngarðinn er enn allstæðileg tóft hlaðinn úr torfi (hnaus), sem og túngarðurinn þarna. Nefndist tóft þessi Nátthaginn, en var ekki notaður, svo lengi sem ég þekki til."[150]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-153

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 041

Hlutverk: Hallsteinshóll/dys legstaður

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ekki hnitsett

Staðhættir: „Niður af Nónsteinum, neðarlega um mitt túnið, er keilulagaður, allhár, grasi vaxinn hóll, Hallsteinshóll. Þar á Hallsteinn bóndi og goðorðsmaður að vera heygður að fornum sið."[151]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-154

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 042

Hlutverk: Dys

150 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

151 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

Tegund: Legstaður

Staðsetning: Ekki hnitsett

Staðhættir: „Norðvestan við þennan hólrana (sem næst gengt Hallsteinshól) taldi Snæbjörn í Hergilsey sig merkja úthleðslu dysjar, sem virðist nokkuð innfallinn. Ekki er vitað til, að þetta hafi verið kannað, enda þótt líkur bendi nokkuð til þess, að þarna hafi verið grafið til."[152]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-155

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 043

Hlutverk: Megruhús/hesthús

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ekki hnitsett

Staðhættir: „Hólavöllur endar í brattri brekku, Hóavallarbrekku. Neðan hennar nefnist Megra, sléttlend en harðlend. Á Megru stóð hesthús, nefnt Megruhús. Suðaustur af Megru og utan hins forna túngarðs er allstór og jafnlendur bithagi, vel ræktanlegur, nefndist jafnan Móarnir." [153]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-156

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 044

Hlutverk: Víkingshús/hesthús

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ekki hnitsett

Staðhættir: „Austur af Hólavelli er Hesthúshvammur, og enn austar er Kjalarhóll. Litlu ofar stóð hesthús, Víkingshús. Upp af Kjalarhóli eru Heimritraðir, inn af þeim eru Innritraðir, sem einnig eru kallaðar Syðritraðir; þar stóð Traðarkofinn. Traðirnar eru

152 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

153 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

aðskildar af torfgarði miklum og mjög fornum, nefndur Traðargarður. Efst hjá Traðargarði er mjög stór klettur, kallaður Hágrátur; nafnið á sína sögu."[154]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-157

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 045

Hlutverk: Heimritraðir/traðir

Tegund: Heimild

Staðhættir: „Austur af Hólavelli er Hesthúshvammur, og enn austar er Kjalarhóll. Litlu ofar stóð hesthús, Víkingshús. Upp af Kjalarhóli eru Heimritraðir, inn af þeim eru Innritraðir, sem einnig eru kallaðar Syðritraðir; þar stóð Traðarkofinn. Traðirnar eru aðskildar af torfgarði miklum og mjög fornum, nefndur Traðargarður. Efst hjá Traðargarði er mjög stór klettur, kallaður Hágrátur; nafnið á sína sögu."[155]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-158

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 046

Hlutverk: Traðarkofi/útihús

Tegund: Heimild

Staðhættir: „Austur af Hólavelli er Hesthúshvammur, og enn austar er Kjalarhóll. Litlu ofar stóð hesthús, Víkingshús. Upp af Kjalarhóli eru Heimritraðir, inn af þeim eru Innritraðir, sem einnig eru kallaðar Syðritraðir; þar stóð Traðarkofinn. Traðirnar eru aðskildar af torfgarði miklum og mjög fornum, nefndur Traðargarður. Efst hjá Traðargarði er mjög stór klettur, kallaður Hágrátur; nafnið á sína sögu."[156]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-159

Jörð: Hallsteinsnes

154 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

155 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

156 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

Númer fyrri skráningar: BA-49: 047

Hlutverk: Traðargarður/garðlag

Tegund: Túngarður

Staðhættir: „Austur af Hólavelli er Hesthúshvammur, og enn austar er Kjalarhóll. Litlu ofar stóð hesthús, Víkingshús. Upp af Kjalarhóli eru Heimritraðir, inn af þeim eru Innritraðir, sem einnig eru kallaðar Syðritraðir; þar stóð Traðarkofinn. Traðirnar eru aðskildar af torfgarði miklum og mjög fornum, nefndur Traðargarður. Efst hjá Traðargarði er mjög stór klettur, kallaður Hágrátur; nafnið á sína sögu."[157]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-160

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 048

Hlutverk: Réttin/rétt

Tegund: Heimild

Staðhættir: „Syðst og efst í túninu er fjárrétt hlaðin úr grjóti, kölluð Réttin. Sunnan fjárréttar nefnist Ból og Bólbrekka."[158]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-161

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 049

Hlutverk: Brunnhús/brunnur

Tegund: Heimild

Staðhættir: „Yfir Bæjarlækinn sunnan og neðan við bæinn er Brunnhús. Við það er kennd slétta í túninu þar fyrir neðan, nefnd Brunnhúsflöt. Rétt ofan við Brunnhúss stóð Kúahlaðan, en nokkru nær bæ Fjósið. Þar aðeins neðar matjurtargarður, jafnan nefndur Kálgarður, og neðan hans Fjósflöt. Skammt ofar Kúahlöðu þar á hólhrygg stóð fjárhús, svonefnt Hólhús. Sunnan og ofan Hólhúss er raklendi mikið, nefnd Mýrin. Frá Kvíabóli og

157 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

158 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

suður og upp af fjárrétt nefnist allur hlíðarfóturinn ofar túni Brekkan, jafnan góður bithagi stórgripa; þar var Stöðullinn."[159]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-162

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 050

Hlutverk: Kúahlaðan/hlaða

Tegund: Heimild

Staðhættir:„Yfir Bæjarlækinn sunnan og neðan við bæinn er Brunnhús. Við það er kennd slétta í túninu þar fyrir neðan, nefnd Brunnhúsflöt. Rétt ofan við Brunnhús stóð Kúahlaðan, en nokkru nær bæ Fjósið. Þar aðeins neðar matjurtargarður, jafnan nefndur Kálgarður, og neðan hans Fjósflöt. Skammt ofar Kúahlöðu þar á hólhrygg stóð fjárhús, svonefnt Hólhús. Sunnan og ofan Hólhúss er raklendi mikið, nefnd Mýrin. Frá Kvíabóli og suður og upp af fjárrétt nefnist allur hlíðarfóturinn ofar túni Brekkan, jafnan góður bithagi stórgripa; þar var Stöðullinn."[160]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-163

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 051

Hlutverk: Fjósið/fjós

Tegund: Heimild

Staðhættir: „Yfir Bæjarlækinn sunnan og neðan við bæinn er Brunnhús. Við það er kennd slétta í túninu þar fyrir neðan, nefnd Brunnhúsflöt. Rétt ofan við Brunnhús stóð Kúahlaðan, en nokkru nær bæ Fjósið. Þar aðeins neðar matjurtargarður, jafnan nefndur Kálgarður, og neðan hans Fjósflöt. Skammt ofar Kúahlöðu þar á hólhrygg stóð fjárhús, svonefnt Hólhús. Sunnan og ofan Hólhúss er raklendi mikið, nefnd Mýrin. Frá Kvíabóli og suður og upp af fjárrétt nefnist allur hlíðarfóturinn ofar túni Brekkan, jafnan góður bithagi stórgripa; þar var Stöðullinn."[161]

Hættumat: Utan svæðis

---

159 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

160 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

161 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

Verkefnanúmer: 1788-164

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 052

Hlutverk: Kálgarður

Tegund: Heimild

Staðhættir: „Yfir Bæjarlækinn sunnan og neðan við bæinn er Brunnhús. Við það er kennd slétta í túninu þar fyrir neðan, nefnd Brunnhúsflöt. Rétt ofan við Brunnhús stóð Kúahlaðan, en nokkru nær bæ Fjósið. Þar aðeins neðar matjurtargarður, jafnan nefndur Kálgarður, og neðan hans Fjósflöt. Skammt ofar Kúahlöðu þar á hólhrygg stóð fjárhús, svonefnt Hólhús. Sunnan og ofan Hólhúss er raklendi mikið, nefnd Mýrin. Frá Kvíabóli og suður og upp af fjárrétt nefnist allur hlíðarfóturinn ofar túni Brekkan, jafnan góður bithagi stórgripa; þar var Stöðullinn."[162]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-165

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 053

Hlutverk: Hólhús/fjárhús

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 345823 N: 563245

Staðhættir: „Yfir Bæjarlækinn sunnan og neðan við bæinn er Brunnhús. Við það er kennd slétta í túninu þar fyrir neðan, nefnd Brunnhúsflöt. Rétt ofan við Brunnhúss stóð Kúahlaðan, en nokkru nær bæ Fjósið. Þar aðeins neðar matjurtargarður, jafnan nefndur Kálgarður, og neðan hans Fjósflöt. Skammt ofar Kúahlöðu þar á hólhrygg stóð fjárhús, svonefnt Hólhús. Sunnan og ofan Hólhúss er raklendi mikið, nefnd Mýrin. Frá Kvíabóli og suður og upp af fjárrétt nefnist allur hlíðarfóturinn ofar túni Brekkan, jafnan góður bithagi stórgripa; þar var Stöðullinn."[163].

Hættumat: Utan svæðis.

162 Örnefnaskrá Hallsteinsness.
163 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

Verkefnanúmer: 1788-166

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 054

Hlutverk: Hólavallarhús/fjárhús

Tegund: Heimild

Staðhættir: „Þórðarbær var annar bær í túninu, sem Þórður Jónsson í Hlíð byggði 1922-24. Var Þórður bróðir Ara Arnalds og þeirra mörgu Hjallasystkina. Þórður bjó í tvíbýli hátt í tvo tugi ára á Hallsteinsnesi. Þórðarbær stóð efst á Hólavelli, suður og niður af Brunnhúsinu. Þarna stóð áður stórt fjárhús, Hólavallarhús."[164]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-167

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 055

Hlutverk: Stígshús/útihús

Tegund: Heimild

Staðhættir: „Stígshús var nefndur smákofi á milli fjóss og Kúahlöðu, og dró nafn af stíg, er lá meðfram kofanum milli þessara útihúsa. Hefur líklega ekki verið notaður eftir aldamót, og nú örlar þarna aðeins á vallgróinni tóft."[165]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-168

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 056

Hlutverk: Bænhús

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Sagt er, að á Hallsteinsnesi hafi verið Bænhús, en með öllu er nú óljóst, hvar það hefur staðið og örnefnið nú gleymt."[166] „Sagt er að hjer hafi að fornu bænhús verið, og heitir hjer enn bænhústóft við bæinn."[167]

164 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

165 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

166Örnefnaskrá Hallsteinsness

167 Jarðabók Árna og Páls Vítalín 1921:2018

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-169

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 057

Hlutverk: Stéttin leið

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Meðfram öllum bæjarhúsum að framan var hellulögð gangstétt, nefnd Stéttin eða Bæjarstéttin. Á bæjarhlaði stóð jarðsiginn steinn, um 50 - 60 cm, kúptur að ofan. Það var fiskasteinn með keng efst í miðju, sem hafði verið klappaður í steininn og fyllt með blýi; stór járnhringur var í kengnum, og því var þessi steinn einnig hestasteinn, jafnan nefndur Fiska- eða Hestasteinninn„[168].

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-170

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 058

Hlutverk: Fjárhús

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Stóð austanmegin í bæjarhólnum. Ekki sést til fornleifa vegna þess að bárujárnsklætt hús hefur verið byggt á staðnum"[169].

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-171

Kort: 10/13

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 059

Hlutverk: Útihús

Tegund: Heimild

168 Örnefnaskrá Hallsteinsness.

169 Heimildir:Túnakort frá 1918.

Staðsetning: A: 345259 N: 563430

Staðhættir: „Í u.þ.b. 19 m í suðaustur frá bæjarstæðinu. Þýft tún og órækt. Rústin er ferhyrnd og er inngangur sunnanmegin[170].

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-172

Kort: 10/13

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 060

Hlutverk: Útihús

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 346286 N: 563419

Staðhættir: Stendur í u.þ.b. 28 m suðaustur af nr. 197. Þýft tún og órækt. Ferhyrnd rúst með þrem hólfum. Sést steinsteypa á nokkrum stöðum[171].

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-173

Kort: 10/13

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 061

Hlutverk: Útihús

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 346265 N: 563401

Staðhættir: Í u.þ.b 30 m suðvestur af [172] Þýft tún og órækt.

Minjalýsing: Rústin er sporöskjulaga og vel gróin.

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-174

Kort: 10/13

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 062

---

170 Heimildir:Túnakort frá 1918.

171 Heimildir:Túnakort frá 1918.

Hlutverk: Útihús

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 346261 N: 563389

Staðhættir: Í u.þ.b. 11 m suðaustur af [173]Þýft tún og órækt. Lítið ferhyrnt hús og er sennilega brunnhús.

Hættumat: Engin hætta.

Verkefnanúmer: 1788-175

Kort: 10/13

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 064

Hlutverk: Útihús

Tegund: heimild

Staðsetning: A: 346310 N: 563328

Staðhættir: Í u.þ.b. 50 m austsuðaustur af [174]. Þýft tún og órækt.

Minjalýsing: Ferhyrnd rúst

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-176

Kort: 10/13

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 065

Hlutverk: Útihús

Tegund: heimild

Staðsetning: A: 346109 N: 563329

Staðhættir:

Minjalýsing: Rústin stendur sunnarlega í túninu, rétt við túngarðinn. Í u.þ.b. 182 m frá bæjarstæðinu. Þýft tún. Ferhyrnd rúst.[172]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-177

Kort: 10/13

172 Heimildir:Túnakort frá 1918.

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 066

Hlutverk: Fjárhús

Tegund: Tóft

Staðsetning: A: 346116 N: 563412

Staðhættir: Svo til beint í vestur frá bæjarstæðinu, í u.þ.b. 140 m fjarlægð. Þýft tún. Greinileg rúst af fjárhúsi með hlöðu við norðurgaflinn.[173]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-178

Kort: 10/13

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 067

Hlutverk: Útihús

Tegund: Tóft

Staðsetning: A: 346119 N: 563477

Staðhættir: Stendur vestan við bæjarstæðið og norðan við heimreiðina að bænum, í u.þ.b. 130 m fjarlægð. Þýft tún.

Minjalýsing: Ferhyrnd tóft og hefur bárujárnsklædd skemma verið reist inn í tóftinni að hluta til.

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-179

Kort: 10/13

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 068

Hlutverk: Útihús

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 346148 N: 563537

Staðhættir: Nyrst í túninu í u.þ.b. 130 m norðvestur af bæjarstæðinu. Þýft tún.

Hættumat: Utan svæðis.

173 Heimildir:Túnakort frá 1918.

Verkefnanúmer: 1788-180

Kort: 10/13

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 069

Hlutverk: Útihús

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 346381 N: 563321

Staðhættir:Í u.þ.b. 200 m suðaustur af bæjarstæðinu og stendur við túngarðinn austanmegin (innan túns). Þýft og gróið tún.

Minjalýsing: Sporöskjulaga rúst hlaðin úr torfi og grjóti. Austast er húsið byggt ofan á stóran stein.

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-181

Kort: 10/13

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 070

Hlutverk: Varða

Tegund: Leiðavísun

Staðsetning: A: 346480 N: 563278

Staðhættir: Varðan stendur í u.þ.b. 270 m í suðvestur frá bæjarstæðinu. Lynggróin brekka við fornar götur.

Minjalýsing: Varðan er ferhyrnd og hlaðin úr stóru grjóti.

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-182

Kort: 10/13

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 071

Hlutverk: Garðlag

Tegund: Túngarður

Staðsetning: A: 347062 N: 562963

Staðhættir: Gengið er í vestsuðvestur átt frá bæjarstæðinu og eru gömlu götunum efst undir fjallinu fylgt. Í u.þ.b. 700 m fjarlægð frá bæjarstæðinu, suður af götunum, standa rústir umkringdar garðlagi .Þýft og gróið svæði.

Minjalýsing: Garðurinn er gróinn og hruninn á mörgum stöðum.

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-183

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 072

Hlutverk: Tóft

Tegund: Óþekkt

Staðsetning: A:347066 N: 563027

Staðhættir: Gengið er í vestsuðvestur átt frá bæjarstæðinu og eru gömlu götunum efst undir fjallinu fylgt. Í u.þ.b. 700 m fjarlægð frá bæjarstæðinu, suður af götunum, standa rústir umkringdar garðlagi.

Minjalýsing: Þýft og gróið svæði. Rústin er ferhyrnd og myndar túngarðurinn einn hluta hennar.

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-184

Kort: 10/13

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 073

Tegund: Varða

Hlutverk: Vegvísun

Staðsetning: A: 345976 N: 563041

Staðhættir: Í u.þ.b. 490 m suðvestur af bæjarstæðinu á litlum hól. Klappir í miðju lyngrónu svæði. Tvær vörður standa með 4 m millibili og eru báðar jafnstórar.

Hættumat: Nærri ÞH og I. Þarf að merkja.

Verkefnanúmer: 1788-185

Kort: 10/13

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 074

Hlutverk: Varða

Tegund: Óþekkt

Staðsetning: A: 346025 N: 563253

Staðhættir: Í u.þ.b. 290 metra suðaustur af bænum. Lyng gróið svæði. Tvær vörður standa með stuttu millibili og eru báðar jafnstórar.

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-186

Kort: 10/13

Jörð: Hallsteinsnes

Númer fyrri skráningar: BA-49: 075

Hlutverk: Útihús

Tegund: Tóft

Staðsetning: A:346180 N: 563291

Staðhættir: Í suðausturátt frá bæjarstæðinu í u.þ.b. 161 m. Rústin stendur neðarlega í túninu austanmegin.

Minjalýsing: Þýft tún. Ferhyrnd rúst

Hættumat: Utan svæðis.

Grónes (Gróunes)

Saga Gróuness

Dýrleiki 12 hundruð. „Þorbjörn loki hét maðr, sonr Böðmóðs ór Skut. Hann fór til Íslands og nam Djúpafjörð ok Grónes til Gufufjarðar."[174] „Grímkell hét frilluson, er bjó á Grímkelsstöðum út frá Gröf."[175] Máldagi Gufudalskirkju. „Item er þetta maldagi i Gufudal ad Brandur biskup wigdi wnder suo witt takmark ad tyunder liggia þar til. Fra Jllugastaudum vr skalmar firdi. Fra quindis firdi. Kirkiu boli. Bæ. Klett. Mula. Kalfa dal. Eyri. Gallttargia. Klaufa staudum. Skala nesi. Vr gufudal fremra. Af brecku. Grou nesi. Midhus[um]. Diupa dal. Barme Hallsteinsnesi. Af hiollum."[176]

174 Ísl.sög. I., Landnámabók.1968: 98

175 Ísl.sög.IV., Þorskfirðinga saga.1981: 337

176 Diplomatarium Islandicum, Íslenzkt fornbréfasafn. III., Hið íslenzka bókmenntafjelag, Reykjavík, 1909-13. I. :522.

Í Jarðabók Árna og Páls segir að útgangur sé í skárra lagi en skógur til raftviðar sé fyrir löngu uppeyddur en nóg skógur til kolagerða og eldiviðar. Torfrista og stunga nær enginn nema í túninu. Skelfiskfjara að nokkru gagni[177].

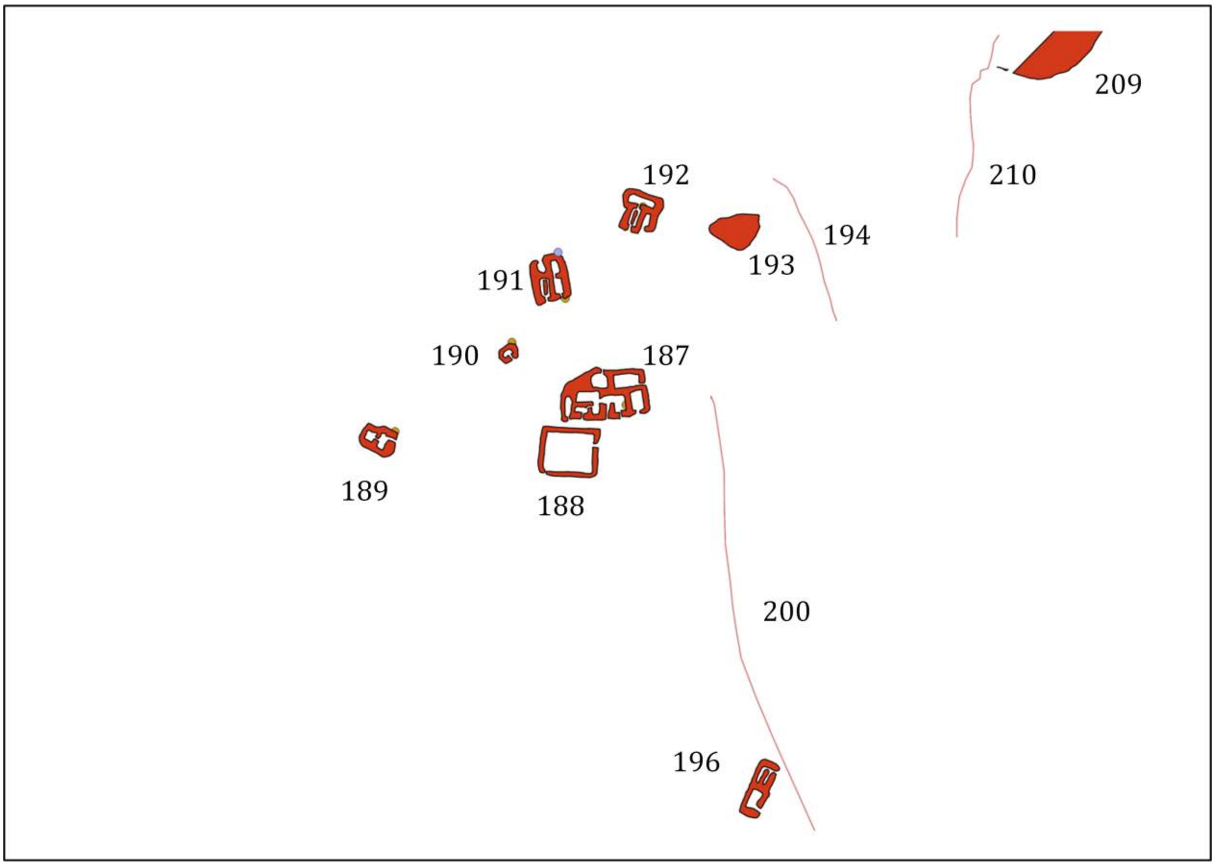

Fornleifaskrá Gróunes

Verkefnanúmer: 1788-187

Kort: 12/13

Jörð: Gróunes

Númer fyrri skráningar: BA-53: 001

Hlutverk: Gróunes býli

Tegund: Bæjarhóll

Staðsetning: A: 344157 N: 563432

Mynd 48. *Séð yfir túnið á Grónesi. Bæjarrústirnar eru grænar í fjarska.*

[177] Árni Magnússon, Páll Vídalín, Jarðabók, VI.bindi.1981:221-222

Staðhættir: Fylgt er afleggjara sem liggur eftir vestanverðu Gróunesi alveg þar til hann endar á stórum malarkambi út á nesinu. Bæjarstæði Gróuness stendur í u.þ.b. 200 m fjarlægð í suðausturátt.

Minjalýsing: Bæjarhúsin eru mjög greinileg og sést móta fyrir burstabæ, þar sem hafa áður staðið sex burstir. Hleðslur standa grónar og er hleðsluhæð um 1,5 m[178]. Níu rými eru í húsinu og líklega hefur verið heygarður baka til. Framan við bæinn er svo kálgarður [188] lengd bæjarhúsanna er 14 m og breidd þeirra 27 m.

Hættumat:Lítil hætta.

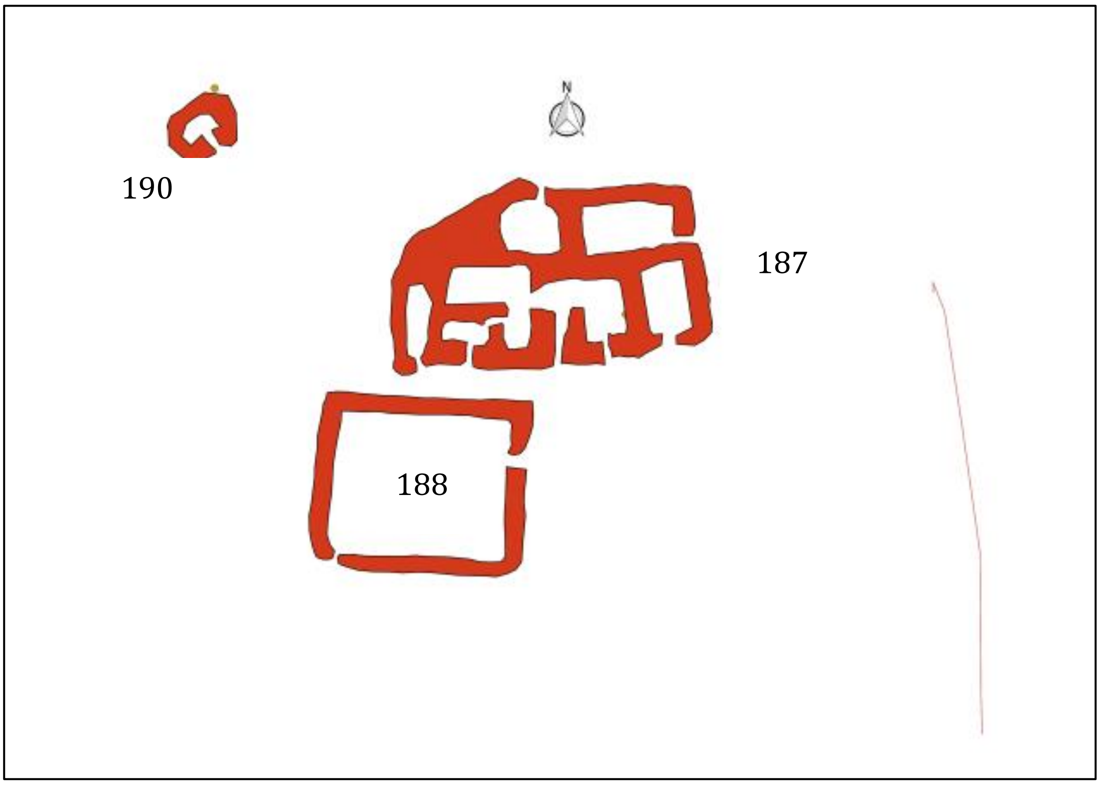

Verkefnanúmer: 1788-188

Kort: 12/13

Jörð: Gróunes

Hlutverk: Kálgarður

Tegund: Garðlag

Staðsetning: A: 344143 N: 563414

Mynd 49. *Kálgarður framan við bæinn* .

178 Örnefnaskrá Gróuness.

Staðhættir: Beint framan við bæinn er hlaðinn kálgarður.

Minjalýsing: Kálgarðurinn er ferhyrndur og 14x12 m. Garðurinn er opinn til vesturs. Hæð veggja er um 1 m og eru þeir grónir.

Hættumat: Lítil hætta.

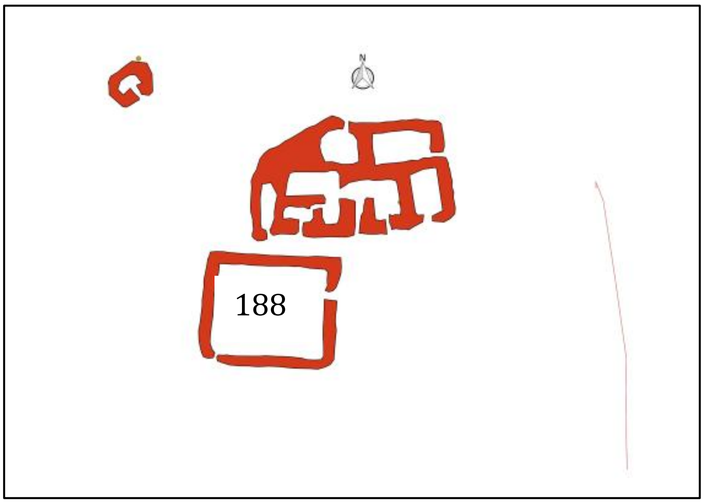

Verkefnanúmer: 1788-189

Kort: 12/13

Jörð: Gróunes

Númer fyrri skráningar: BA-53: 013

Hlutverk: Útihús

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 344087 N: 563417

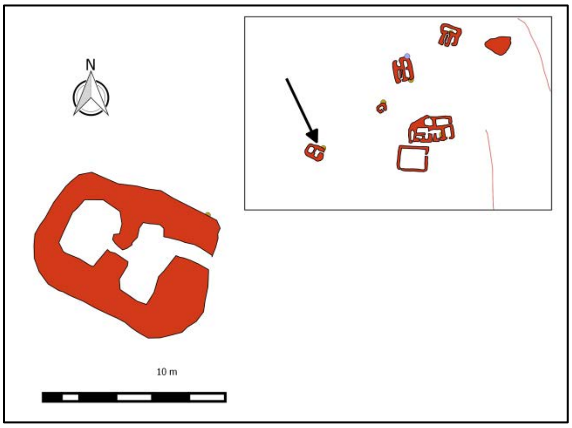

Staðhættir: Um 45 m beint vestur af bæjarrústunum er útihús. Þetta útihús er teiknað á túnakort frá 1918. Útihúsið stendur í smá brekku í túninu.

Minjalýsing: Húsið er opið í vestur í átt að bænum og eru tvö hólf og er innangengt í aftara rýmið frá því fremra. Hæð veggja er 1,6 m og eru þeir grónir þó sjá megi í grjóthleðslur á stöku stað. Stærð hússins er 8 m á breidd og 11 m á lengd.

Hættumat: Lítil hætta.

Verkefnanúmer: 1788-190

Kort: 12/13

Jörð: Gróunes

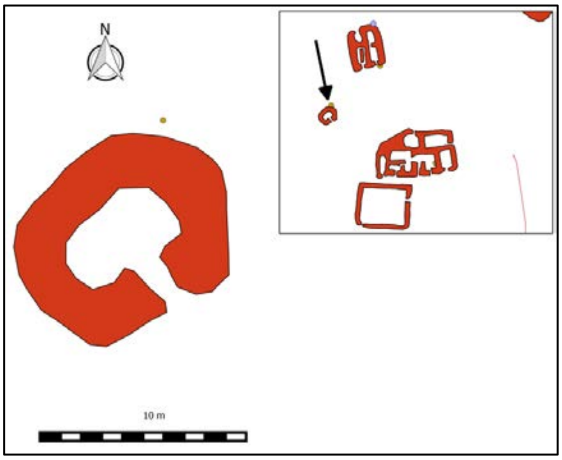

Hlutverk: Útihús

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 344126 N: 563445

Staðhættir: Um 17 m norðvestur af bæjarrústunum er lítill rúst. Rústin er ekki teiknuð á túnakort frá 1918 og er líklega eldri enda ekki mjög greinileg.

Minjalýsing: Húsið er lítið og veggir mjög hrundir og útflattir. Húsið er 7 m á breidd vegna hruns 4 m á lengd og opið í átt að bænum.

Hættumat: Lítill hætta.

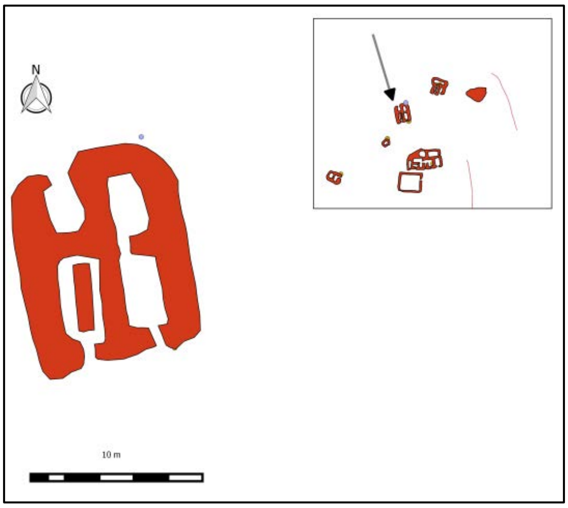

Verkefnanúmer: 1788-191

Kort: 12/13

Jörð: Gróunes

Númer fyrri skráningar: BA-53: 015

Hlutverk: Útihús

Tegund: Rúst

Staðsetning: A:344138 N: 563466

Staðhættir: Um 23 m norður af bæjarrústunum er rúst af útihúsi. Húsið er teiknað inn á túnakort frá 1918 og hefur því verið í notkun þá.

Minjalýsing: Rústin er fjögur hólf og er hlaðin garði í einu hólfinu. Líklega er hlaða bakatil en hún virðist tvískipt og gengið inn í annan hlutann að aftan en innangengt í hinn úr öðru rýminu. Hæð veggja er 1,5 m og eru þeir grónir en sér í hleðslur. Rústin er 13 m á lengd og 12 m á breidd.

Hættumat: Lítil hætta.

Verkefnanúmer:1788-192

Kort: 12/13

Jörð: Gróunes

Hlutverk: Útihús

Tegund: Rúst

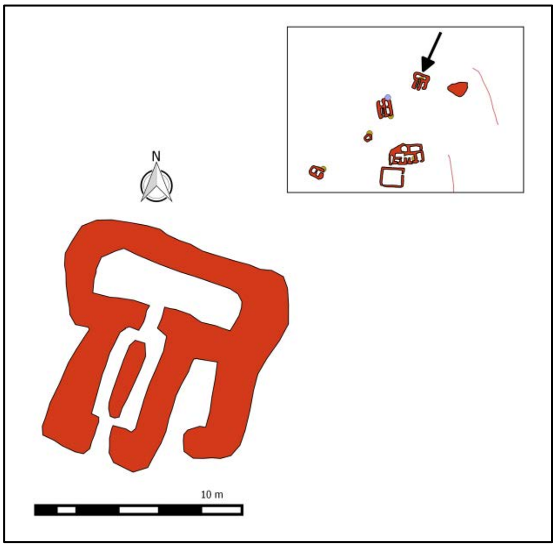

Staðsetning: A: 344165 N: 563486

Staðhættir: Um 42 m norður af bæjarrústunum er rúst af útihúsi. Rústin er merkt inn á túnakort frá 1918 og hefur því verið í notkun þegar túnakortið var teiknað.

Minjalýsing: Húsið er fjárhús með þremur hólfum. Eitt hólfið hefur hlaðinn garða og aftan við er hlaða. Innangengt er úr báðum rýmum yfir í hlöðuna. Húsið er með háa veggi eins og hin húsin eða um 1,5 m. Stæð þess að utanmáli er 12 m á lengd og 13 m á breidd.

Hættumat: Lítil hætta.

Verkefnanúmer: 1788-193

Kort: 12/13

Jörð: Gróunes

Hlutverk: Óþekkt

Tegund: Rústabunga

Staðsetning: A: 344192 N: 563481

Staðhættir: Um 17 m austur af rúst [192] er rústabunga.

Minjalýsing: Greinilegt er að þarna hafa einhvern tímann staðið hús þó ekki sjáist merki um veggi. Oftast var allt grjót notað í nýrri byggingar og eru svona rústabungur því leifar af eldri byggingum. Jafnvel getur eldri bær hafa staðið þarna. Svæðið er hærra en túnið í kring og mikið grænna og annar gróður sem bendir til veru manna eða dýra. Rústabungan er 50 m í ummál.

Hættumat: Lítil hætta.

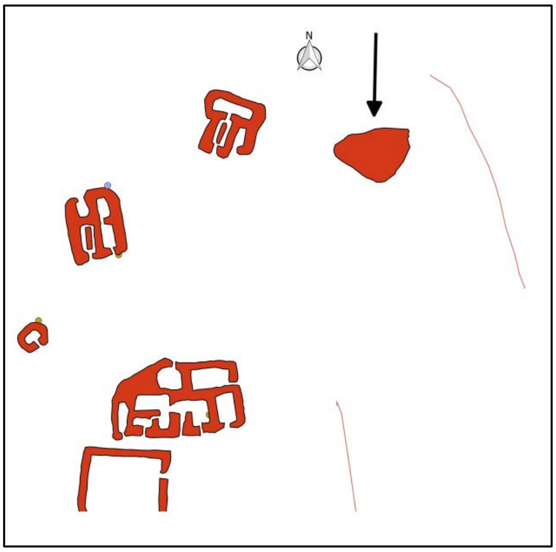

Verkefnanúmer: 1788-194

Kort: 12/13

Jörð: Gróunes

Hlutverk: Garðlag

Tegund: Túngarður

Staðsetning: A:344216 N: 563477

Staðhættir: Við hlið rústabungurnar er mjög gamalt garðlag sem er mjög sokkið og liggur eins og nýrri og lengri túngarðurinn. Líklega er um mjög gamlan túngarð að ræða og túnið hefur verið stækkað síðar og nýr garður reistur.

Minjalýsing: Garðurinn er 47 m að lengd og er mjög útflattur.

Hættumat: Lítil hætta.

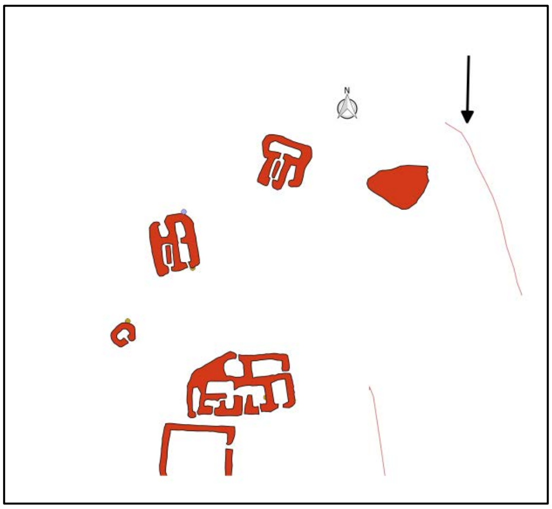

Verkefnanúmer: 1788-195

Kort: 12/13

Jörð: Gróunes

Númer fyrri skráningar: BA-53: 020

Hlutverk: Rétt

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 344111 N: 563470

Staðhættir: Um 43 m norðvestur af rústum bæjarins er rétt.

Minjalýsing: Réttin er ferköntuð og er 11x14 m að stærð og eru veggir um 40 cm. Veggir eru grónir. Líklega er um að ræða rétt fyrir fé.

Hættumat: Lítil hætta.

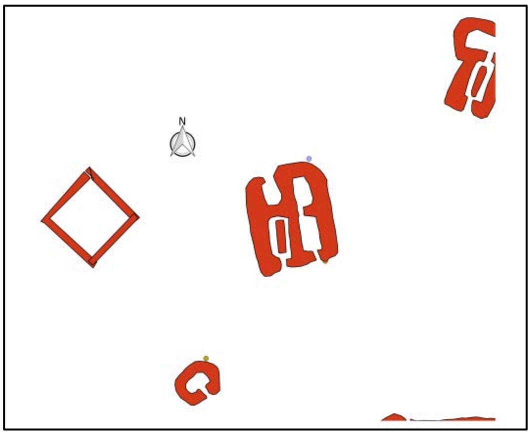

Verkefnanúmer: 1788-196

Kort: 12/13

Jörð: Gróunes

Hlutverk: Útihús

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 344199 N: 563312

Staðhættir: Sunnar á túninu en bæjar- og útihúsarústirnar eru tvö útihús. Þessi hús eru ekki teiknuð á túnakortið frá 1918 og því líklega eldri.

Mynd 50. *Grónar rústir. Útihús neðan við bæinn.*

Minjalýsing: Rústin er tvö hólf og virðist verða hlaðin garði í öðru hólfana. Gengið er inn í rýmin á tveimur stöðum og snúa dyr í austur. Rústin er rétt við túngarðinn. Rústin er að utanmáli 17 m á lengd og 7 m á breidd. Veggir eru grónir og um 1,20 m á hæð.

Hættumat: Lítill hætta, þarf að merkja.

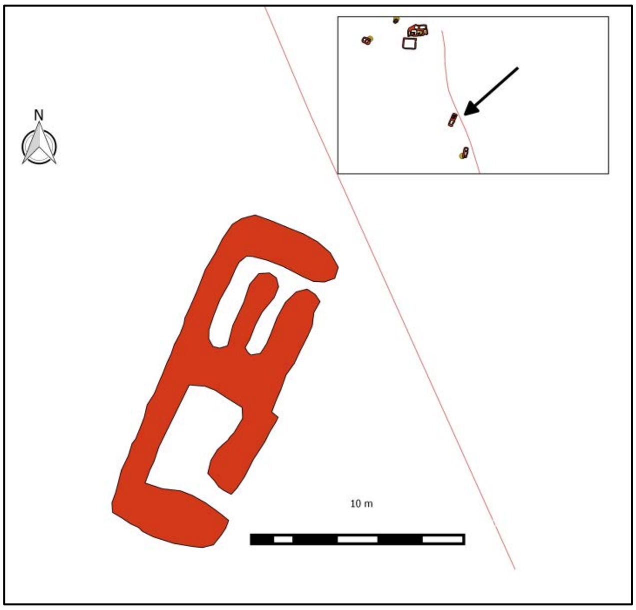

:

Verkefnanúmer: 1788-197

Kort: 12/13

Hlutverk: Útihús

Tegund: Rúst

Staðsetning: A:344218 N: 563274

Staðhættir: Um 17 m neðar en rúst [196] er önnur sem líka stendur innan túngarðs.

Minjalýsing: Rústin er útihús með hlöðu aftan við. Veggir eru grónir um 1,20 m á hæð og er rústin opin til suðurs. Rústin er 15 m á lengd að utanmáli og 6 m á breidd.

Hættumat: Þarf að merkja.

Mynd 51. *Önnur gömul rúst neðarlega á túninu, líklega orðin rúst þegar síðast var búið á Gróunesi.*

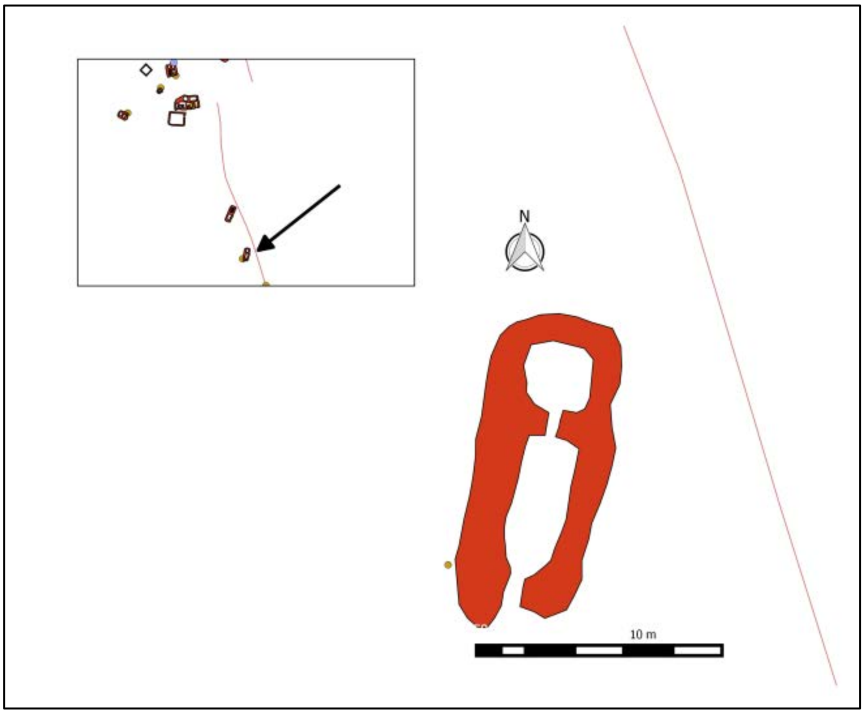

Verkefnanúmer: 1788-198

Jörð: Gróunes

Númer fyrri skráningar: BA-53: 002

Hlutverk: Sel

Tegund: Heimild

Staðhættir: „Nú skulum við halda út með hálsinum. Þá er fyrst fyrir okkur grasivaxin laut, sem heitir Kerlingarlaut. Þar varð eitt sinn úti kerling á kirkjuferð. Upp og út af Kerlingarlaut heitir hlíðin Selkinn og dregur nafn af Seli, sem er þar undir kinninni. Mikið hefur þótt bera á sjóskrímsli á selinu. Selið er gamalt, en sér þó glögg merki rústa." [179]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-199

Jörð: Gróunes

Númer fyrri skráningar: BA-53: 003

Hlutverk: Naust

Tegund: Heimild

[179] Örnefnaskrá Gróuness.

Staðhættir: „Utan til við selið eru tveir hólar, sem heita Innrihóll og Ytrihóll. Gatan liggur yfir Innrihólinn og neðan við þann ytri. Niður af Ytrihólnum gengur eyri fram í sjóinn, sem heitir Lómahnúkseyri. Á henni er gamalt naust, einkennilega svo langt frá bæ."[180]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-200

Kort: 12/13

Jörð: Gróunes

Númer fyrri skráningar: BA-53:021

Hlutverk: Garðlag

Tegund: Túngarður

Staðhættir:A: 344194 N: 563362

Mynd 52. *Túngarður í Grónesi.*

Staðhættir: Í austurátt frá bæjarstæðinu sést móta fyrir túngarði. Túngarðurinn er vel gróinn og liggur í norður-suðurátt meðfram austurjaðri gamla túnsins.

Minjalýsing: Garðurinn er vel útflattur og gróinn en hann er um 0,40 m á hæð og um 1,2 m á breidd og sker sig vel út úr landslaginu. Garðurinn er um 200 m á lengd.

Hættumat: Lítill hætta, þarf að merkja

Verkefnanúmer: 1788-201

Jörð: Gróunes

Númer fyrri skráningar: BA-53: 004

Hlutverk: Leið

Tegund: Heimild

Staðhættir: „Utan til við selið eru tveir hólar, sem heita Innrihóll og Ytrihóll. Gatan liggur yfir Innrihólinn og neðan við þann ytri. Niður af Ytrihólnum gengur eyri fram í sjóinn, sem heitir Lómahnúkseyri. Á henni er gamalt naust, einkennilega svo langt frá bæ." [181]

180 Örnefnaskrá Gróuness.

181 Örnefnaskrá Miðhúsa.

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-202

Jörð: Gróunes

Númer fyrri skráningar: BA-53: 005

Hlutverk: Stekkur

Tegund: Heimild

Staðhættir: „Fram af Stórabergi eru þrjú sker eða flúðir, sem fara í kaf um flóð. Er mjög flæðihætt við þau, enda heita þau Spillrar. Utan við Stóraberg er Stekkur. Brekkan upp af honum er nefnd Stekkjarkinn, en mýri fyrir neðan Stekkinn heitir Stekkjarmýrar. Utanvert við Stekkjarmýrina er annað berg, Litlaberg."[182]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-203

Kort: 12/13

Jörð: Gróunes

Númer fyrri skráningar: BA-53: 006

Sérheiti: Naustahvammur

Hlutverk: naust

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 344245 N: 563051

Mynd 53. *Naust í Naustahvammi.*

Staðhættir: „Út af Litlabergi er Naustahvammur, og þar utanvert er svo Skipatangi, og er þá komið fremst á Gróunesið.."[183] Svo beint í suðurátt um 300 m í suður frá bæjarstæðinu, yst á Gróunesinu sjálfu.

Minjalýsing: Tvö naust standa þar með 1,5 m millibili. Stærra naustið er 10x5 m að utanmáli. Hleðslur eru um 40 cm.

Hættumat: Mikil hætta. Naustin eru í veglínum H1, I og Þ-H.

182 Örnefnaskrá Gróuness.

183 Örnefnaskrá Gróuness.

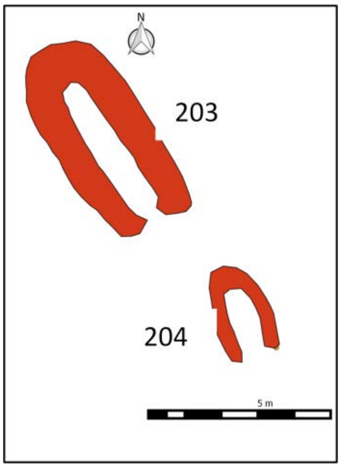

Verkefnanúmer: 1788-204

Kort: 12/13

Jörð: Grónes

Númer fyrri skráningar: BA-53: 006

Sérheiti: Naustahvammur

Hlutverk: Naust

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 344253 N: 563042

Staðhættir: „Út af Litlabergi er Naustahvammur, og þar utanvert er svo Skipatangi, og er þá komið fremst á Gróunesið. " [184] Svo til beint í suðurátt frá bæjarstæðinu, um 300 m í suður og yst á Gróunesinu sjálfu.

Minjalýsing: Tvö naust standa þar með litlu millibili. Minna naustið er 5x3 m að utanmáli. Bæði naustin eru útflött og vel gróin.[185]

Hættumat: Mikil hætta naustin eru í vegstæði.

Verkefnanúmer: 1788-205

Kort: 4/13

Jörð: Gróunes

Hlutverk: Naust

Tegund: Rúst

Staðsetning: A:344157 N: 562902

Mynd 54. *Naust í Naustahvammi.*

184 Örnefnaskrá Gróuness.

185 Örnefnaskrá Gróuness.

Staðhættir: Fyrir neðan Naustahvamm eða 170 m í suðvestur eru klettar sem sjór umlíkur en þó eru þeir landfastir. Þar er hróf eða bátanaust.

Minjalýsing: Naustið er hlaðið úr grjóti og stendur upp við klett sem myndar eina hlið þess. Naustið er 7 m á lengd og 5 m á breidd og eru veggir um 1m á hæð.

Hættumat: Lítil hætta.

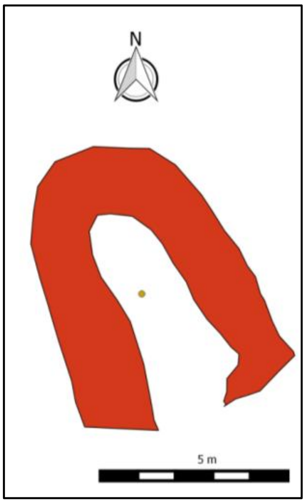

Verkefnanúmer: 1788-206

Kort: 12/13

Jörð: Gróunes

Númer fyrri skráningar: BA-53: 023

Hlutverk: Garðar

Tegund: Garðlag

Staðsetning: A: 344183 N: 563121

Mynd 55. *Á myndinni sjást garðlög gerðisins*

Staðhættir: „Neðan undir túninu á Gróunesi er grasigróið svæði, nefnt Garðar. Er nafnið dregið af mörgum garðlögum, er þar voru í hvamminum, t.d. þrír garðar í hvamminum næst við tangann. Víða sjást þessar gömlu hleðslur. Guðmundur Jónsson heyrði þetta nefnt Þrælavirki, og fylgdi því sú skýring, að húsbændur hafi látið þræla sína hafa land til ræktunar og skildu þeir eiga afraksturinn."[186]

186 Örnefnaskrá Gróuness.

Minjalýsing: Minjar þessar eru all sérstakar, garðarnir standa í skjólsælum hvammi mót suðri neðan við túnið á Gróunesi. Þeir eru þrjú nokkuð stór hólf og er innangengt í tvö þeirra. Veggir eru grónir og töluvert háir eða um 1,20 m. Svo virðist sem garðarnir (samkvæmt heimildum) hafi verið byggðir löngu fyrir tíma kálgarða sem byrjað var að nota á 18. öld. Þetta virðast vera einhverskonar ræktunargarðar miðað við staðsetningu. Garðarnir gætu verið fornir korngarðar. Garðarnir eru 27 m á breidd og 14 m á lengd.

Hættumat: Garðarnir eru í mikilli hættu vegna leiðar I, Þ-H og H1. Þá verður að merkja mjög vel áður en framkvæmdir hefjast.

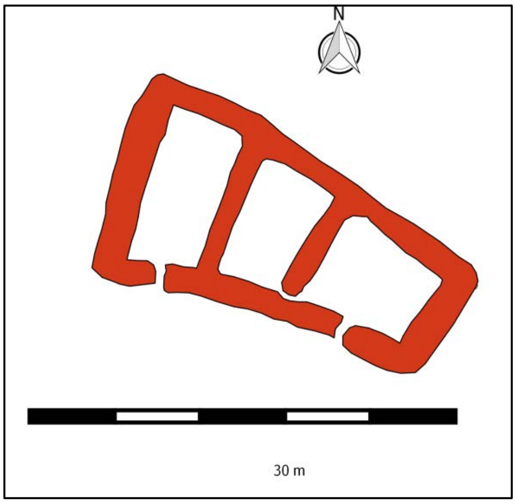

Mynd 56. *Birgi eða rétt niður við sjó*

Verkefnanúmer: 1788-207

Kort: 12/13

Jörð: Gróunes

Hlutverk: Byrgi/rétt

Tegund: Hleðsla

Staðsetning: A: 344056 N: 563204

Staðhættir: Niður við sjó vestur af túni Gróunes er hlaðið byrgi eða rétt.

Minjalýsing: Byrgið er hlaðið úr grjóti og stendur upp við klett sem myndar eina hlið þess. Byrgið er 4 m á lengd og 2 m á breidd og eru veggir um 1m á hæð.

Hættumat: Mikill hætta. Mjög nálægt veglínu.

Verkefnanúmer: 1788-208

Kort: 12/13

Jörð: Gróunes

Númer fyrri skráningar: BA-53: 008

Hlutverk: Gróuhóll dys

Tegund: legstaður/kirkjugarður ?

Staðsetning: A: 344200 N: 563215

Mynd 57. *Skjáskot af loftmynd þar sem vel sést hringlaga gerði í kring um Gróuhól. Kortasjá Minjastofnunar*.

Staðhættir: „Á bökkunum austur og niður af túninu er Gróuhóll, upp af Naustahvammi. Garðlag var kringum hólinn, sem veðrun og tímans tönn hefur nú að mestu numið brott." [187]Gróuhóll er grafreitur Gróu landnámskonu, stór haugur og leiði í kring. Það var talið kristið fólk, af því að leiðin snúa þannig. Var eitt sinn grafið í hauginn, og áttu þá að hafa fundist auðæfi."[188]

Minjalýsing: Garðlagið er ekki mjög greinilegt á yfirborði en sést vel á loftmyndum. Það virðist vera hringlaga. Rústabunga er í miðju þess. Þetta minnir mikið á fornan kirkjugarð. Í örnefnaskrá er talað um leiði í fleirtölu og því líklegt að nokkur leiði hafi einhvern tímann verið sjáanleg. Garðlagið er 37x40 m.

Hættumat: Lítil hætta.

Verkefnanúmer: 1788-209

Kort: 12/13

Jörð: Gróunes

Númer fyrri skráningar: BA-53: 009

Hlutverk: Byrgi/rétt

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 344295 N: 563540

Mynd 58. *Kró inn af réttinni við Byrgiskletta.*

Staðhættir: „Upp af túni var brekkan kölluð Bólbrekka. En austan við brekkuna Byrgisklettar, og niður af þeim var Byrgið, sem þeir drógu nafn sitt af."[189]

187 Örnefnaskrá Gróunes.

188 Viðbætur við Örnefnaskrá Gróuness.

Minjalýsing: Neðan við klettana er hlaðinn rétt. Inn af henni er hólf sem líka er hlaðið. Er líklegt að þarna sé um að ræða nátthaga eða kvíar. Stærð réttarinnar eða nátthagans er 43 m á lengd og 23 m á breidd frá klettunum sem mynda eina langhliðina. Litla réttin sem byggð er við klettana innan þeirrar stóru er 4x2 m.

Hættumat: Mikil hætta. Náma 118 tekur þessar minjar í burtu.

Verkefnanúmer: 1788-210

Kort: 12/13

Jörð: Gróunes

Númer fyrri skráningar: BA-53: 009

Hlutverk: Garðlag

Tegund: Garður

Staðsetning: A: 344265 N: 563505

Mynd 59. *Garðlag sem líklega hefur verið notað til að króa af fé sem rekið var í réttina.*

Staðhættir: Við hliðina á réttinni sem stendur við Byrgiskletta er grjóthlaðið garðlag. Garðurinn liggur austur af veginum sem liggur niður Gróunesið.

Minjalýsing: Garðurinn er grjóthlaðin og sér vel í hleðslur, er líklega til að króa af fé sem hefur verið að koma meðfram fjallinu og verið að fara með í nátthagann eða réttina.

Hættumat: Mikil hætta vegna námu.

Verkefnanúmer: 1788-211

Jörð: Gróunes

Númer fyrri skráningar: BA-53: 010

Hlutverk: Garðlag

Tegund: Óþekkt

Staðhættir: "Háhornið fremst á fjallinu er nefnt Hyrna. Nokkuð vestur af henni er grasigróið skarð gegnum fjallið, sem heitir Fannskarð. Niður af Fannskarði eru Fannskarðsmýrar. Bæjarmegin við þær er eitt hringlaga garðlagið. "[190]

Hættumat: Utan svæðis.

189 Örnefnaskrá Gróuness.

190 Örnefnaskrá Gróuness.

Verkefnanúmer: 1788-212

Jörð: Gróunes

Númer fyrri skráningar: BA-53: 016

Hlutverk: Óþekkt

Tegund: Þúst

Staðhættir: Farið er að sumarbústöðum Landhelgisgæslunnar sem eru austanmegin á Gróunesi. Síðan er gengið eftir nesinu í u.þ.b. 1 km. Þar er lítil þúst sem mögulega er manngerð.

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-213

Jörð: Gróunes

Númer fyrri skráningar: BA-53: 017

Hlutverk: Varða

Tegund: Leiðavísun

Staðhættir: Gengið er út Gróunesið frá sumarbústöðum Landhelgisgæslunnar, austanmegin. Í u.þ.b. 1.2 km fjarlægð frá sumarbústöðunum eru háir stapar sem sjást vel

Hættumat:. Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-214

Jörð: Gróunes

Númer fyrri skráningar: BA-53: 018

Hlutverk: Varða

Tegund: Leiðavísun

Staðhættir: Haldið er áfram út nesið og í u.þ.b. 500 m fjarlægð frá stöpunum er önnur grjóthlaðin varða.

Minjalýsing: 1x1 m að ummáli.

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-215

Jörð: Gróunes

Númer fyrri skráningar: BA-53: 019

Hlutverk: Garðlag

Tegund: Garðlag

Staðhættir: Norðan við bæjarstæði Gróuness, rétt sunnan við vegslóða sem liggur eftir nesinu vestanmegin, um 500 m frá bæjarstæðinu, er gróið garðlag.

Minjalýsing: Garðlagið er vel gróið, ógreinilegt og nyrst í garðlaginu er stór grjóthrúga. Garðlagið er 25x16 m að ummáli.

Hættumat: Utan svæðis.

Barmur

Saga Barms

Barmur, dýrleiki 12 hundruð. „Með Þorbirni loka kómu út Styrkárr, er hann gaf land í Barmi til móts við Hallstein."[191][1238] Máldagi Gufudalskirkju. „Item er þetta maldagi i Gufudal ad Brandur biskup wigdi wnder suo witt takmark ad tyunder liggia þar til. Fra Jllugastaudum vr skalmar firdi. Fra quindis firdi. Kirkiu boli. Bæ. Klett. Mula. Kalfa dal. Eyri. Gallttargia. Klaufa staudum. Skala nesi. Vr gufudal fremra. Af brecku. Grou nesi. Midhus[um]. Diupa dal. Barme Hallsteinsnesi. Af hiollum."[192][1363] Máldagi Ólafskirkju að Stað á Reykjanesi. „Stadur a reykianesi. Olafskirkia ad stad a reykianesi a heimaland allt j barmi oc mulaland j Þorskafirdi." [193][1397] Vilchinsbók. „Olafskirkia a stad a Reykianese a heimaland alltt og allt land j Barme og Mulaland j Þorskafirde." [194][1487] Vitnisburður þriggja manna um máldaga kirkjunnar á Stað á Reykjanesi. „...skodat maldaga kirkiunnar a stad a reykianese suo latanda at hvn ætte landet allt j barme j diupafirde jinn ad gliufura..." [195]

191 Ísl.sög. IV., Þorskfirðinga saga1981: 337

192 Diplomatarium Islandicum, Íslenzkt fornbréfasafn. II. Hið íslenzka bókmenntafjelag, Reykjavík, 1909-13: 522

193 Diplomatarium Islandicum, Íslenzkt fornbréfasafn. III., Hið íslenzka bókmenntafjelag, Reykjavík, 1909-13: 196

194 Diplomatarium Islandicum. Íslenzkt fornbréfasafn. IV., Hið íslenzka bókmenntafjelag, Reykjavík, 1923-32 :156

195Diplomatarium Islandicum. Íslenzkt fornbréfasafn. VI., Hið íslenzka bókmenntafjelag, Reykjavík, 1923-32: 609.

Fornleifaskrá Barmur

Verkefnanúmer: 1788-216

Kort: 11/13

Jörð: Barmur

Númer fyrri skráningar: 139536-50: 001

Hlutverk: Barmur býli

Tegund: Bæjarhóll

Staðsetning: A: 348441 N: 565701

Mynd 60. *Skráningarmaður stendur í bæjarrústum Barms.*

Staðhættir: „Á Bæjarhólnum stóðu öll bæjarhúsin. Er ljóst, að þar hafi þau staðið frá fyrstu tíð. Yst í húsaröðinni stóð baðstofan, með stofu undir lofti í suðurenda, er ég man fyrst eftir, þá næst breið og löng, hellulögð bæjardyragöng með búri inn af, svo hlóðaeldhús; var innangengt í það úr bæjardyrum. Svo kom fjós og skemma, en hesthús nyrst í húsaröðinni. Hellulögð gangstétt var fyrst öllum bæjarhúsum, nefnd Bæjarstéttin. Kúahlaða stóð að húsabaki, aðeins fráskilin hinum húsunum. Fram af bænum er Bæjarhóllinn hár mjög og þverbrattur, og að miklu myndaður af bæjarösku í aldanna rás, sem og jafnan tíðkaðist til sveita."[196]

Minjalýsing: Bæjarhóllinn á Barmi er mjög greinilegur. Hann er sporöskjulaga og um 80x40 metrar að stærð. Á bæjarhólnum standa rústir bæjarins sem hefur verið þar síðast og lýst er hér að ofan. Hleðslur eru greinilegar og hæð veggja um 120 cm. Bærinn er a.m.k. 4 rými. Bæjarrústirnar eru 18 m á lengd og 14 m á breidd.

Hættumat: Mikil hætta. Veglínur H1 og tengivegur við Djúpadal fara mjög nálægt rústunum.

196 Örnefnaskrá Barms.

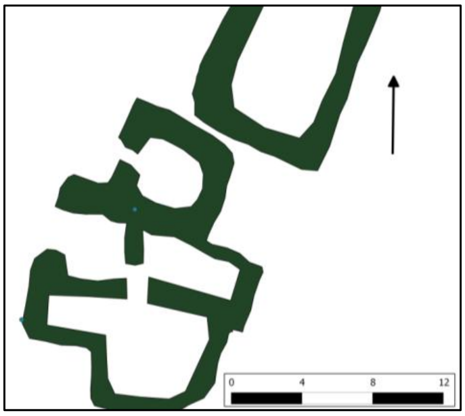

Verkefnanúmer: 1788-217

Kort: 11/13

Jörð: Barmur

Númer fyrri skráningar: 139536-50: 002

Hlutverk: Bæjarstétt leið

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 348442 N: 565700

Staðhættir: „Á Bæjarhólnum stóðu öll bæjarhúsin. Er ljóst, að þar hafi þau staðið frá fyrstu tíð. Yst í húsaröðinni stóð baðstofan, með stofu undir lofti í suðurenda, er ég man fyrst eftir, þá næst breið og löng, hellulögð bæjardyragöng með búri inn af, svo hlóðaeldhús; var innangengt í það úr bæjardyrum. Svo kom fjós og skemma, en hesthús nyrst í húsaröðinni. Hellulögð gangstétt var fyrst öllum bæjarhúsum, nefnd Bæjarstéttin. Kúahlaða stóð að húsabaki, aðeins fráskilin hinum húsunum. Fram af bænum er Bæjarhóllinn hár mjög og þverbrattur, og að miklu myndaður af bæjarösku í aldanna rás, sem og jafnan tíðkaðist til sveita."[197]

Minjalýsing: Bæjarstéttin er horfin í gróður en hnit var tekið þar sem hún var.

Hættumat: Mikil hætta. Veglínur H1 og tengivegur við Djúpadal fara mjög nálægt rústunum.

197 Örnefnaskrá Barms.

Verkefnanúmer:1788-218

Kort: 11/13

Jörð: Barmur

Númer fyrri skráningar: 139536-50: 003

Hlutverk: Kúahlaða/hlaða

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 348448 N: 565716

Mynd 61. *Kúahlaða er stór rúst við hliðina á bæjarrústinni.*

Staðhættir: „Á Bæjarhólnum stóðu öll bæjarhúsin. Er ljóst, að þar hafi þau staðið frá fyrstu tíð. Yst í húsaröðinni stóð baðstofan, með stofu undir lofti í suðurenda, er ég man fyrst eftir, þá næst breið og löng, hellulögð bæjardyragöng með búri inn af, svo hlóðaeldhús; var innangengt í það úr bæjardyrum. Svo kom fjós og skemma, en hesthús nyrst í húsaröðinni. Hellulögð gangstétt var fyrst öllum bæjarhúsum, nefnd Bæjarstéttin. Kúahlaða stóð að húsabaki, aðeins fráskilin hinum húsunum. Fram af bænum er Bæjarhóllinn hár mjög og þverbrattur, og að miklu myndaður af bæjarösku í aldanna rás, sem og jafnan tíðkaðist til sveita."[198]

Minjalýsing: Kúahlaða stendur rétt við bæinn og er aðeins um 1 m á milli. Um er að ræða fjós með lítilli hlöðu. Veggir eru greinilegir og sér vel í hleðslur. Hæð þeirra er um 110 cm. Utanmál rústarinnar er 19 m á lengd og 7 metrar á breidd. Innanmál fjóshlutans er 8x3 m og hlaðan er 5x3 m að innanmáli. Hrunið er fyrir dyr á fjósinu. Mikið af bárujárni er inn í rústinni sem bendir til þess að húsið hafi haft bárujárnsþak á síðasta búsetuskeiði á Börmum.

Hættumat: Mikil hætta. Veglínur H1 og tengivegur við Djúpadal fara mjög nálægt rústunum.

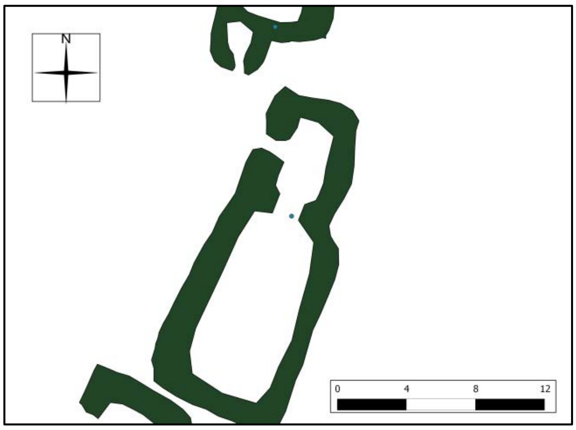

198 Örnefnaskrá Barms.

Mynd 62. *Séð yfir rúst útihús, líklega kallað Langhús.*

Verkefnanúmer: 1788-219

Kort: 11/13

Jörð: Barmur

Númer fyrri skráningar: 139536-50:004

Hlutverk: Langhús/fjárhús

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 348411 N: 565776

Staðhættir: „Vendum nú okkar kvæði í kross og hverfum heim að Barmi: Ari Gíslason segir: "Neðarlega í túni eru þrír smáhólar, sem nefndir eru Þríhólar." Heiman til við Bólið, yst í túninu, er brattlendi, sem nefnist Bólbrekka. Hún nær niður undir fjárhústótt, sem hét Langhús. Þar nokkru neðar, nær túnjaðri, stóð annað fjárhús, nefnt Neðrahús. Rétt neðan túnsins þarna í litlum hvammi var fjárréttin, hlaðin úr kvíahnaus, kölluð Réttin eða Fjárréttin." [199]

Minjalýsing: Um 80 m suður af bæjarhólnum er gróin tvíhólfa rúst, hlaðin úr torfi og grjóti. Hleðslur standa í um 30 cm og er byggingin 12x7 m að stærð að utanmáli.

Hættumat: Mikil hætta.. Veglína H1 fer yfir rústir.

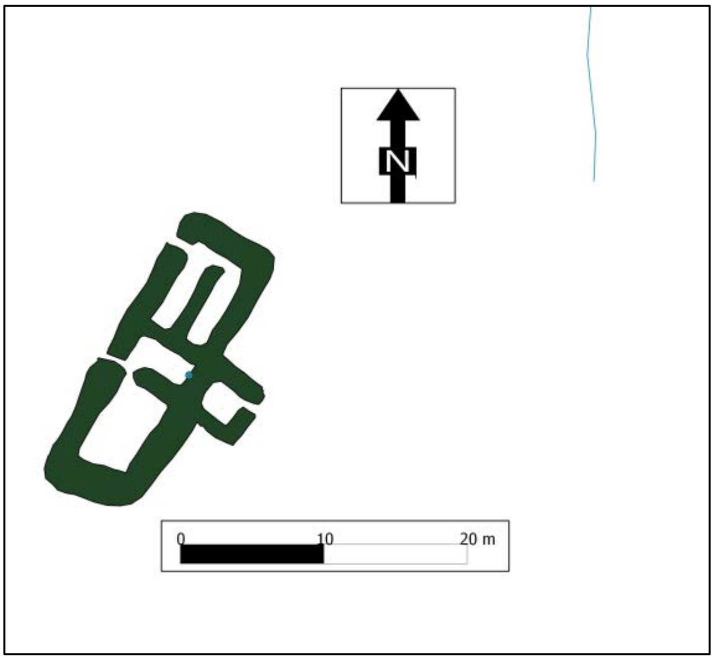

199 Örnefnaskrá Barms.

Verkefnanúmer: 1788-220

Kort: 11/13

Jörð: Barmur

Númer fyrri skráningar: 139536-50:005

Hlutverk: Neðrahús/fjárhús

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 348299 N: 565591

Mynd 63. *Útihús sem er líklega Neðrahús.*

Staðhættir: „Vendum nú okkar kvæði í kross og hverfum heim að Barmi: Ari Gíslason segir: „Neðarlega í túni eru þrír smáhólar, sem nefndir eru Þríhólar." Heiman til við Bólið, yst í túninu, er brattlendi, sem nefnist Bólbrekka. Hún nær niður undir fjárhústótt, sem hét Langhús. Þar nokkru neðar, nær túnjaðri, stóð annað fjárhús, nefnt Neðrahús".

Minjalýsing: Rústin er um 40 cm á hæð. Tveir hlaðnir garðar eru inn í fjárhúsinu og aftan við það er hlaða. Innangengt er úr fjárhúsi yfir í hlöðu og líka er hægt að ganga að utan inn í hlöðuna. Framan við fjárhúsið er svo hlaðin rétt, líklega til að auðvelda innrekstur.

Hættumat: Mikil hætta. Veglína H1 fer mjög nálægt rústunum.

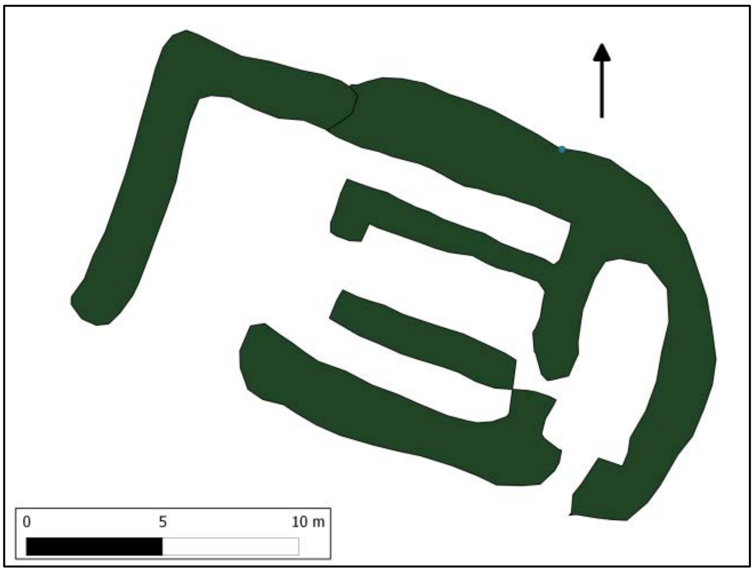

Verkefnanúmer: 1788-221

Kort: 11/13

Jörð: Barmur

Númer fyrri skráningar: 139536-50: 006

Hlutverk: Réttin/rétt

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 348264 N: 565555

Mynd 64. *Rétt í landi Barms.*

Staðhættir: „Vendum nú okkar kvæði í kross og hverfum heim að Barmi: Ari Gíslason segir: „Neðarlega í túni eru þrír smáhólar, sem nefndir eru Þríhólar." Heiman til við Bólið, yst í túninu, er brattlendi, sem nefnist Bólbrekka. Hún nær niður undir fjárhústótt, sem hét Langhús. Þar nokkru neðar, nær túnjaðri, stóð annað fjárhús, nefnt Neðrahús. Rétt neðan túnsins þarna í litlum hvammi var fjárréttin, hlaðin úr kvíahnaus, kölluð Réttin eða Fjárréttin."[200]

Minjalýsing: Réttin er ferhyrnd, um 10 x 9 metrar að stærð og hlaðin úr grjóti.

Hættumat: Hætta. Veglína H1 fer nálægt rústunum.

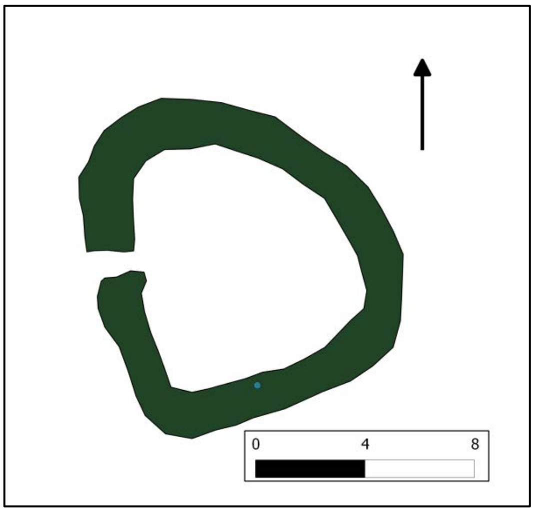

200 Örnefnaskrá Barms.

Verkefnanúmer: 1788-222

Kort: 11/13

Jörð: Barmur

Númer fyrri skráningar: 139536-50: 007

Hlutverk: Lambhús/fjárhús

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 348449 N: 565775

Mynd 65. *Ógreinilegar rústir af fjárhúsi*.

Staðhættir: „Neðan Bæjarhólsins stóð alllengi fjárhús kallað Lambahús. Út og niður af Bæjarhólnum er gömul, vallgróin tótt á hólbungu, sem nefnd er Húshóll".

Minjalýsing: Húsið er lítið og er tvö rými. Annað þeirra er hlaða aftan við og er sér inngangur í hana. Rústin stendur á hól og er bratt niður af honum. Hleðslur eru grónar og um 0,30 m á hæð. Lengd rústarinnar er 8 m og breidd 6 m.

Hættumat: Mikil hætta. Veglína H1 fer yfir rústirnar og er rúst einnig í hættu vegna tengivegar við Djúpadal.

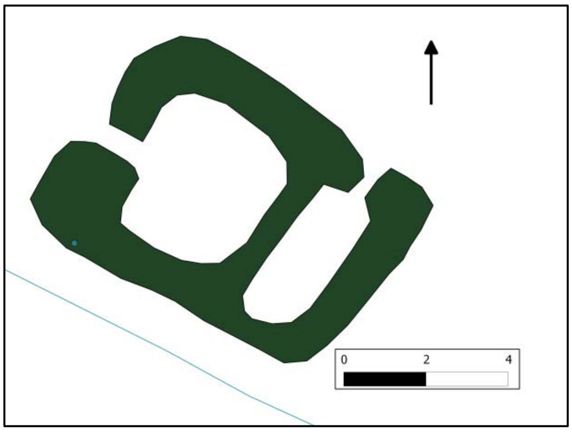

Verkefnanúmer: 1788-223

Kort: 11/13

Jörð: Barmur

Númer fyrri skráningar: 139536-50: 007

Hlutverk: Gerði

Tegund: Garðlag

Staðsetning: A: 348439 N:565762

Staðhættir: „Neðan Bæjarhólsins stóð alllengi fjárhús kallað Lambahús. Út og niður af Bæjarhólnum er gömul, vallgróin tótt á hólbungu, sem nefnd er Húshóll."[201]

Minjalýsing: Fast við rústina er garðlag eða gerði það er L-laga og liggur meðfram rústinni og beygir svo til suðurs. Garðurinn er gróinn og um 40 cm á hæð. Lengd hans er 32 m.

Hættumat: Mikil hætta. Veglínur H1 fer yfir rústirnar og eru rústirnar í hættu vegna tengivegar við Djúpadal.

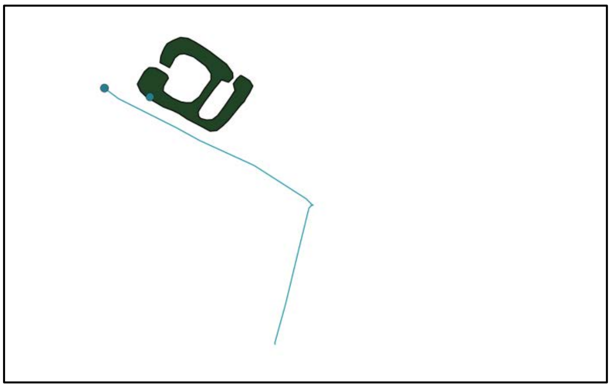

201 Örnefnaskrá Barms.

Verkefnanúmer: 1788-224

Kort: 11/13

Jörð: Barmur

Númer fyrri skráningar: 139536-50: 009

Hlutverk: Kálgarður

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 348408 N: 565656

Staðhættir: „Neðan Bæjarhólsins stóð alllengi fjárhús kallað Lambahús. Út og niður af Bæjarhólnum er gömul, vallgróin tótt á hólbungu, sem nefnd er Húshóll. Yst í Bæjarhólnum, í halllendi mót sól og suðri, má enn sjá uppgrónar leifar af litlum matjurtagarði, löngu aflagður, mest vegna þess, að hann minnkaði túnið:"[202]

Minjalýsing: Kálgarðurinn er á sléttu svæði við hliðina á bæjarrústinni. Hann er tvískiptur. Hleðslur eru mjög lágar eða 20 cm. Samanlögð stærð garðsins er 10x10 m.

Hættumat: Mikil hætta. Tengivegur við Djúpadal fara yfir rústirnar.

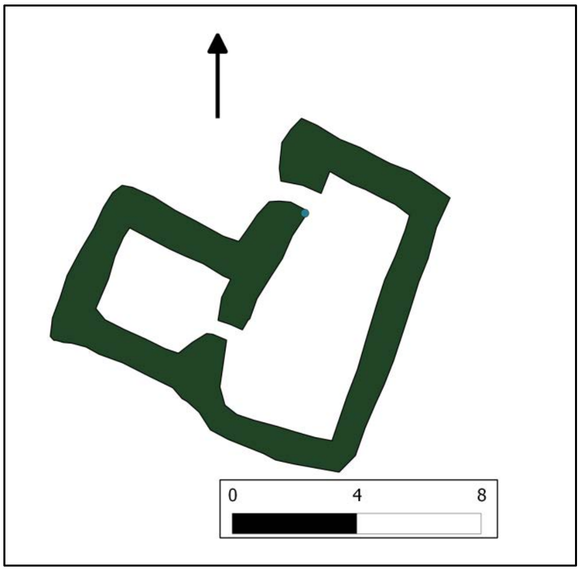

202 Örnefnaskrá Barms.

Verkefnanúmer: 1788-225

Jörð: Barmur

Númer fyrri skráningar: 139536-50: 010

Hlutverk: Bakkastekkur/stekkur

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Háubakkar enda við svonefnt Jarðfall, sem er áberandi slakkadrag eða hvilft í Háubakkabrúnina sérstaklega, en gætir þó nokkuð undir fjörumál eða sjávar. Strax innan Jarðfalls lækka bakkarnir mjög, og eru grösugir og fláa- eða hallamiklir inn á móts við Bakkastekk, sem er neðarlega um miðja hlíð."[203]

Minjalýsing: Ekki vitað hvar Bakkastekkur var.

Verkefnanúmer: 1788-226

Jörð: Barmur

Númer fyrri skráningar: 139536-50: 011

Hlutverk: Nefstekkur/stekkur

Tegund: Heimild

Staðhættir :„Allnokkuð innar á hlíðinni, stutt ofan vegar, er Nefstekkur. Hann er að utanverðu við, en fast upp að allháu og áberandi sperrulöguðu klettanefi, og dregur stekkurinn nafn af því."[204]

Minjalýsing: Fannst ekki við vettvangsathugun.

Verkefnanúmer: 1788-227

Kort: 4/13

Jörð: Barmur

Númer fyrri skráningar: 139536-50: 012

Hlutverk: Hraunstekkur, stekkur

Tegund: Rúst

Staðsetning: N: 347844 A: 564780

Staðhættir: „Neðan undir innra hraunhorninu, á skjólsælum grasbekk, er Hraunstekkur. Veggir traustir, hlaðnir úr grjóti. Tvöfaldur grjótgarður gengur frá efri stekkjarvegg út og

203 Örnefnaskrá Barms.

204 Örnefnaskrá Barms.

upp að hraunjaðrinum, um 12-15 metra langur, augljóslega til að halda við innrekstur þarna. Lambakró er, eins og einatt var, í innri enda tóttarinnar."[205]

Minjalýsing: Stekkurinn er 11 m á lengd og 4 m á breidd.

Hættumat: Þarf að merkja.

Verkefnanúmer: 1788-228

Jörð: Barmur

Númer fyrri skráningar: 139536-50: 013

Hlutverk: Býli

Tegund: Heimild

Staðhættir: „Nú gef ég Ara Gíslasyni orðið: "Nokkuð innan við Háubakka er urðarbunga, sem hefur sprungið þar fram úr fjallinu, og heitir það Hraunstekkur. Sagan segir, að þar hafi verið bær í fyrndinni, en skriða hlaupið yfir hann, svo ekki sjáist nema örlítið veggjarbrot. Aðeins ein manneskja bjargaðist; það var stúlka sem Þuríður hét. Hún hafði þann sið að gefa daglega hröfnum mat í skál, og tóku þeir vanalega til matar síns í hlaðvarpanum, en nú brá svo við, að þeir létu stúlkuna elta sig inn í grashvamm, sem er innan við Hraunstekkinn, og heitir það síðan Þuríðardalur."[206]

Minjalýsing: Engin merki sjást um þetta býli og er þetta þekkt þjóðsagnarminni um allt land og líklega aðeins þjóðasaga.

Hættumat: Enginn hætta.

Verkefnanúmer: 1788-230

Jörð: Barmur

Númer fyrri skráningar: 139536-50: 016

Hlutverk: Hálsvegur leið

Tegund: Heimild

Staðhættir:„Þessi Hálsvegur, sem svo var nefndur á Barmshálsi eða -fjalli, lá þvert á Grafarhálsveg og Þórisstaðahálsveg austan Krossgils, er síðar getur, og lá allt fram á Hjallahálsveg, sem þarna var og er alfaraleið."[207]

Hættumat: Utan svæðis.

205 Örnefnaskrá Barms.

206 Örnefnaskrá Barms.

207 Örnefnaskrá Barms.

Verkefnanúmer: 1788-231

Númer fyrri skráningar: 139536-50: 017

Kort: 11/13

Jörð: Barmur

Hlutverk: Brunnhús/brunnur

Tegund: Heimild

Staðsetning: A:348449 N:565735

Staðhættir: „Þessi Hálsvegur, sem svo var nefndur á Barmshálsi eða -fjalli, lá þvert á Grafarhálsveg og Þórisstaðahálsveg austan Krossgils, er síðar getur, og lá allt fram á Hjallahálsveg, sem þarna var og er alfaraleið. Undan grasgeira í hlíðinni rétt innan Skarðsins kemur lækur undan hlíðarfótum, heitir Brunnlækur og/eða Bæjarlækur. Brunnhús var byggt yfir kaldavermslu í túninu miklu nær bæ."[208]

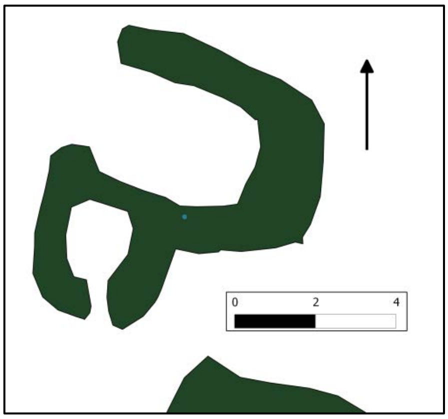

Minjalýsing: Brunnhúsið er 30 m norður af bæjarhúsunum. Húsið er með tvö rými og rennur bæjarlækurinn í gegnum annað þeirra. Hitt er líklega geymsla þar sem matvöru hefur verið haldið kaldri. Veggirnir eru hlaðnir úr grjóti og eru um 1 m á hæð. Húsið er 7 m á lengd og 7 m á breidd.

Hættumat: Mikil hætta.

Verkefnanúmer: 1788-232

Kort: 11/13

Jörð: Barmur

Númer fyrri skráningar: 139536-50: 018

Hlutverk: Leið

Tegund: Heimild

Staðhættir: A: 348498 N: 565689

Staðhættir: „Fjallshlíðin innan frá Höfðagili og út og upp af Næstahvarfi eða út undir tún er með öllu gróðurlaus sandskriða, enda ber hún nafnið Sandskriða. Nú á seinni árum var lagður bílvegur af Höfðagilsbrún, skerðing út og niður Sandskriðuna út undir

208 Örnefnaskrá Barms.

Barmstún og áfram með hlíðarrótum fyrir ofan túnið um Bólið og áfram út að Hallsteinanesi, sem fyrr segir. Áður lá umferðagatan eða leiðin með hlíðarrótum niðri." [209]

Minjalýsing: Líklega núverandi vegur.

Hættumat: Lítil hætta.

Verkefnanúmer: 1788-233

Kort: 11/13

Jörð: Barmur

Hlutverk: Garðlag

Tegund: Túngarður

Staðhættir: A: 348259 N: 565580

Staðhættir: Túngarður liggur neðst á túninu við Barm og er hann greinilegur upp suðurhluta túnjaðars

Minjalýsing: Garðurinn er gróinn og ekki sér í grjót, hann er um 1-2 m á breidd og um 30 cm á flestum stöðum

Hættumat: Mikill hætta.

Verkefnanúmer: 1788-234

Kort: 4/13

Jörð: Barmur

Númer fyrri skráningar: 139536-50: 020

Hlutverk: Lending

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 348153 N: 565447

Staðhættir: „Ýmist var lent við Skipatanga eða við tanga rétt innan Gilhvamms, sem Bæjargilið fellur um niður í Bæjarvíkina, sem áður segir. Gilhvammur er stutt neðan ytra túnhornsins."[210]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer:1788-235

209 Örnefnaskrá Barms.

210 Örnefnaskrá Barms.

Jörð: Barmur

Númer fyrri skráningar: 139536-50: 021

Hlutverk: Sel

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Mýrarhjalli er lágt raklendi fram og vestur af Sjónarhóli. Fram og upp af honum heitir Selflói, allvíðlendur og að nokkru þurrlendir, stórir grasmóar, en raklendur neðst. Má greinilega sjá seltóttir, en ekki tún. Upp af Selflóanum er há klettabrún, nefnd Selflóabrún."[211]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-236

Jörð: Barmur

Númer fyrri skráningar: 139536-50: 022

Hlutverk: Varðafell/bústaður

Tegund: Heimild

Staðhættir: „Landnáma segir: „Varði bjó í Varðafelli", nú einatt nefnt Vörðufell. Upp eftir sem næst miðju fellinu gengur lágur láréttur stuðlabergsklettahryggur."[212]

Minjalýsing: Ekki er vitað hvar þetta býli var

Verkefnanúmer:1788-237

Jörð: Barmur

Númer fyrri skráningar: 139536-50: 023

Hlutverk: Varða, eyktamark

Tegund: Heimild

Staðhættir: „Um miðja Skorarhjallabrún er grjótvarða á allháum kletti, heitir Hádegisvarða, eyktamark séð frá Barmi. Sem næst niður af Hádegisvörðunni er nafnlaus, alldjúpur slakki í hlíðarbrún Skorarhjalla. Þar leynist lengi fönn á vorin." [213]

Hættumat: Utan svæðis.

211 Örnefnaskrá Barms.

212 Örnefnaskrá Barms

213 Örnefnaskrá Barms.

Verkefnanúmer: 1788-238

Kort: 11/13

Jörð: Barmur

Númer fyrri skráningar: 139536-50: 027

Hlutverk: Útihús

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 348397 N: 565783

Staðhættir: Neðan við hæðina sem bærinn stóð á er tún með rústum útihúsa.

Mynd 66. *Fjárhúsrúst.*

Minjalýsing: Í 60 m norðvestur frá bæjarhólnum standa tvær rústir og er önnur greinilega fjárhús. Gróin tvíhólfa rúst, hlaðin úr torfi og grjóti. Hleðslur standa í um 50 cm og er byggingin 12x7 m að stærð að utanmáli.

Hættumat: Mikil hætta.

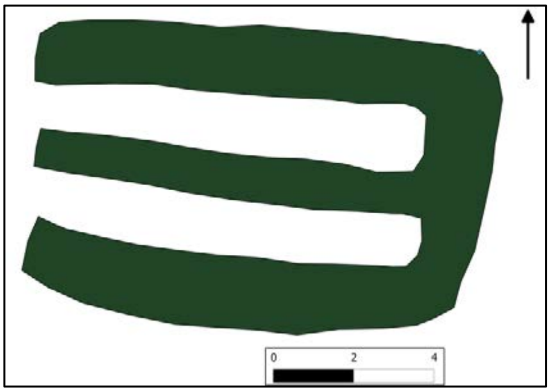

Verkefnanúmer: 1788-239

Kort: 11/13

Jörð: Barmur

Jörð: Barmur

Númer fyrri skráningar: 139536-50: 028

Hlutverk: Útihús

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 348412 N: 565777

Staðhættir: Bæjarstæði Barms stendur í austanverðum Djúpafirði á litlum grösugum bletti milli fjalls og fjöru. Bæjarstæðið er í nokkrum halla og eru tún lítil.

Mynd 67. *Útihús neðan við bæjarhólinn.*

Minjalýsing: Í norðvestur frá bæjarhólnum standa tvær rústir og er önnur greinilega fjárhús. Fjárhúsið er 11x8 m að stærð og hlaðið úr torfi og grjóti. Húsið er ílangt og eru 3 hólf og um 30 cm á hæð.

Hættumat: Mikil hætta.

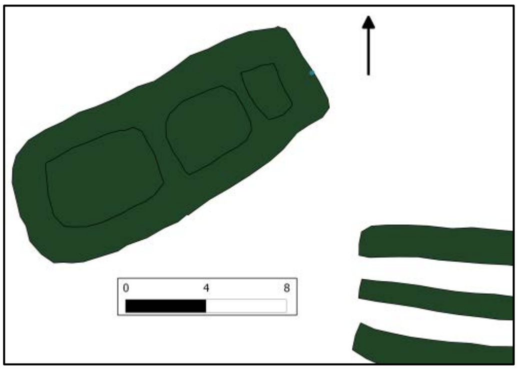

Verkefnanúmer: 1788-240

Kort: 11/13

Jörð: Barmur

Númer fyrri skráningar: 139536-50: 029

Hlutverk: Óþekkt

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 348137 N: 565601

Staðhættir: Bæjarstæði Barms stendur í austanverðum Djúpafirði á litlum grösugum bletti milli fjalls og fjöru. Bæjarstæðið er í nokkrum halla og eru tún lítil.

Minjalýsing: Í suðvesturátt frá bæjarhólnum, yst í túninu, er lítill hóll sem að öllum líkindum er manngerður. Ekki sést til fornleifa.

Hættumat: Lítil hætta.

Verkefnanúmer:1788-241

Kort: 11/13

Jörð: Barmur

Númer fyrri skráningar:139536-50: 031

Hlutverk: Stekkur

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 347695 N: 564820

Staðhættir: Farið er í suðurátt frá Barmi.

Mynd 68. *Lágar rústir stekkjar nokkuð frá Barmi.*

Landslagið á þessu svæði samanstendur af bröttum brekkum upp af fjörunni og síðan taka við aflíðandi brekkur upp að fjallsrótum.

Minjalýsing: Í u.þ.b. kílómetra fjarlægð frá bæjarstæði Barms. Stendur við gamla veginn milli Barms og Hallsteinsness, í u.þ.b. 30 m norðan við veginn. Ógreinilegar rústir. En greina má eitt, hugsanlega tvö hólf. Hleðslur um 20 cm á hæð .

Hættumat: Þarf að merkja.

Verkefnanúmer: 1788-242

Kort: 11/13

Jörð: Barmur

Númer fyrri skráningar: 139536-50: 032

Hlutverk: Óþekkt

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 347690 N: 564780

Mynd 69. *Rústabunga, líklega tvö hólf, ógreinileg*

Staðhættir: Farið er í suðurátt frá Barmi. Landslagið á þessu svæði samanstendur af bröttum brekkum upp af fjörunni og síðan taka við aflíðandi brekkur upp að fjallsrótum.

Minjalýsing: Í u.þ.b. kílómetra fjarlægð frá bæjarstæði Barms. Stendur rétt við gamla veginn milli Barms og Hallsteinsness. Ógreinilegar rústir. Rústirnar eru ferkantaðar og erfitt að gera sér grein fyrir hvað þetta hefur verið en líklega einhverskonar rétt eða stekkur. Hugsanlega tvö hólf.

Hættumat: Mikill hætta. Þarf að merkja.

Verkefnanúmer: 1788-243

Kort: 4/13

Jörð: Barmur

Númer fyrri skráningar: 139536-50: 033

Hlutverk: Óþekkt

Tegund: Stekkur

Staðsetning: A: 348027 N: 565083

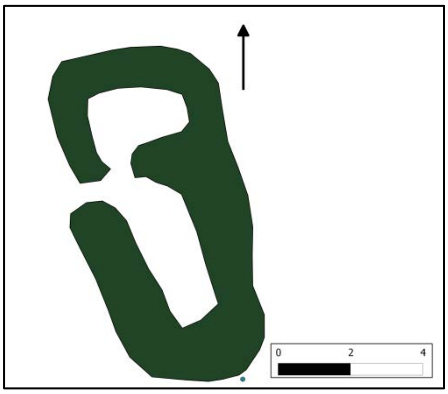

Staðhættir: Farið er í suðurátt frá Barmi.

Landslagið á þessu svæði samanstendur af bröttum brekkum upp af fjörunni og síðan taka við aflíðandi brekkur upp að fjallsrótum.

Minjalýsing: Í u.þ.b. kílómetra fjarlægð frá bæjarstæði Barms. Stendur rétt við gamla veginn milli Barms og Hallsteinsness. Ógreinilegar rústir. Rústin er tvö hólf og hefur líklega verið stekkur. Hleðslur eru grónar og um 0,20 m háar. Rústin er 10 m á lengd og 5 m á breidd.

Hættumat: Lítil hætta.

Verkefnanúmer: 1788-244

Kort: 11/13

Jörð: Barmur

Hlutverk: Óþekkt

Tegund: Óþekkt

Staðsetning: A: 348424 N: 565693

Staðhættir: Um 10 m frá suðvesturhorni bæjarrústanna á Barmi er rúst.

Mynd 70. *Niðurgrafin rúst ekki fjarri bæjarrústum.*

Minjalýsing: Rústin er eitt hólf og er opin til suðurs. Hún er að hluta til niðurgrafin í hólinn og er að öllum líkindum útihús. Rústin er 7 m á lengd og 5 m á breidd og eru hleðslur um 40 cm.

Hættumat: Mikil hætta. Veglínur fara yfir rústina.

Skálanes

Saga Skálaness

BA-58 Skálanes Dýrleiki 16 hundruð. „En er Ketill gufa kom aftr, þá fór hann vestr fyrir Mýrar ok var inn fjórða vetr á Snæfellsnesi at Gufuskálum. Hann nam síðan Gufufjörð ok Skálanes til Kollafjarðar." [Ísl.sög. I., Landnámabók, bls. 100] „Um várit bjóst Sturla at fara í fjörðu vestr. Skyldi hann þá ljúka upp gerðum eftir því, sem mælt var með þeim Vatnsfirðingum. Þeir höfðu lagt fund á Skálanesi." [Sturl.saga. II., Íslendinga saga, bls. 191] [1238] Máldagi Gufudalskirkju. “Item er þetta maldagi i Gufudal ad Brandur biskup wigdi wnder suo witt takmark ad tyunder liggia þar til. Fra Jllugastaudum vr skalmar firdi. Fra quindis firdi. Kirkiu boli. Bæ. Klett. Mula. Kalfa dal. Eyri. Gallttargia. Klaufa staudum. Skala nesi. Vr gufudal fremra. Af brecku. Grou nesi. Midhus[um]. Diupa dal. Barme Hallsteinsnesi. Af hiollum." [D.I. I. Bls. 522] [1446] Skrá um eignir Guðmundar Arasonar á Reykhólum þegar þær voru teknar undir konung. „oc med þessum ciiij kugilde [19 jarder]. J Gufudals kyrkiu sockn. Skalanes xxx. Klaufastader xij. Galltargia xij. Eyre xvj." [D.I.IV., bls. 691] [1480] Samningur þeirra Þorleifs Björnssonar og Einars Björnssonar af einni álfu, en Rafns lögmanns Brandssonar af annarri um mál Bjarna Þórarinssonar og þeirra bræðra Þorleifs og Einars, og gengur Rafn í borgan fyrir Bjarna að hann verði laus úr fangelsi og komi til næsta Öxarárþings. „...og landskylldirnar af jordum þeim sem hustru Olufu hafdi tilheyrdt vestur fra Skálanesi og til Vijka." [D.I.VI., bls. 249-50] [1509] Skrá og reikningsskapur Björns Guðnasonar um jarðagóss og eignir Bjarna Andréssonar, mágs hans, er þá var andaður. „In primis j fystv. Briamslækur a bardastravnd med eingey lx c, fossa fiorvm c og xx hella segx c, hlid xvi c, anorsstader xx c, ravzdalur xx c, atta c sudur j skalanesi.“ [D.I. VIII., bls. 267] [1918] Stærð túns: 3.6 ha. Kálg. 618 fermetrar.

Fornleifaskrá Skálanes

Verkefnanúmer: 1788-245

Kort: 3/13

Jörð: Skálanes

Númer fyrri skráningar: BA-58: 014

Hlutverk: Sel

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 341288 N: 561947

Staðhættir: „Hún (Fagrahlíð) nær út að Kötlum, sem er rétt ofanvert við Selið. En það er í lægð utan við Melanesið, efst upp undir hlíðinni. Niður af Fögruhlíð er framhald af Börðunum, sem fyrr eru talin frá Rauðkuholti og að Kolholti. Kolholt er suðaustur af Selinu, rétt neðan við það, og liggur gatan yfir það. Nafnið Kolholt er þannig til komið eftir því sem Jón best veit, að þar var gert til kola eins og títt var áður fyrr. Beint niður af Kolholti, niður við sjóinn, heita kleifar. Niður við sjóinn er mjög gamalt sel, nefnt Sjávarsel. Það er fast við Krakána rétt áður en hún fellur í sjó. Þar eru mjög gamlar tættur."[214]

Minjalýsing: Selið við árósinn er utan svæðis. Selið er hátt upp úr brekkunni og sjást grjóthleðslur þess greinilega, þó ekki háar. Selið er byggt við stóran stein sem notaður er sem hluti af vegg. Rústin er tvö hólf annað ílangt og aftast í því rými er annað minna til hliðar. Hleðslur eru um 30 cm.

Hættumat: Nokkur hætta þarf að merkja.

Verkefnanúmer: 1788-246

Jörð: Skálanes

Númer fyrri skráningar: BA-58: 016

Hlutverk: Kolholt/náma

Tegund: Kolagröf/heimild

Staðhættir: „Hún (Fagrahlíð) nær út að Kötlum, sem er rétt ofanvert við Selið. En það er í lægð utan við Melanesið, efst upp undir hlíðinni. Niður af Fögruhlíð er framhald af Börðunum, sem fyrr eru talin frá Rauðkuholti og að Kolholti. Kolholt er suðaustur af Selinu, rétt neðan við það, og liggur gatan yfir það. Nafnið Kolholt er þannig til komið eftir því sem Jón best veit, að þar var gert til kola eins og títt var áður fyrr. Beint niður af

214 Örnefnaskrá Skálaness.

Kolholti, niður við sjóinn, heita kleifar. Niður við sjóinn er mjög gamalt sel, nefnt Sjávarsel. Það er fast við Krakána rétt áður en hún fellur í sjó. Þar eru mjög gamlar tættur."[215]

Minjalýsing: Kolagrafirnar sjást ekki fyrir gróðri

Hættumat: Þarf að skoða eftir að tré hafa verið felld í vegstæði.

Verkefnanúmer: 1788-247

Kort: 3/13

Jörð: Skálanes

Númer fyrri skráningar: BA-58: 017

Hlutverk: Sel

Tegund: Sjávarsel/heimild

Staðsetning: A: 341519 N: 561744

Mynd 71. *Sjávarsel niður af Kolholti.*

Staðhættir: „Hún (Fagrahlíð) nær út að Kötlum, sem er rétt ofanvert við Selið. En það er í lægð utan við Melanesið, efst upp undir hlíðinni. Niður af Fögruhlíð er framhald af Börðunum, sem fyrr eru talin frá Rauðkuholti og að Kolholti. Kolholt er suðaustur af Selinu, rétt neðan við það, og liggur gatan yfir það. Nafnið Kolholt er þannig til komið eftir því sem Jón best veit, að þar var gert til kola eins og títt var áður fyrr. Beint niður af Kolholti, niður við sjóinn, heita kleifar. Niður við sjóinn er mjög gamalt sel, nefnt Sjávarsel. Það er fast við Krakána rétt áður en hún fellur í sjó. Þar eru mjög gamlar tættur." [216]

Minjalýsing: Rústin er alveg við ósa Krakár og er hlaðið úr grjóti og nokkuð gróin en þó sér vel í hleðslur. Rústin er fjögur hólf eða rými. Veggir eru hæstir um 60 cm og nokkuð hrundir. Rétt fyrir framan rústina er svo hlaðin rétt. Greinilegt er að um er að ræða fornar rústir eins og selið sem er ofna vegar.

Hættumat: Rústin er utan við 100 m frá veglínu A1 en gott væri að merkja hana við framkvæmdir.

215 Örnefnaskrá Skálaness.

216 Örnefnaskrá Skálaness.

Verkefnanúmer: 1788-248

Númer fyrri skráningar: BA-58: 012

Kort: 4/13

Jörð: Skálanes

Sérheiti: Kiðaberg

Hlutverk: Býli

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 342695 N: 562993

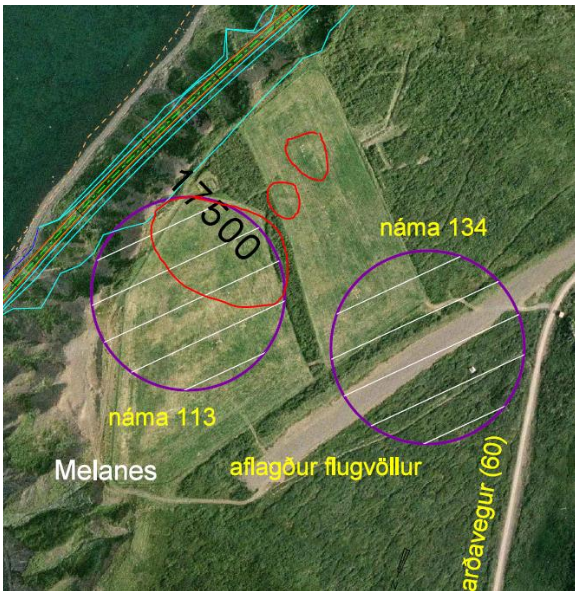

Mynd 72. *Rauðu hringirnir sýna hvar minjar sjást hugsanlega undir túninu. Ein rúst [251] er á milli túnanna.*

Staðhættir: „Ofan götu, rétt utan við þar sem fyrst sér inn á Hofsstaðahlíð, þegar komið er utan frá, er einstakt klettaberg, sem nefnt er Kiðaberg. Í Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns frá 1710 segir að þar sé fornt eyðiból og að þar sjáist ljós merki byggðar, tóftir og túngarðaleifar, en byggð hafi ekki verið þar frá gamalli tíð." [217] "Kidaberg. Fornt eyðiból hjer í landinu, milli Hofstaða og þessarar jarðar. Þar sjást ljós bygginga merki frá gamallri tíð. Ekki má hjer byggja því túnið er í hrjóstur og skóg komið. Þar með heyskapur enginn."[218]

Minjalýsing: Líklegt er að hér sé um að ræða svæði sem núna eru slétt tún við enda gömlu flugbrautarinnar, ein rúst er þar sjáanleg. Hinsvegar má greina líklegar rústir á loftmyndum sem koma fram sem breytingar í gróðri. Líkur eru á að býlið hafi verið sléttað þegar þessi tún voru gerð en gera verður könnunarskurði á svæðinu til að skoða hvort minjar séu undir sverði. Hnit er tekið þar sem greina má breytingar undir túninu.

Hættumat: Mikil hætta þar sem náma 113 er fyrirhuguð þarna auk náægðar við veg. Ekki er hægt að nýta námu 113 nema að undangengnum fornleifarannsóknum.

Verkefnanúmer: 1788-249

Kort: 13/13

Jörð: Skálanes

Númer fyrri skráningar: BA-58: 018

Hlutverk: Maríutröð/akur

Tegund: Heimild

217 Örnefnaskrá Skálaness.

218 Árni Magnússon, Páll Vídalín, Jarðabók, VI.bindi. , bls. 226.

Staðsetning: A: 340640 N:561331

Staðhættir: „Niður undir láglendi, þar sem fyrst er gengið upp á Hraunið innan frá, rétt vestur af mógröfum er Maríutröð, gamall akur ofan götunnar. Garður sést í kring og tættur eru þar alveg við Hraunið. En hér heitir Hraunið Syðrahraun."[219]

Minjalýsing: Ekki sjást minjar eftir akur en gamall túnagarður og rústir eru þarna.

Hættumat: Mikil hætta.

Verkefnanúmer: 1788-250

Jörð: Skálanes

Númer fyrri skráningar: BA-58: 013

Hlutverk: Melanestá/tóftir/verbúð

Tegund: Heimild

Staðsetning: A:342360 N: 562135

Staðhættir: „Á Melanestá eru glögg mannvirki, naust, verbúðir og garður hlaðinn þvert yfir tána. Þar eru fjögur eða fimm tóftarbrot í brekkunni. Væri hægt að halda, að hér hafi verið útgerðarstöð áður fyrr, þótt hvergi finnist þess getið."[220]

Hættumat: Þéttur skógur er nú á svæðinu. Verði af veglagningu þarf fornleifafræðingur að skoða svæðið eftir að tré í vegstæði hafa verið fjarlægð. Minjar utan við 100 m frá veglínu H1, I og Þ-H.

Verkefnanúmer: 1788-251

Kort: 4/13

Jörð: Skálanes

Hlutverk: Óþekkt

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 342709 N: 562865

Staðhættir: Við flugvöllinn á Melanesi eru tvö slétt tún. Milli þessara túna er ferköntuð hleðsla.

Mynd 73. *Rúst á milli túna á Melanestá.*

Minjalýsing: Ekki er gott að segja hvort þetta er hús eða rétt af einhverju tagi. Hugsanlega eru þetta leifar af býlinu Kiðabergi

219 Örnefnaskrá Skálaness.
220 Örnefnaskrá Skálaness.

[248] sem heimildir greina að hafi verið á þessu svæði. Hleðslan er 34 m að ummáli og hæð hleðsla um 40- 50 cm. Breidd þeirra er um 3 m. Greinilega fornar hleðslur.

Hættumat: Mikil hætta vegna nálægðar við vegaframkvæmdir og minjar staðsettar undir námu 113. Fornleifarannsóknir þarf að gera á svæðinu ef námuframkvæmdum verður haldið til streitu á svæðinu. Hugsanlega er hægt að merkja rústina vegna vegaframkvæmda en náma 113 getur ekki verið þarna nema að undangengnum fornleifarannsóknum.

Mynd 74 *Garðlag er í boga og innan þess rústir [253][254]*

Verkefnanúmer: 1788-252

Kort: 13/13

Jörð: Skálanes

Númer fyrri skráningar: BA-58: 019

Hlutverk: Garðlag

Tegund: Túngarður

Staðsetning: A: 340666 N: 561370

Staðhættir: „Niður undir láglendi, þar sem fyrst er gengið upp á Hraunið innan frá, rétt vestur af mógröfum er Maríutröð, gamall akur ofan götunnar. Garður sést í kring og tættur eru þar alveg við Hraunið. En hér heitir Hraunið Syðrahraun."[221]

Minjalýsing: Garðurinn er í boga og lokar af lægð sem myndast við hraunjaðarinn. Garðurinn er mikið sokkinn og útflattur og um 2 m á breidd og um 0,30 m á hæð. Garðurinn er 70 m á lengd.

Hættumat: Mikill hætta vegna framkvæmda við námu 132 sem er alveg við túngarðinn og rústir 250 og 251.

221 Örnefnaskrá Skálaness.

Mynd 75 *Rúst hugsanlega skáli.*

Verkefnanúmer:1788 -253

Kort: 3/13

Jörð: Skálanes

Hlutverk: Óþekkt/býli ?

Tegund: Rúst

Staðsetning: A:340650 N: 561358

Staðhættir: Inn af garði [252] eru tvær rústir. Önnur þeirra er 9 m vestur af garðinum og er hún mjög ógreinileg og sokkin.

Minjalýsing: Rústin er ílöng og 14 m á lengd og 5 m á breidd, gæti verið rúst af skála. Hleðslur eru rétt um 20 cm á hæð og á loftmyndum má hugsanlega greina 2 hólf.

Hættumat: Mikil hætta vegna námu 132 sem er í hrauninu sem rústirnar eru við. Mikill umferð stórra vinnuvéla sem sækja efni í námurnar ógna rústunum sem gætu verið af býli hugsanlega frá landnámsöld.

Mynd 76. *Rúst sem er tvö hólf og greinilega nokkuð forn.*

Verkefnanúmer: 1788-254

Kort: 13/13

Jörð: Skálanes

Hlutverk: Óþekkt

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 340606 N: 561370

Staðhættir: Um 30 m vestur af rúst [253] er önnur rúst.

Minjalýsing: Rústin er tvö hólf annað er ílangt og hitt er minna við hliðina. Rústin er 10 m á lengd og 10 m á breidd þar sem hún er breiðust (bæði hólf). Rústin er grjóthlaðin og hleðslur um 30-40 cm.

Hættumat: Mikill hætta.

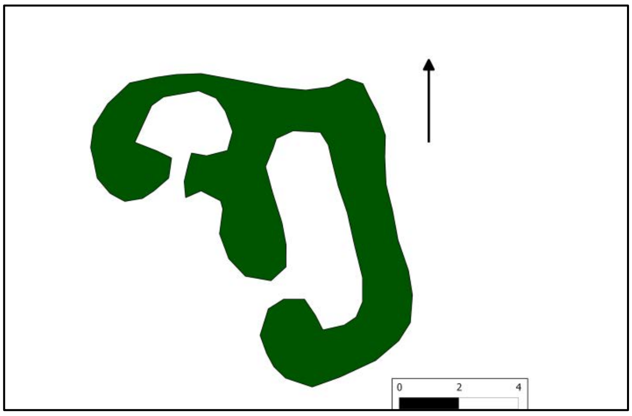

Verkefnanúmer: 1788-255

Kort: 13/13

Jörð: Skálanes

Númer fyrri skráningar: BA-58: 039

Hlutverk: Óþekkt/fjárhús

Tegund: Rúst

Staðsetning: A: 341347 N: 561957

Staðhættir: Um 70 m ofan við þjóðveginn rétt við Skálanessel er fjárhús.

Mynd 77. *Fjárhús sem líklega hefur verið hafist við í.*

Minjalýsing: Fjárhúsið er mjög stórt og er 6 rými. Fjárhúsið er með hlöðnum görðum og aftan við það er hlaða og er innangengt úr báðum rýmum í hlöðuna. Við hlið fjárhússins eru svo þrjú lítill rými og virðast liggja göng inn í tvö þeirra og eitt er opið með sér inngangi. Hleðslur eru mjög háar eða allt að 2 m en grónar. Húsið er mjög sérstakt. Hlaðan aftan við og hæð veggja benda til þess að rústin sé ekki mjög gömul en rýmin við hliðina eru sérstök og minna helst á bæ. Hugsanlegt miðað við gerð rústanna að einhvern tíman hafi verið hafist þarna við. Rústin er 17x13 m.

Hættumat: Lítill hætta, þarf að merkja.

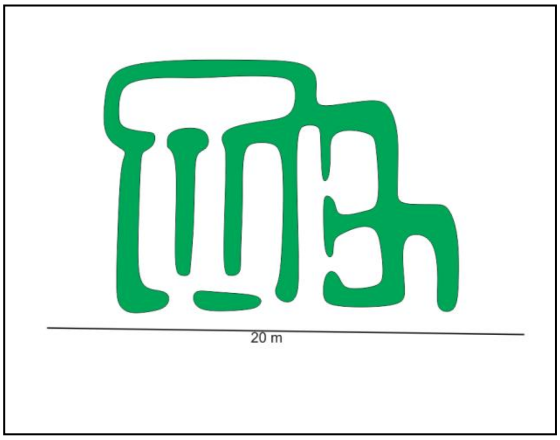

Brekka

Saga Brekku

Máldagi Gufudalskirkju. „Item er þetta maldagi i Gufudal ad Brandur biskup wigdiwnder suo witt takmark ad tyunder liggia þar til. Fra Jllugastaudum vr skalmar firdi. Fra quindis firdi. Kirkiu Boli. Bæ. Klett. Mula. Kalfa dal. Eyri. Gallttargia. Klaufa staudum. Skala nesi. Vr gufudal fremra. Af brecku. Grou nesi.Midhus[um]. Diupa dal. Barme Hallsteinsnesi. Af hiollum." [222][1397] Vilchinsbók. „Kirkia j Gufudaler helgud Gudi oc worri frv. Og hinum helga krossi. Hun á allt heimaland oc Hofstadi med ollumm gognum oggiædum. Skog æ Melanesi med Hofstodum og allann skog fra Geithusgile og vpp ad Miallgile. Manadarbeit iBrekkuland." [223][1491-1518] Máldagi Gufudalskirkju. „*Item a kirkian þessar jardir. Brecku, Midhus og kvyindisfiaurd." [224]

Fornleifaskrá Brekka

Verkefnanúmer: 1788-256

Kort: Ekki skráð á kort

Jörð: Brekka

Númer fyrri skráningar: BA-54: 001

Hlutverk: Brekka/bæjarhóll

Tegund: Býli

Staðsetning: A:343429 N: 566136

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-257

Kort: Ekki skráð á kort

Jörð: Brekka

Númer fyrri skráningar: BA-54: 002

Hlutverk: Landamerkjalág, garðlag

Tegund: Landamerki

222 Diplomatarium Islandicum, Íslenzkt fornbréfasafn. I. Hið íslenzka bókmenntafjelag, Reykjavík, 1906-13:522.

223 Diplomatarium Islandicum. Íslenzkt fornbréfasafn. IV., Hið íslenzka bókmenntafjelag, Reykjavík, 1923-32 :153

224 Diplomatarium Islandicum, Íslenzkt fornbréfasafn. VII., Hið íslenzka bókmenntafjelag, Reykjavík, 1909-13. Diplomatarium Islandicum. Íslenzkt fornbréfasafn. VI., Hið íslenzka bókmenntafjelag, Reykjavík, 1903-1907:77-78

Staðhættir: „Á merkjum Gróuness og Brekku, sem eru nær Gróunesi, er Landamerkjalág á ská upp hlíðina. Þar munu vera leifar af gömlum landamerkjagarði."[225]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-258

Kort: Ekki skráð á kort

Jörð: Brekka

Númer fyrri skráningar: BA-54: 003

Hlutverk: Vörðuholt/óþekkt

Tegund: Varða

Staðhættir: „Nokkuð innan við Landamerkjalág, inn með sjónum, heitir Merarlág. Inn og upp af Merarlág er Háimelur. Utan til á honum eru smáklettaranar, sem kallast Kleifar. Ofan til á Háamel er hátt holt, sem heitir Vörðuholt. Ofanvert við það holt er mýrarlæna, sem heitir Illamýri."[226]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-259

Kort: 4/13

Jörð: Brekka

Númer fyrri skráningar: BA-54: 004

Hlutverk: Naustanes/naust

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 343320 N: 565380

Staðhættir:„Nafnlausir hvammar eru upp með ánni, en utanvert við hana er Naustanes fram í fjörðinn. Þar eru heygðir þrír reiðhestar í seinni tíð. Fram af Naustanesi er Tjaldsker, lágt sker, sem tjaldurinn verpir í." [227]

Minjalýsing: Við Naustanes sem er lítill vogur er naust. Naustið er 12 m á lengd og 5 m á breidd og eru veggir lágir og grónir. Vegfyllingar fara yfir naustið.

---

225 Örnefnaskrá Brekku.

225 Örnefnaskrá Brekku.

227Örnefnaskrá Brekku.

Hættumat: Mikil hætta. Veglína D2 alveg við minjar.

Verkefnanúmer: 1788-260

Jörð: Brekka

Númer fyrri skráningar: BA-54: 005

Hlutverk: Dys/legstaður

Tegund: Heimild

Staðhættir: „Nafnlausir hvammar eru upp með ánni, en utanvert við hana er Naustanes fram í fjörðinn. Þar eru heygðir þrír reiðhestar í seinni tíð. Fram af Naustanesi er Tjaldsker, lágt sker, sem tjaldurinn verpir í."[228]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-261

Kort: 13/13

Jörð: Brekka

Númer fyrri skráningar: BA-54: 006

Hlutverk: Húsgafl/býli

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 344160 N: 565211

Staðhættir: „Upp af Hestaskjólum fer hlíðin hækkandi. Upp og fram af þeim er Húsgaflsbrekka. Upp af henni er hátt holt, sem heitir Húsgafl og dregur nafn sitt af lögun. Þar var eitt sinn býli, svo beitarhús og nú stekkjarrústir."[229] „Húsgafl heita girðingar og tóftarústir hjer í landinu, á milli Gróuness og Brekku. Þar ætla sumir að í fyrndinni hafi bygð verið. Aðrir geta til að það muni hafa verið fjárhús frá Brekku, og vita menn ekki hvört rjettara sje. Ekki má hjer aftur byggja fyrir heyskaparleysi og órækt á túninu, sem er komið í lyng og mosa."[230]

Minjalýsing: Þar sem býlið Húsgafl var eru nú rústir útihúsa sem virðast vera a.m.k. fjórar.

Hættumat: Engin hætta.

---

228 Örnefnaskrá Brekku.

229 Örnefnaskrá Brekku.

230 Árni Magnússon, Páll Vídalín, Jarðabók, VI.bindi..bls.222-223.

Verkefnanúmer: 1788-262

Kort: Ekki skráð á kort

Jörð: Brekka

Númer fyrri skráningar: BA-54: 007

Hlutverk: Hálsvegur/leið

Tegund: Heimild

Staðhættir: „Austasta gilið í landinu heitir Hálsgil, þar sem austasti hluti Brekkuár kemur niður. Milli Hálsvegarins (þ.e.gamla vegarins) og gilsins eru Hálslautir."[231]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-263

Kort: 4/13

Jörð: Brekka

Númer fyrri skráningar: BA-54: 008

Hlutverk: Mógrafir

Tegund: Náma

Staðsetning: A: 344310 N: 565992

Staðhættir: „Brekkudalur gengur fram utan við Barminn, sem síðar verður getið. Mór var tekinn í Brekkudal. Þar var frekar góður mór, 3-4 skóflustungur á dýpt. Lítið var um mótekju eftir 1921."[232]

Minjalýsing: Ekki sjást ummerki um mótöku í Brekkudal.

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-264

Kort: 4/13

Jörð: Brekka

Númer fyrri skráningar: BA-54: 009

Hlutverk: Selið sel

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 344302 N: 567466

231 Örnefnaskrá Brekku.

232 Örnefnaskrá Brekku.

Staðhættir: „Þegar horft er mót fjallinu í vestur frá Hesti, er þar graslendi og holt, hrís og lyng. Þetta heita Flár. Vestur af þeim er hnúkur, sem heitir Molduxi. Niður af honum, fram af Giljatungum, heita Selbrekkur. Neðan við þær er Selið, sem eru rústir norðan við Selgilið."[233]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-265

Jörð: Brekka

Númer fyrri skráningar: BA-54: 010

Hlutverk: Barnaholt/leikvöllur

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Utan til við Faxalæk, ofan við veg, er Barnaholt, sem trúlega dregur nafn af leik barna. Það er örstutt frá Brekkutúni. Kvíar voru fast ofan við túngarðinn yst. Fráfærur lögðust niður eftir 1921."[234]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-266

Jörð: Brekka

Númer fyrri skráningar: BA-54: 011

Hlutverk: Kvíar

Tegund: Heimild

Staðhættir: „Utan til við Faxalæk, ofan við veg, er Barnaholt, sem trúlega dregur nafn af leik barna. Það er örstutt frá Brekkutúni. Kvíar voru fast ofan við túngarðinn yst. Fráfærur lögðust niður eftir 1921."[235]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-267

Jörð: Brekka

Númer fyrri skráningar: BA-54: 012

Hlutverk: Garðlag

233 Örnefnaskrá Brekku.
234 Örnefnaskrá Brekku.
235 Örnefnaskrá Brekku.

Tegund: Túngarður

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Utan til við Faxalæk, ofan við veg, er Barnaholt, sem trúlega dregur nafn af leik barna. Það er örstutt frá Brekkutúni. Kvíar voru fast ofan við túngarðinn yst. Fráfærur lögðust niður eftir 1921."[236]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-268

Jörð: Brekka

Númer fyrri skráningar: BA-54: 013

Hlutverk: Hjallur

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Í túninu eru nokkur nöfn: Neðst og yst á túni er Hjallholt. Þar eru tóttir, en ekki gat verið þaðan útræði að sögn J.E.J., vegna þess, hve langt það er frá sjó. Hjallur hefur verið þar og geymt þar fiskfang og fleiri vörur, sem fólk varð að viða að sér haust og vor og ekki var hægt að geyma inni í bæjarhúsum."[237]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-269

Jörð: Brekka

Númer fyrri skráningar: BA-54: 014

Hlutverk: Miðgötur/leið

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Ofan með túninu, niður að sjó, liggja götur, sem nefndar eru Miðgötur. Neðan við túnið, niður undir sjó, eru Bakkar. Undir þeim, með sjónum, er löng brekka, nefnd Langabrekka. Inn af brekkunni, móti Hofstöðum, er tangi fram í sjóinn, sem heitir Skipatangi. Þar sést fyrir gömlum naustum."[238]

Hættumat: Utan svæðis.

---

236 Örnefnaskrá Brekku.

237 Örnefnaskrá Brekku.

238 Örnefnaskrá Brekku.

Verkefnanúmer: 1788-270

Jörð: Brekka

Númer fyrri skráningar: BA-54: 015

Hlutverk: naust

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Ofan með túninu, niður að sjó, liggja götur, sem nefndar eru Miðgötur. Neðan við túnið, niður undir sjó, eru Bakkar. Undir þeim, með sjónum, er löng brekka, nefnd Langabrekka. Inn af brekkunni, móti Hofstöðum, er tangi fram í sjóinn, sem heitir Skipatangi. Þar sést fyrir gömlum naustum."[239]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-271

Jörð: Brekka

Númer fyrri skráningar: BA-54: 016

Hlutverk: Leið

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Þegar komið er frá Gufudal, sést fyrst heim til bæjar á Brekku, þar sem heitir Horn. Út og niður af því á leið niður á Skipatanga, eru smáholt, sem heita Ásar. Með þeim liggja götutroðningar. Inn og niður af Horninu er Nátthagi, nokkuð stór og sést vel." [240]

Hættumat: Utan svæðis

Verkefnanúmer: 1788-272

Jörð: Brekka

Númer fyrri skráningar: BA-54: 017

Hlutverk: Nátthagi/nátthagi

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 344302 N: 567466

239 Örnefnaskrá Brekku.

240 Örnefnaskrá Brekku.

Staðhættir: „Þegar komið er frá Gufudal, sést fyrst heim til bæjar á Brekku, þar sem heitir Horn. Út og niður af því á leið niður á Skipatanga, eru smáholt, sem heita Ásar. Með þeim liggja götutroðningar. Inn og niður af Horninu er Nátthagi, nokkuð stór og sést vel."[241]

Minjalýsing: U.þ.b. 500 m frá bæjarstæði Brekku, ef farið er í átt til Gufudals. Í suðvestur frá þjóðveginum, í u.þ.b. 50 m frá veginum, sjávarmegin. Nátthaginn er stór, ferhyrndur, 19x20 m að ummáli og er hlaðinn úr torfi og grjóti. Vestan í honum mótar fyrir lítilli rúst.

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-273

Jörð: Brekka

Númer fyrri skráningar: BA-54: 018

Hlutverk: Víghamar/þjóðsaga

Tegund: Óþekkt

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Innan við Hornið, ofan vegar, er hamar, sem heitir Víghamar. Þegar komið er heim fyrir hann, er komið á Hornið. Hann er í Barminum, beint upp af Votahvammi og niður af Geldingabælum. Var gat í hamarinn, sem hlaðið var í, sbr.þjóðsöguna um Stokkfrú. Önnur saga segir, að Brekkubóndinn og Gufudalsklerkur hafi háð einvígi á hamrinum út af fjaðratekju á Fitinni." [242]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-274

Jörð: Brekka

Númer fyrri skráningar: BA-54: 019

Hlutverk: Fornistekkur/stekkur

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

241 Örnefnaskrá Brekku.

242 Örnefnaskrá Brekku.

Staðhættir: „Á veginum upp af Fitinni er Einstigi, talsvert innar en Víghamar. Þar kemur lækur niður úr Barminum, sem heitir Brönulækur. Ekki er vitað um uppruna nafnsins. Fyrir innan hann, ofan vegar, er Fornistekkur. Þar sjást tóftir."[243]

Hættumat: Utan svæðis.

Verkefnanúmer: 1788-275

Jörð: Brekka

Númer fyrri skráningar: BA-54: 020

Hlutverk: Geitarhúsalækur/geitakofi

Tegund: Heimild

Staðsetning: Ókunn

Staðhættir: „Innar kemur Geitarhúsalækur ofan úr Barminum, rennur ofan við Fitina og í ána. Hann kemur úr hvolfi eða hvammi sem heitir Geitnahvolf. Engar sagnir eru um geitabúskap á Brekku."[244]

Hættumat: Utan svæðis.

Námur

Möguleg námusvæði í tengslum við fyrirhugaða framkvæmd eru 22 talsins en af þeim eru 11 til vara . Engar fullnaðarrannsóknir hafa verið gerðar á þessum svæðum og ræðst endanleg ákvörðun um hvaða efnistökustaðir verði fyrir valinu af því hvaða veglína verður valin. Í skýrslu Höskuldar Búa Jónssonar um efnistöku og jarðfræði[245] eru lýsingar á mögulegum námusvæðum og veglínum sem munu nýta námurnar en þessar upplýsingar eru notaðar við fornleifaathuganir við námusvæði í þessari skýrslu.

243 Örnefnaskrá Brekku.

244 Örnefnaskrá Brekku.

245 Höskuldur Búi Jónsson, 2016

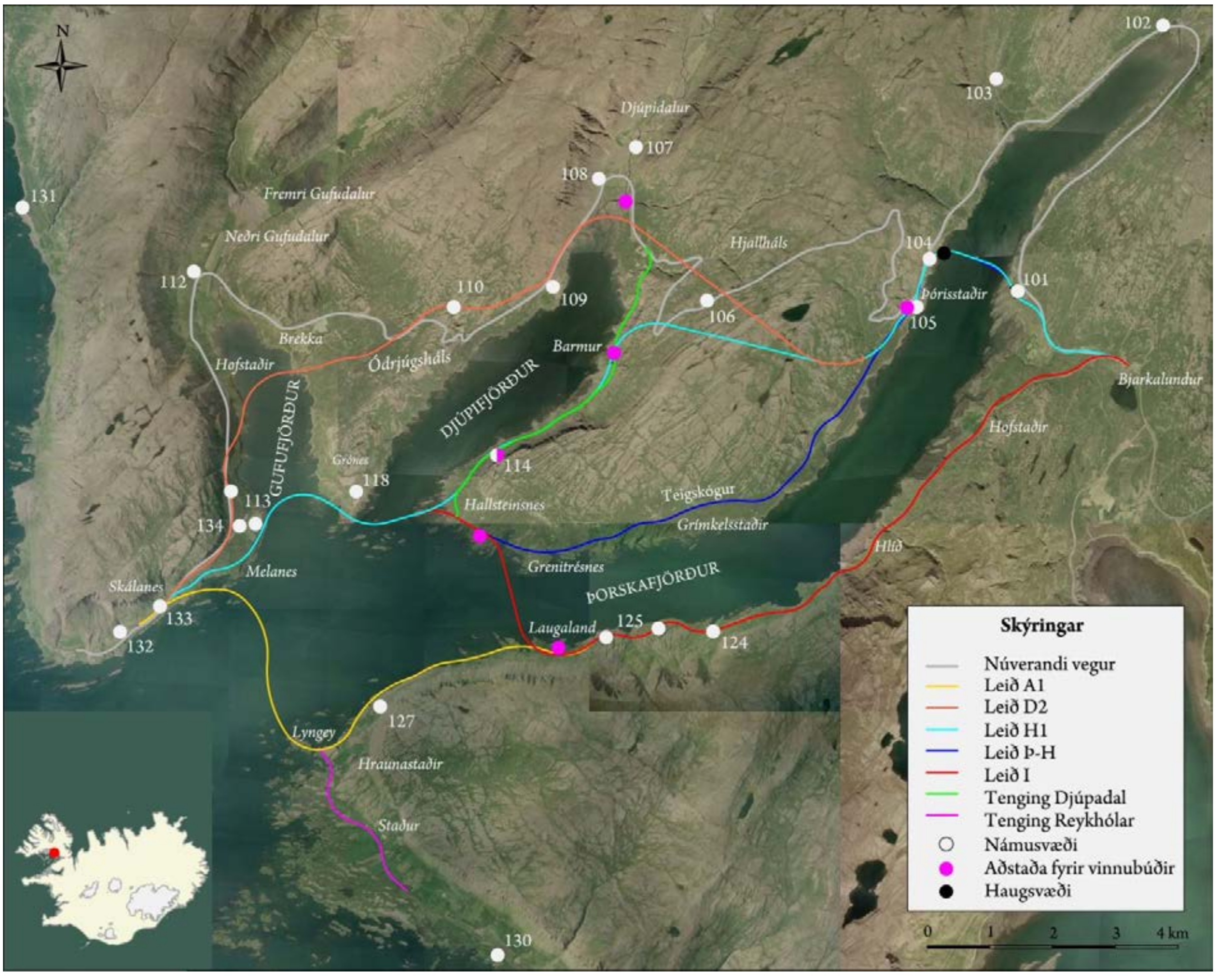

Mynd 78. Myndin sýnir hvar námur og aðstaða fyrir vinnubúðir eru staðsettar.

Náma 101, Kinnarstaðir A

Fornleifar: Ekki fundust neinar minjar nærri námu 101.

Náma 102, Klöpp í botni Þorskafjarðar

Fornleifar: Engar fornleifar eru nálægt námuni að frátöldum gamla vegunum um fjörðinn sem ætti ekki að skemmast.

Náma 103, Múlaá.

Fornleifar: Engar fornleifar eru í eða við námuna.

Náma 104, Bergskering innan Þórisstaða

Fornleifar: Engar fornleifar eru við eða í námu [104].

Náma 105. Hjalli utan Þórisstaða

Fornleifar: Þessi náma er neðan við tún Þórisstaða og nærri minjum. Mögulega þarf að gera könnunarskurði eða vera með framkvæmdaeftirlit þar sem heimildir eru um minjar á þessu svæði sem ekki fundust við vettvangsathugun.

Náma 106, Hjallaháls

Fornleifar: Engar fornleifar fundust í eða við námu [106].

Náma 107, Áreyrar Djúpadals

Fornleifar: Engar fornleifar fundust í eða við námu [107].

Náma 108, Skriður utan Síkisár

Námusvæðið er innan svæðis á náttúruminjaskrá og telst það því hafa mjög hátt verndargildi.

Fornleifar: Engar minjar fundust.

Náma 109, Miðhúsamelur

Fornleifar: Námusvæðið er innan svæðis áutan túns við jörðina Miðhús, gæta verður þess að fara ekki inn á túnið þar sem minjar eru innan túns.

Náma 110, Ódrjúgsháls-klöpp (Skering)

Fornleifar: Engar fornleifar fundust við námu [110].

Náma 112, Klöpp og skriðukeila í Gufufjarðarbotni

Fornleifar: Engar fornleifar fundust nærri námu [112].

Náma 113, Melanes

Fornleifar: Náma [113] er á tveimur stöðum samkvæmt korti frá Vegagerðinni, annarsvegar ofan við veg og hinsvegar á túnum neðan við aflagaða flugbraut. Verði að námugreftri neðan við flugbrautina verður að gera fornleifarannsóknir á svæðinu fyrst. Heimildir eru um að býlið Kiðaberg [248] hafi staðið á þessu svæði. Á loftmyndum sjást mögulegar rústir undir túninu. Ein rúst [251] hugsanlega frá þessu býli er á milli

túnanna. Gera verður könnunarskurði í túnunum áður en námuvinnsla hefst til að kanna hvort minjar séu undir sverði.

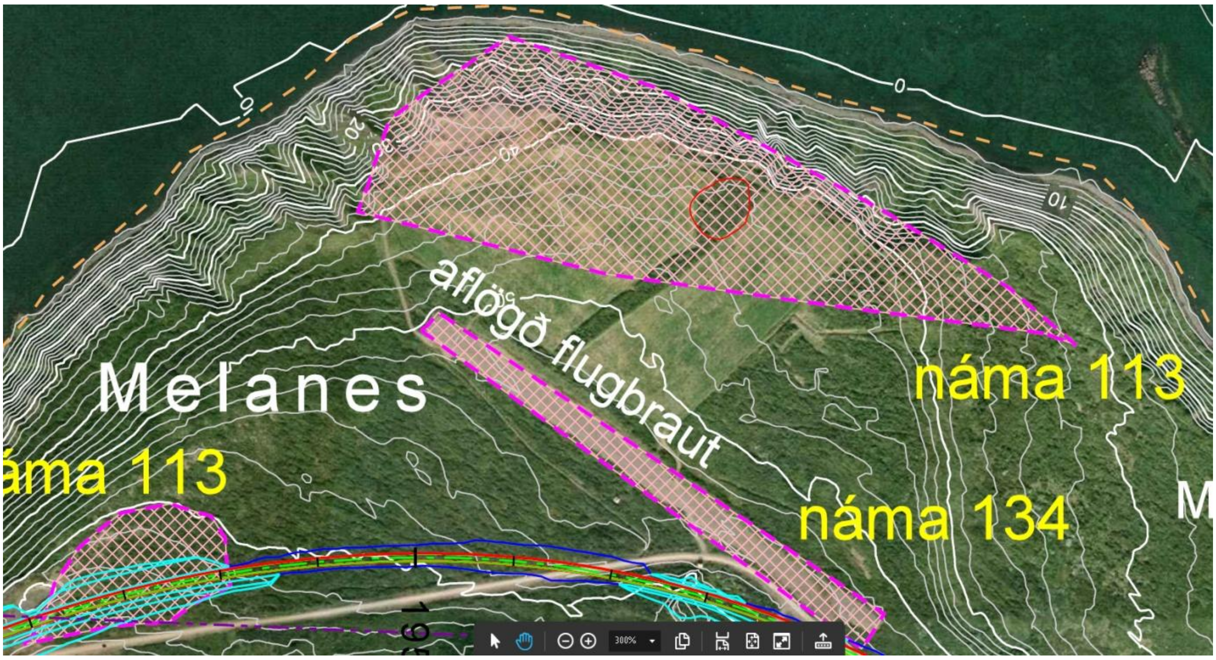

Náma 114, Hjalli innan Hallsteinsness

Fornleifar: Engar fornleifar fundust í eða við námu [114].

Náma 118, Klappir á Grónesi

Fornleifar: Þessi náma nær yfir nokkrar fornleifar. Fyrst ber að nefna stóra rétt [209], líklega nátthaga og innan hans er önnur hleðsla líklega lambakró. Við hlið réttarinnar er hlaðinn garður [210] sem liggur niður af réttinni. Auk þessara minja sem eru innan námunar nær hún of langt inn á tún Gróuness og er hugsanlegt að elstu minjarnar á Gróunesi séu utar í túninu og lenda þar með inn í námunni. Fá verður leyfi til að fjarlæga réttina, lambkróna og garðinn. Uppgröftur gæti ekkert sagt um aldur þeirra. Könnunarskurði þarf innan túns á Gróunesi eigi náman að ná þangað. Best væri að sleppa því að nota þessa námu því í Gróunesi er heilstæð minjaheild.

Náma 124, Klappir neðan Flókavallagnýpu

Fornleifar: Engar fornleifar fundist í eða við námu [124].

Náma 125, Laugalandshraun

Fornleifar: Engar fornleifar fundust við námu [125].

Náma 127, Klappir utan Hákallastrandar

Fornleifar: Engar fornleifar fundust í eða við námu [127].

Náma 130, Miðjanes

Fornleifar: Upplýsingar um þessa námu lágu ekki fyrir þegar vettvangsvinna var gerð og hefur hún því ekki verið skoðuð á vettvangi.

Náma 131, Tangi innan Galtarár

Fornleifar: Upplýsingar um þessa námu lágu ekki fyrir þegar vettvangsvinna var gerð og hefur hún því ekki verið skoðuð á vettvangi.

Náma 132, Skálaneshraun

Fornleifar: Við hlið hraunsins er lítið grasigróið gil. Þar er að finna þrjár fornleifar [252] sem er garðlag [253] sem eru óljósar rústir hugsanlega af skála og [254] sem er útihús, sem og [249] sem eru akrar. Mikilvægt er að tryggja að þessar minjar verði ekki fyrir skemmdum af völdum námuvinnslu í hrauninu við hliðina. Merkja þarf minjarnar vel og girða minjasvæðið af.

Náma 133, Utan Krakár/Háubakkar

Fornleifar: Engar fornleifar fundust þar sem náma [133] er.

Náma 134, Grjótlager á Melanesi

Fornleifar: Engar fornleifar verða fyrir áhrifum af efnisflutningum af flugvellinum.

Tafla 1. Fyrirhuguð námusvæði Vegagerðarinnar og áhrif þeirra á fornleifar.

Námur		Áhrif á fornleifar
Heiti	**Númer**	
Kinnarstaðir A	101	Nei
Klöpp í botni Þorskafjarðar (v)	102	Nei
Múlaá (v)	103	Nei
Bergskering innan Þórisstaða	104	Nei
Hjalli utan Þórisstaða	105	Nærri minjum/rannsóknir
Hjallaháls (v)	106	Nei
Áreyrar Djúpadals	107	Nei
Skriður utan Síkisár	108	Nei
Miðhúsamelur	109	Afmarka minjar
Ódrjúgsháls- Klöpp (skering)	110	Nei
Klöpp og skriðukeila í Gufujarðarbotni	112	Nei
Melanes	113	Rannsóknir minjar [248][241]
Hjalli innan Hallsteinsnes	114	Nei
Klappir á Grónesi	118	Rannsóknir minjar [209][210]
Klappir neðan Flókavallagnýpu	124	Nei
Laugalandshraun	125	Nei
Klappir utan Hákarlastrandar	127	Nei
Miðjunes (v)	130	Engin fornleifakönnun
Tangi innan Galtarár (v)	131	Enginn fornleifakönnun
Skálaneshraun	132	Minjar [252][254][253]
Utan Krakár/Háubakkar	133	Engin fornleifakönnun
Grjótlager á Melanesi	134	Engar minjar

Niðurlag

Hér á eftir fylgir umfjöllun um þær minjar sem eru á hverri veglínu og til hvaða mótvægisaðgerða skýrsluhöfundur leggur til. Það eru aðeins tillögur, endanlegar ákvarðanir um mótvægisaðgerðir eru í höndum Minjastofnunar Íslands sem getur fyrirskipað aðrar aðgerðir en lagðar eru til af skýrsluhöfundi. Hér á eftir verður fjallað um hverja leið og minjar settar upp í töflu.

Lýsing á veglínum

Leið I

Leið I byrjar við Bjarkalund og liggur fyrst yfir jarðirnar Hofstaði, Hlíð, Hlíðarkot og Laugaland. Á Hofstöðum eru engar minjar í hættu þar sem vegurinn liggur þar sem núverandi vegur er og ofar. Bæjarhóll er samt rétt utan við 100 m viðmiðunina. Þegar vegurinn liggur yfir læk sem ber nafnið Kotlækur er hann markar Kottún þar sem Hlíðarkot stóð eitt sinn. Þar fer vegurinn beint yfir rúst [52]. En síðan liggur vegurinn nærri rúst [49][50] og [51]. Rúst [52] er líklega af bænum sjálfum. Þegar vegurinn fer yfir túnið á Hlíðarkoti er það fyrir neðan rústirnar og bæjarhólinn. Hinsvegar hefur verið byggð í Hlíð síðan á landnámsöld og þar var bænhús. Því er mikilvægt að merkja rústirnar ofan við vegstæðið og gera könnunarskurði í túnið þar sem vegurinn er fyrirhugaður til að ganga úr skugga um að engar minjar sé að finna þar undir sverði. Vegurinn liggur út úr Hlíðartúni og í átt að Laugalandi þar sem hann fer ofan við Stekkjanes en þar eru tvær fornleifar og önnur þeirra friðlýst. Þær hafa númerin [42] og [43]. Þessar rústir þarf að merkja verði af þessari veglagningu. Merkja þarf sel [41] sem ætti ekki að vera í hættu sé það merkt. Við Stórahraun er sagt að sjáist til 6 dysja [44]. Þessar dysjar fundust ekki við vettvangsskráningu en þegar leiðin var gengin skall á hríðarbylur og snjór lagðist yfir allt. Minjastofnun Íslands fann þessar dysjar ekki heldur við vettvangskönnun sumarið 2015 [Munnleg heimild, Oddgeir Ísaksen]. Verði af þessari veglagningu, verður að ganga úr skugga að þessar dysjar séu ekki í vegstæði.

Því næst liggur vegurinn yfir í land Laugalands. Þar fer vegurinn yfir túngarð [11] þar sem hann beygir yfir gamla túnið á Laugalandi og út yfir Þorskafjörð. Vinnubúðir eru áformaðar á túni við Laugaland, ekkert bendir til að minjar séu þar en túnið er ekki sjálft heimatún.

Vegurinn kemur svo inn í land Hallsteinsnes en þar verða aðeins tvær minjar fyrir beinum áhrifum því vegurinn liggur fyrir neðan bæjarstæðið. Vegurinn fer yfir svæði sem notað var til að taka mó [123] og annað svæði þar sem torf var tekið [126]. Garðlag [135] niður við sjó fer undir veg sem og lending [136]. Í eldri skráningu fundust vörður á svæðinu [184] sem fundust ekki við síðari skráningu. Þær eru innan veghelgunarsvæðis. Þá eru upptaldar minjar í landi Hallsteinsnes sem eru í vegstæðinu. Því næst fer vegurinn yfir Djúpafjörð og yfir á Grónes. Þar fer vegurinn yfir tvö naust [203] og [204] og svo hættulega nálægt svokölluðum Þrælagörðum [206], sem eru forn mannvirki sem þarf að vernda og merkja vel. Vegurinn kemur því næst inn á Melanes þar sem þarf að merkja eina rúst [251] og skoða þarf svæði aftur þegar skógur hefur verið ruddur verði af veglagningu.

Tafla 2. Fornleifar sem Veglína I gæti haft áhrif á eða raskað.

Númer	Fjarlægð frá vegstæði	Tillögur að mótvægisaðgerðum	Hnit	
1788-42 (Hlíð)	Innan 100 m	Merkja svæði	351430	561955
1788-43 (Hlíð)	Innan 100 m	Merkja rústir	351529	561969
1788-44 (Hlíð)	Í vegstæði	Þarf að leita betur		
1788-49 (Hlíð)	Innan við 100 m	Merkja	353146	563389
1788-50 (Hlíð)	Innan 100 m	Merkja	353118	563342
1788-52 (Hlíð)	Í vegstæði	Uppgröftur (mjög gamall bæjarhóll)	353196	563383
1788-11 (Laugaland)	Í vegstæði	Leyfi hjá Minjastofnun	347128	561083
1788-123 (Hallsteinsnes)	Í vegstæði	Leyfi hjá Minjastofnun	346295	562870
1788-126 (Hallsteinsnes)	Í vegstæði	Leyfi hjá Minjastofnun	346075	563005
1788-135 (Hallsteinsnes)	Í vegstæði	Leyfi hjá Minjastofnun	345969	563044
1788-136 (Hallsteinsnes)	Í vegstæði	Leyfi hjá Minjastofnun	345950	563025

1788-184	Í vegstæði	Leyfi hjá Minjastofnun		
1788-203 (Grónes)	Í vegstæði	Könnunarskurður/uppgröftur	344245	563051
1788-204 (Grónes)	Í vegstæði	Könnunarskurður/uppgröftur	344253	563042
1788-206 (Grónes)	Þétt við vegstæði	Merkja/færa veg	344183	563121
1788-252 (Melanes)	Innan 100 m	Merkja	340666	561370
1788-251 (Melanes)	Innan 100 m	Merkja	342709	562865

Samantekt leiðar I

Verði ráðist í leið I óbreytt er ljóst að vegurinn fer yfir minjar og gera verður ráð fyrir rannsóknum vegna þessa, annað hvort í formi könnunarskurða eða uppgraftar en ákvarðanir um mótvægisaðgerðir eru í höndum Minjastofnunar. Veglínan fer yfir gamalt býli sem hét Hlíðarkot og er á milli Hlíðar og Hofstaða og fer þar yfir minjar sem eru í stórhættu. Þar sem vegurinn fer yfir túnið í Hlíð þarf að gera könnunarskurði til að kanna hvort minjar leynist undir sverði þar sem vegstæðið er innan túngarðs. Á Laugalandi fer vegurinn yfir eina rúst. Á öðrum stöðum þarf ýmist að sækja um leyfi til að fara yfir skráningaskylda minjastaði eins og torf-og mónámur og fá leyfi til að leggja veg yfir túngarð. Aðrar minjar er hægt að merkja vel til að forða skemmdum á framkvæmdatíma.

Leið Þ-H

Leið Þ-H hefst við Bjarkalund og liggur fyrst um land Kinnastaða. Á því svæði eru engar minjar innan 100 m frá veglínu. Fer vegurinn því yfir Þorskafjörð og kemur inn í land Þórisstaða sem er eyðibýli en með sumarhúsi. Vegurinn liggur fyrir neðan bæjarhólinn og stærstan hlut heimatúns. Heimildir eru fyrir því að á einhverjum tímapunkti hafi bær staðið neðarlega í túninu, [69] og því þarf að gera könnunarskurði til að kanna hvort minjar séu undir sverði þar sem vegurinn fer yfir túnið. Minjar númer [67] eru innan

námusvæðis en það er heimild um dysjar sem ekki fundust við vettvangsrannsókn. Gera þarf könnunarskurði á líklegum stöðum til að kanna hvort umræddar dysjar leynist þar. Túngarður [73] lendir inn á námusvæði.

Innan 100 m frá veglínu eru minjar [70] sem er túngarður og [74] sem er lítill rúst af útihúsi. Einnnig er gerði [75] innan 100 m. Þessar minjar er hægt að merkja svo þær verði ekki fyrir skemmdum við veglagningu.

Þegar komið er að Gröf verða margar minjar innan 100 m frá veglagningu. Vegurinn er áformaður í suðurhluta bæjarhólsins í Gröf [78] og nær veghelgunarsvæðið yfir hálfan bæjarhólinn. Á bæjarhólnum stóðu mörg hús og þar á meðal kirkja [78] og grafreitur [79]. Þar er einnig vitað um minjar [81]og [82]. Þó að bæjarhóllinn hafi verið sléttaður og ekki sjáist nein merki um minjar á hólnum, er alveg öruggt að þar er mikið af minjum og grafir. Ráðast verður í fornleifauppgröft á hluta bæjarhólsins eigi vegurinn að liggja yfir hann. Innan 100 metra eru minjar númer [83][84][87][88][89][90][105]. Þessar minjar þarf að merkja.

Vegurinn liggur því næst í átt að fornu býli, Grímkelstöðum [108] en það býli er rétt utan við 100 m. Hinsvegar er möguleiki á að minjar tengdar bænum séu huldar skógi. Fornleifafræðingur þarf að merkja Grímkelsstaði sem og skoða veglínu þegar búið er að ryðja skóg en áður en framkvæmdir hefjast til að athuga hvort byggingar frá Grímkelsstöðum komi í ljós. Þetta á við um alla veglínuna í gegnum Teigskóg. Eftir að skógur hefur verið ruddur á vegstæði verður fornleifafræðingur að ganga línuna aftur til að skoða hvort óþekktar minjar hafi leynst í þéttum skóginum. Næst liggur vegurinn framhjá fornbýlinu Flókavöllum [111]. Þar var býli í fornöld sem síðar varð sel og síðar aftur að býli í stuttan tíma. Þar eru minjar [112] [113] [114]. Vegurinn er mjög nálægt túngarðinum [115] sem umlykur bæjarstæðið og veghelgunarsvæðið er alveg að túngarðinum. Hentugast væri að færa veginn um nokkra metra frá túngarðinum og síðan þarf að merkja þessar minjar vel á meðan á framkvæmdum stendur. Næst liggur vegurinn inn í land Hallsteinsness en þar fer hann yfir tvær námur, torf- og mónámur [123] og [126]. Vegurinn fer yfir garðlag [135] niður við sjó og þar rétt fyrir utan er lending [136] sem ætti ekki að verða fyrir áhrifum.

Þá eru upptaldar minjar í landi Hallsteinsnes sem eru í vegstæðinu. Því næst fer vegurinn yfir Djúpafjörð og yfir á Grónes. Þar fer vegurinn yfir tvö naust [203] og [204]

og svo hættulega nálægt svokölluðum Þrælagörðum [206] sem eru forn mannvirki sem þarf að vernda og merkja vel. Náma eru fyrirhugað nærri túni og þarf að minnka hana. Náman fer yfir fjárbyrgi [209] og [210] við Byrgiskletta.

Vegurinn kemur því næst á Melanes þar sem þarf að merkja eina rúst [251] sem er mjög nærri veghelgunarsvæði og skoða þarf svæðið aftur þegar skógur hefur verið ruddur af Melanesi verði af veglagningu.

Tafla 3. Fornleifar sem Veglína Þ-H gæti haft áhrif á eða raskað.

Númer	Fjarlægð frá vegstæði	Tillögur að mótvægisaðgerðum	Hnit	
1788-69 (Þórisstaðir)	Innan 100 m	Könnunarskurðir		
1788-67 (Þórisstaðir)	Á námusvæði	Könnunarskurði á svæði þar sem dysjar eiga að vera		
1788-70 (Þórisstaðir)	Innan 100 m	Merkja	353049	566451
1788-73 (Þórisstaðir)	í vegstæði	Leyfi	353158	56444
1788-74 (Þórisstaðir)	Innan 100 m og á námusvæði	Merkja	353070	566470
1788-75	Innan 100 m	Merkja	352967	566253
1788-78 (Gröf)	Í vegstæði	Fornleifauppgröftur	351608	564430
1788-79 (Gröf)	Í vegstæði	Fornleifauppgröftur	351591	564452
1788-80 (Gröf)	Í vegstæði	Fornleifauppgröftur	351591	564452
1788-81 (Gröf)	Í vegstæði	Fornleifauppgröftur	351591	564452
1788-82 (Gröf)	Í vegstæði	Fornleifauppgröftur	351591	564452
1788-83 (Gröf)	Í vegstæði	Fornleifauppgröftur	351598	564389
1788-84 (Gröf)	Í vegstæði	Fornleifauppgröftur	351598	564389
1788-87 (Gröf)	40 m frá vegi	Merkja	351601	564514

1788-88 (Gröf)	50 m frá vegi	Merkja	351617	564556
1788-89 (Gröf)	50 m frá vegi	Merkja	351641	564586
1788-90 (Gröf)	50 m frá vegi	Merkja	351674	564604
1788-105 (Gröf)	Rétt utan við 100 m	Merkja	351798	564833
1788-111 (Flókavellir)	Innan 100 m	Merkja	349087	563057
1788-112 (Flókavellir)	Innan 100 m	Merkja	349100	563070
1788-113 (Flókavellir)	Innan 100 m	Merkja	349097	563056
1788-114 (Flókavellir)	Innan 100 m	Merkja	349109	563075
1788-115 (Flókavellir)	Alveg við veg	Hnika veglínu/merkja	349107	563039
1788-123 (Hallsteinsnes)	Í veglínu	Leyfi	346295	562870
1788-126 (Hallsteinsnes)	Í veglínu	Leyfi	346075	563005
1788-135 (Hallsteinsnes)	Í vegstæði	Leyfi hjá Minjastofnun	345969	563044
1788-136 (Hallsteinsnes)	Í vegstæði	Leyfi hjá Minjastofnun	345950	563025
1788-203 (Grónes)	Í vegstæði	Könnunarskurður/uppgröftur	344245	563051
1788-204 (Grónes)	Í vegstæði	Könnunarskurður/uppgröftur	344253	563042
1788-206 (Grónes)	Rétt við vegstæði	Hnika veglínu/merkja	344183	563121
1788-209 (Grónes)	Á námusvæði	Lendir innan námusvæðis	344295	563540
1788-251 (Melanes)	Innan 100 m	Merkja	342709	562865

Samantekt um veglínu Þ-H

Fyrstu áhrif veglínu Þ-H á fornleifar er í landi Þórisstaða en þar þarf að gera könnunarskurði í túnið til að fá fullvissu um að engar minjar leynist þar undir sverði. Heimildir eru um bústað niður í túninu. Býlið er síðan á landnámsöld og getur hafa verið fært til. Túngarður er innan námusvæðis og heimild um dysjar sem gætu verið innan námusvæðis. Gera þarf könnunarskurði til að kanna það svæði nærri Byrgistanga. Aðrar minjar innan 100 m þarf að merkja.

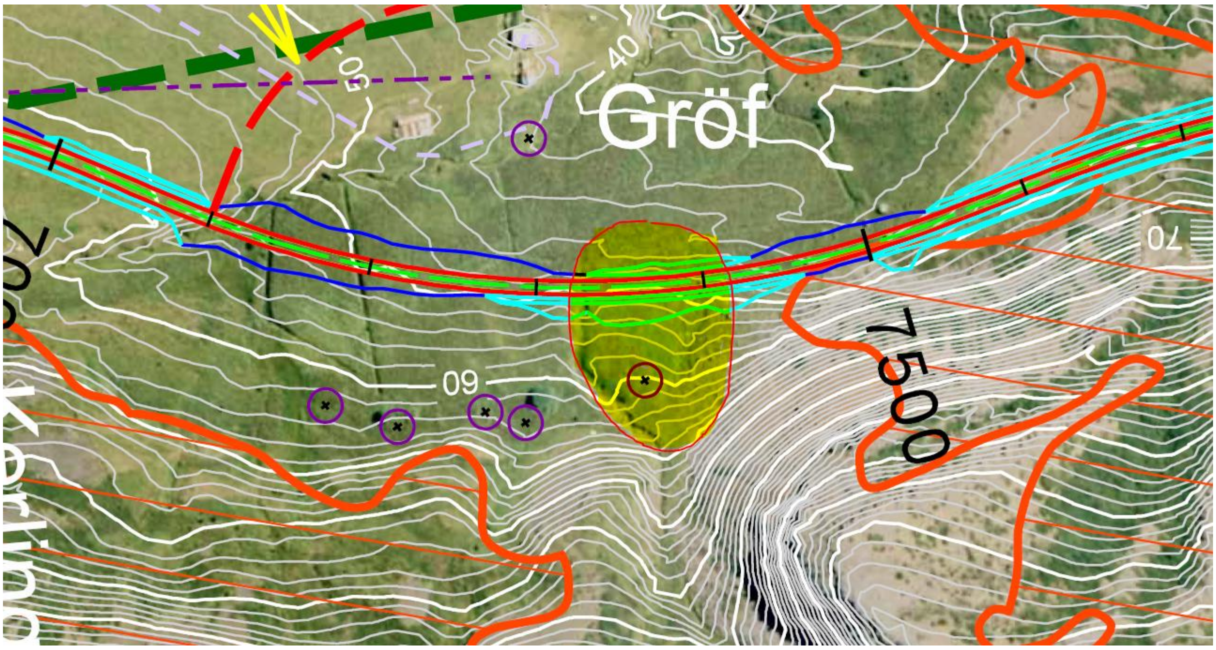

Þegar vegurinn kemur inn í land Grafar er hann áformaður yfir bæjarhólinn og fer hálfur hóllinn undir veginn. Á bæjarhólnum sem í dag er sléttaður er örugglega mikið af minjum enda myndast bæjarhólar vegna síendurtekinnar byggðar á sama stað. Á bæjarhólnum stóðu mörg hús auk kirkju og bænhúss. Verði veginum ekki hnikað til, verður að ráðast í fornleifauppgröft á bæjarhólnum en slíkt verk getur verið afar kostnaðarsamt. Með því að hnika vegi aðeins neðar við bæjarhólinn er hægt að komast hjá því að fara þurfi í allsherjar uppgröft á bæjarhólnum sem auk þess að vera kostnaðarsamt er afar tímafrekt verk. Aðrar minjar á bæjarstæðinu sem eru innan 100 m þarf að merkja. Vegurinn liggur svo í átt að Teigskógi en þar eru tvö forn býli. Grímkelsstaðir eru utan við 100 m frá veglínu en engu að síður þarf að afmarka túnið og minjarnar.

Flókavellir eru einnig fornbýli en þar liggur vegurinn nærri túngarði og veghelgunarsvæðið alveg að túngarðinum. Þar þarf að hnika vegi um nokkra metra og merkja túngarðinn vel. Minjar innan túngarðs ættu ekki að vera í hættu.

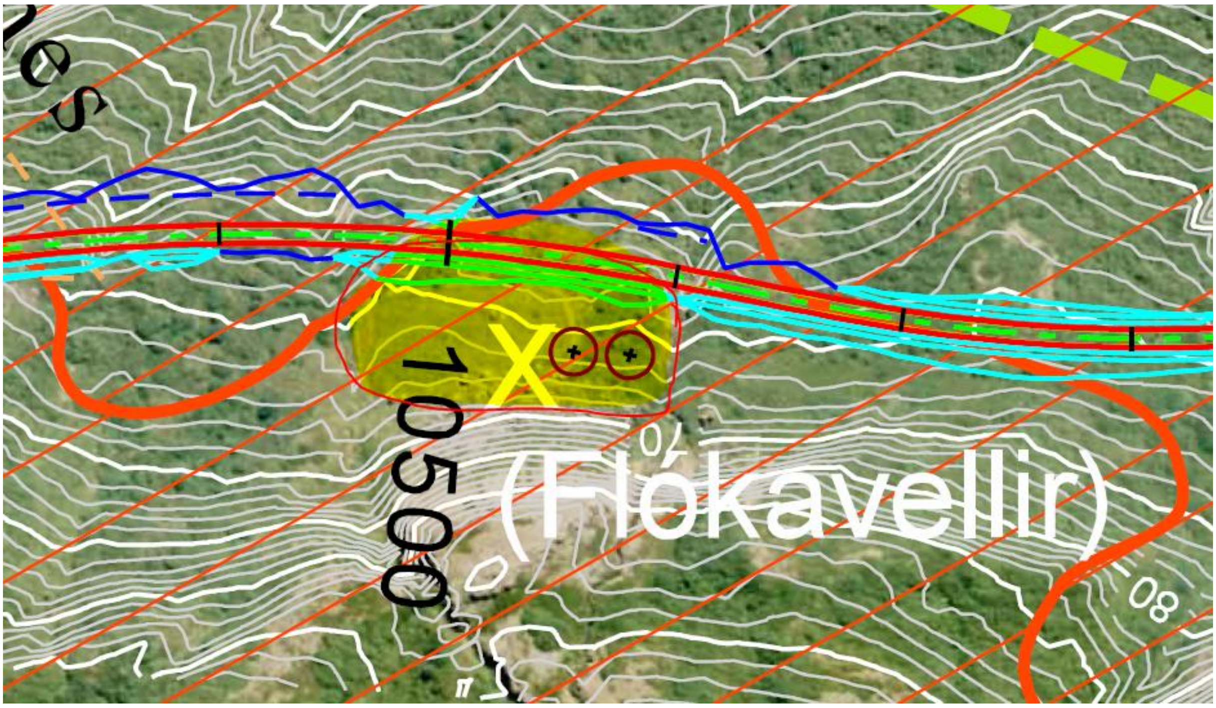

Mynd 79. Myndin sýnir hversu nálægt túngarði Flókavalla vegur er áformaður

Leyfi þarf til að leggja veg nærri þeim minjum sem vegurinn hefur áhrif á í landi Hallsteinsness en flestar minjar frá bænum eru utan 100 m. Þegar vegurinn kemur inn á Grónes fer hann yfir tvö naust, þar þarf að gera könnunarskurði og/eða grafa naustin upp en það er háð eins og allt annað, umsögn Minjastofnunar. Vegurinn fer jafnframt mjög nærri fornum garði sem heitir Þrælagarðar, hann þarf að merkja vel til að forða frá skemmdum. Vegurinn fer jafnframt yfir birgi [207]. Minnka þarf námu [118] þar sem hún er fyrirhuguð allt of nálægt túninu og tekur í burtu rétt [209] og [210] við Birgiskletta.

Merkja þarf rúst [251] á Melanesi fyrir framkvæmdir. Náma 113 er fyrirhuguð þar sem býlið Kiðaberg [248] er talið hafa staðið. Á loftmyndum sér móta fyrir einhverju sem hugsanlega eru rústir undir sverði. Gera þarf könnunarskurði í túnið verði af þessum námuframkvæmdum sem jafnframt fara yfir rúst [251].

Leið H1

Leið H1 byrjar við Kinnastaði og fer vegurinn því yfir Þorskafjörð og kemur inn í land Þórisstaða sem er eyðibýli en með sumarhúsi. Vegurinn liggur fyrir neðan bæjarhólinn og stærstan hlut heimatúns. Heimildir eru fyrir því að bær hafi staðið neðarlega í túninu [69] og því þarf að gera könnunarskurði til að kanna hvort minjar séu undir sverði þar sem vegurinn fer yfir túnið. Innan 100 m frá veglínu eru minjar [70] sem er túngarður og [74] sem er lítill rúst af útihúsi. Þær minjar þarf að merkja. Einnig er gerði [75] sem vegurinn fer mjög nálægt og verður að fá úrskurði Minjastofnunar um mótvægisaðgerðir. Bent er á mótvægisaðgerðir sem Minjastofnun fer fram á og gætu verið könnunarskurður eða uppgröftur. Minjar númer [67] eru innan námusvæðis en það er heimild um dysjar sem ekki fundust við vettvangsrannsókn. Gera þarf könnunarskurði á líklegum stöðum til að kanna hvort umræddar dysjar leynist þar. Túngarður [73] lendir inn á námusvæði og undir veglínu. Fyrirhugað er að aðstaða fyrir verktaka verði neðan vegar þar sem minjarnar sem taldar eru upp hér að ofan eru staðsettar. Mikið rask getur verið þar sem verktakar hafa aðstöðu með tilheyrandi aðkomu með vegum, jarðrask vegna frárennslis og vatnsveitu, uppsetningu húsa og aðstöðu fyrir tæki. Áður en umræddar vinnubúðir rísa á þessu svæði verður því að vera fullvissa um að minjar séu ekki í túninu undir sverði og merkja verður þær minjar sem sjást á yfirborði. Framkvæmdaeftirlit verður að vera við skipulagningu og uppsetningu þessarar búða og samvinna milli fornleifafræðings og Vegagerðar.

Því næst fer vegurinn nærri nátthaga [77] og hann þarf að merkja. Þar rétt við er gangnamunni H1 sem leiðir veginn í gegnum fjallið. Hinn gagnamunninn er í túninu á Börmum og fer vegurinn þar yfir rústir, [238] og mjög nálægt [239]. Vegna umsvifa við gangnamunna eru allar minjar innan bæjarstæðis í hættu og eru þær allar innan 100 m frá framkvæmdasvæði. Ljóst er að ráðast þarf í fornleifauppgröft á þeim minjum sem lenda beint undir framkvæmdum. Hugsanlega er hægt að merka einhverjar minjar en þetta þarf að skoðast sérstaklega ef farið verður leið H1. Minjastofnun, forleifafræðingur og Vegagerðin verða þá að fara yfir hvaða minjar verða fyrir áhrifum vegna framkvæmda en umsvif við gangnamunna er mun umfangsmeiri en veglínan sjálf. Auk þeirra minja sem fara undir veglínu eru innan 100 m eftirfarandi minjar: [216] [217], [218], [219], [220], [222], [223], [224], [227], [231], [241], [242], [243]. Í landi Hallsteinsness þarf að merkja garðlag [138] og Sólheima [137].

Vegurinn liggur svo frá Hallsteinsnesi yfir á Grónes. Þar fer vegurinn yfir tvö naust [203] og [204] og svo hættulega nálægt svokölluðum Þrælagörðum [206] sem eru forn mannvirki sem þarf að vernda og merkja vel. Náma eru fyrirhugað nærri túni og þarf að minnka hana. Önnur náma fer yfir fjárbyrgi [209] og [210] við Byrgisskletta.

Vegurinn kemur því næst inn á Melanes eftir þverun á Þorskafirði þar sem þarf að merkja eina rúst [251] sem er mjög nærri veghelgunarsvæði og skoða þarf svæði aftur þegar skógur hefur verið ruddur af Melanesi verði að veglagningu.

Tafla 4. Fornleifar sem Veglína H1 gæti haft áhrif á eða raskað.

Númer	Fjarlægð frá vegstæði	Tillögur að mótvægisaðgerðum	Hnit	
1788-69 (Þórisstaðir)	Innan 100 m	Könnunarskurðir		
1788-67 (Þórisstaðir)	Á námusvæði	Könnunarskurði á svæði þar sem dysjar eiga að vera		
1788-70 (Þórisstaðir)	Innan 100 m	Merkja	353049	566451
1788-73 (Þórisstaðir)	í vegstæði	Mótvægisaðgerðir ákv af Minjastofnun (Könnunarskurðir /uppgröftur)	353158	56444
1788-75 (Þórisstaðir)	Í vegstæði	Mótvægisaðgerðir ákv af Minjastofnun (Könnunarskurðir /uppgröftur)	352967	566253
1788-74 (Þórisstaðir)	Innan 100 m	Merkja	353070	566470
1788-216 (Barmar)	Við veglínu	Mótvægisaðgerðir ákv af Minjastofnun (Könnunarskurðir /uppgröftur)	348441	565701
1788-217	Innan 100 m	Mótvægisaðgerðir ákv af Minjastofnun (Könnunarskurðir /uppgröftur)	348442	565700

1788-218	Innan 100 m	Merkja	348448	565716
1788-219	Innan 100 m	Merkja	348411	565776
1788-220	Innan 100 m	Merkja	348299	565591
1788-221	Innan 100 m	Merkja	348264	565555
1788-222	Innan 100 m	Merkja	348449	565775
1788-223	Innan 100 m	Merkja	348439	565762
1788-224	í veglínu	Könnunarskurðir/uppgröftur	348408	565656
1788-227	Innan 100 m	Merkja	347844	564780
1788-231	Innan 100 m	Merkja	348449	565735
1788-238 (Barmar)	í veglínu	Könnunarskurðir/uppgröftur	348397	565783
1788-239 (Barmar)	í veglínu	Könnunarskurðir/uppgröftur	348412	565777
1788-241 (Barmar)	Innan 100 m	Merkja	347695	564820
1788-242 (Barmar)	Innan 100 m	Merkja	347690	564780

1788-243 (Barmar)	Innan 100 m	Merkja	348027	565083
1788-244 (Barmar)	Innan 100 m	Merkja	348424	565693
1788-134 Hallsteinsnes	Innan 100 m	Merkja	345826	563225
1788-137	Innan 100 m	Merkja	345750	563635
1788-138	Innan 100 m	Merkja	345728	563483
1788-203 (Grónes)	Í vegstæði	Könnunarskurður/uppgröftur	344245	563051
1788-204 (Grónes)	Í vegstæði	Könnunarskurður/uppgröftur	344253	563042
1788-206 (Grónes)	Rétt við vegstæði	Hnika veglínu/merkja	344183	563121
1788-209 (Grónes)	Á námusvæði	Lendir innan námusvæðis	344295	563540
1788-210	Á námusvæði	Lendir innan námusvæðis	344265	563505
1788-251 (Melanes)	Innan 100 m	Merkja	342709	562865
1788-245 (Skálanes)	Innan 100 m	Merkja	341488	561947

Samantekt vegna veglínu H1

Könnunarskurði þarf að gera í landi Þórisstaða og merkja minjar. Verði vinnubúðir staðsettar í landi Þórisstaða verður að leita samþykkis Minjastofnunar sem leggur til mótvægisaðgerðir. Lagt er til að könnunarskurðir verði gerðir í túnið þar sem heimildir eru um minjar þar sem ekki sjást á yfirborði. Nokkuð mikið rask er þar sem vinnubúðir eru settar upp og verður að skipuleggja þær í samvinnu við fornleifafræðing/Minjastofnun þar sem vinnubúðir eru fyrirhugaðar, þar sem minjar eru og heimildir um minjar.

Vegna gangnamunna í túni eyðibýlisins Barms þarf að ráðast í fornleifarannsóknir þar sem minjar lenda undir veglínu og athafnasvæði vegna gangnagerðar. Einnig eru fyrirhugaðar vinnubúðir í túninu á Barmi. Minjastofnun úrskurðar hvaða minjar þarf að gera rannsókn á og í hvaða minjar þarf að gera könnunarskurði. Framkvæmdaeftirlit þarf að vera á svæðinu þegar jarðrask verður innan túnsins á Barmi eins og á Þórisstöðum. Líklegt er að mikið rask verði um allt túnið á Barmi vegna gangnagerðar og vinnubúða.

Leið D2

Leið D2 byrjar við Kinnastaði og fer vegurinn því yfir Þorskafjörð og kemur inn í land Þórisstaða sem er eyðibýli en með sumarhúsi. Vegurinn liggur fyrir neðan bæjarhólinn og stærstan hlut heimatúns. Heimildir eru fyrir því að bær hafi staðið neðarlega í túninu [69] og því þarf að gera könnunarskurði til að kanna hvort minjar séu undir sverði þar sem vegurinn fer yfir túnið. Innan 100 m frá veglínu eru minjar [70] sem er túngarður og [74] sem er lítill rúst af útihúsi. Þær minjar þarf að merkja. Eining er gerði [75] sem vegurinn fer nærri. Minjar númer [67] eru innan námusvæðis en það er heimild um dysjar sem ekki fundust við vettvangsrannsókn. Gera þarf könnunarskurði á líklegum stöðum til að kanna hvort umræddar dysjar leynist þar. Túngarður [73] lendir inn á námusvæði. Fyrirhugað er að aðstaða fyrir verktaka verði neðan vegar þar sem minjarnar sem taldar eru upp hér að ofan eru staðsettar. Mikið rask getur verið þar sem verktakar hafa aðstöðu með tilheyrandi aðkomu með vegum, jarðrask vegna frárennslis og vatnsveitu, uppsetningu húsa og aðstöðu fyrir tæki. Áður en umræddar vinnubúðir rísa á þessu svæði verður því að vera fullvissa um að minjar séu ekki í túninu undir sverði og merkja verður þær minjar sem sjást á yfirborði. Framkvæmdaeftirlit verður að

vera við skipulagningu og uppsetningu þessarar búða og samvinna milli fornleifafræðings/Minjastofnunar og Vegagerðar.

Því næst fer vegurinn nærri nátthaga [77] og hann þarf að merkja. Þar rétt við er gangnamunni D3 sem leiðir veginn í gegnum fjallið. Hinn gangnamuninn kemur út við Hálsaá í Mýrarlandi og þverar Djúpafjörð og fer framhjá Miðhúsum en þar er vegurinn ofan við núverandi vegstæði og því engar minjar í Miðhúsum í hættu. Næst fer vegurinn inn í land Brekku en þar er nokkuð kjarr en vegurinn er töluvert frá Brekku og því engar minjar nærri bænum í hættu. Naust [259] í Naustavogi lendir rétt við veginn og verður undir vegskeringum. Þar sem býlið Húsgafl [261] var eru nú rústir útihúsa sem virðast vera a.m.k. fjórar. Þessar minjar eru ekki nálægt framkvæmdarsvæði.

Því næst þverar vegurinn Gufufjörð og kemur inn í land Hofstaða en töluvert frá bæjarstæðinu. Þar fer vegurinn yfir unnin tún og yfir á Melanes og í átt til Skálaness. Einu minjarnar sem eru á þessu svæði eru við Skálanessel [245] og fjárhús [255] en þessar minjar eru ekki í hættu vegna framkvæmda en merking þeirra er samt ákjósanleg.

Tafla 5. Fornleifar sem Veglína D2 gæti haft áhrif á eða raskað.

Númer	Fjarlægð frá vegstæði	Tillögur að mótvægisaðgerðum	Hnit	
1788-69 (Þórisstaðir)	Innan 100 m	Könnunarskurðir		
1788-67 (Þórisstaðir)	Á námusvæði	Könnunarskurði á svæði þar sem dysjar eiga að vera		
1788-70 (Þórisstaðir)	Innan 100 m	Merkja	353049	566451
1788-73 (Þórisstaðir)	í vegstæði	Leyfi	353158	56444
1788-74 (Þórisstaðir)	Innan 100 m og á námusvæði	Merkja	353070	566470
1788-75 (Þórisstaðir)	Innan 100 m	Merkja	352967	566253
1788-259 (Brekka)	Fer undir fyllingu	Könnunarskurður /uppgröftur	343320	565380

Samantekt um leið D2

Helstu áhrif vegna leiðar D2 er í landi Þórisstaða en þar fer vegur nærri minjum sem þarf að merkja. Einnig er fyrirhugað að vinnubúðir verði staðsettar þar með tilheyrandi raski. Gera þyrfti könnunarskurði í túnið þar sem vegur og vinnubúðir eiga að koma vegna heimilda um minjar og nálægðar við minjar sem þarf að merkja. Einnig er lagt til að gera könnunarskurði við enda námunnar nærri Byrgistanga vegna heimilda um dysjar [67].

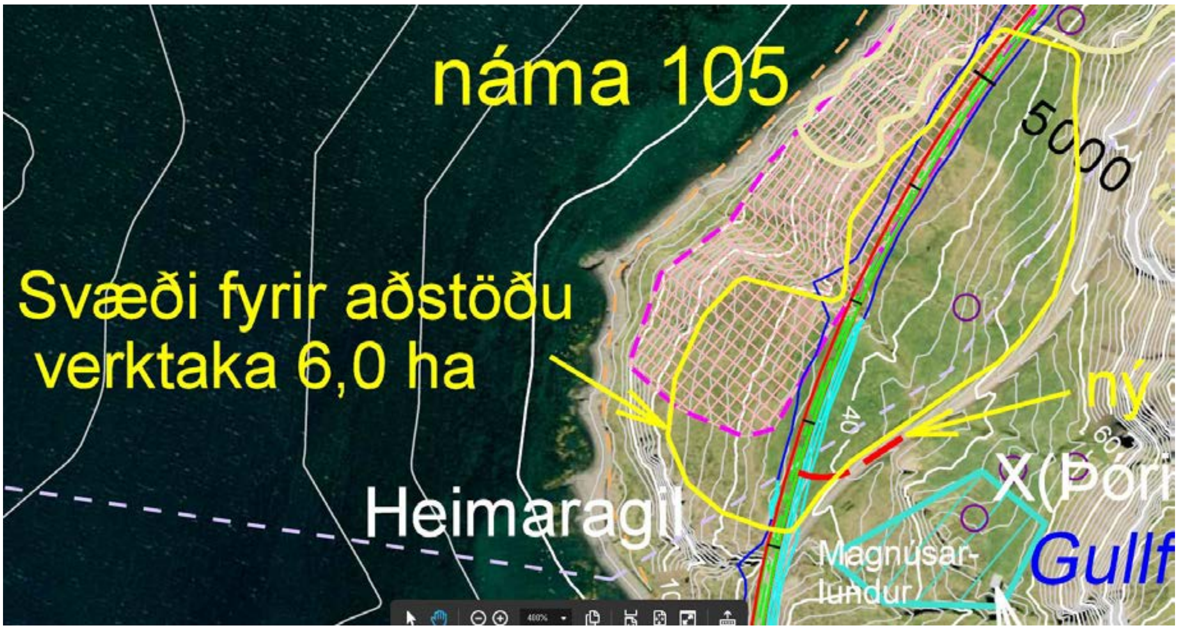

Mynd 80. *Myndin sýnir vinnubúðir sem fyrirhugaðar eru neðan við túnið við Þórisstaði*.

Leið A1

Leið I byrjar við Bjarkalund og liggur fyrst yfir jarðirnar Hofstaði, Hlíð, Hlíðarkot og Laugaland. Á Hofstöðum eru engar minjar í hættu þar sem vegurinn liggur þar sem núverandi vegur er og ofar. Bæjarhóll er samt rétt utan við 100 m viðmiðunina. Þegar vegurinn liggur yfir læk sem ber nafnið Kotlækur, en hann markar Kottún þar sem Hlíðarkot stóð eitt sinn. Þar fer vegurinn beint yfir rúst [52]. En síðan liggur vegurinn nærri rústum númer [48] og [49] og nærri rúst [51]og [50]. Rúst [52] er líklega af bænum sjálfum. Þegar vegurinn fer yfir túnið á Hlíðarkoti er það fyrir neðan rústirnar og bæjarhólinn. Hinsvegar hefur verið byggð í Hlíð síðan á landnámsöld og þar var bænhús. Því er mikilvægt að merkja rústirnar ofan við vegstæðið og gera könnunarskurði í túnið þar sem vegurinn er fyrirhugaður til að ganga úr skugga um engar minjar sé að finna þar undir sverði. Vegurinn liggur út úr Hlíðartúni og í átt að Laugalandi þar sem hann fer ofan við Stekkjanes en þar eru tvær fornleifar og önnur þeirra friðlýst. Þær hafa númerin [42] og [43]. Þessar rústir þarf að merkja verði af þessari veglagningu. Sama má segja um selrústina [41] í Grísdal milli Laugadalshrauna en hún er um 62 m frá veglínu og þarf því að merkja hana. Við Stóra hraun er sagt að sjáist til 6 dysja [44]. Þessar dysjar fundust ekki við vettvangsskráningu en þegar leiðin var gengin skall á hríðarbylur og snjór lagðist yfir allt. Minjastofnun Íslands fann þessar dysjar ekki heldur við vettvangskönnun síðasta sumar. Verði af þessari veglagningu verður að ganga úr skugga að þessar dysjar séu ekki í vegstæði. Því næst liggur vegurinn yfir í land Laugalands. Þar fer vegurinn yfir túngarðinn [11] á Laugalandi. Á milli Laugalands og Hofstaða er

Skútunaust [20] og fer vegurinn yfir það og nærri vöru [19]. Við Hraunastaði fer vegurinn nálægt vörðum [25], [26] og [27] og þær verður að merkja. Rústir Hraunstaða [30] sleppa, því þær standa upp á hæð en nauðsynlegt er að merkja þær. Fleiri minjar verða ekki á veginum við Hraunastaði. Vegurinn þverar Þorskafjörð og kemur á land milli Melaness og Skálaness. Þar er hann nokkuð nærri Sjávarseli [247] í landi Skálanes sem þarf að merkja.

Tafla 6. Fornleifar sem Veglína A1 gæti haft áhrif á eða raskað.

Númer	Fjarlægð frá vegstæði	Tillögur að mótvægisaðgerðum	Hnit	
1788-42(Hlíð)	Innan 100 m	Merkja rústir	351430	561955
1788-43(Hlíð)	Innan 100 m	Merkja rústir	351529	561969
1788-44 (Hlíð)	Í vegstæði	Þarf að leita betur		
1788-49(Hlíð)	Innan við 100 m	Uppgröftur/könnunarskurður/merkja	353146	563389
1788-50(Hlíð)	Innan 100 m	Uppgröftur/könnunarskurður/merkja	353118	563342
1788-52(Hlíð)	Í vegstæði	Uppgröftur (mjög gamall bæjarhóll)	353196	563383
1788-11 (Laugaland)	Í vegstæði	Leyfi hjá Minjastofnun	347128	561083
1788-20 (Laugaland)	Í vegstæði	Uppgröftur/könnunarskurður	347688	560854
1788-24	Í vegstæði	Merkja	344540	560204
1788-25	Innan 100 m	Merkja	343989	559336
1788-26	Innan 100 m	Merkja	343933	559304
1788-27	Innan 100 m	Merkja	344201	559566
1788-30	Innan 100 m	Merkja	344140	559509
1788-247	Innan 100 m	Merkja	344540	560204

Samantekt um leið A1

Veglína A1 fer yfir nokkuð af minjum. Verði ráðist í leið A1 óbreytta er ljóst að vegurinn fer yfir minjar og gera verður ráð fyrir rannsóknum vegna þessa, annað hvort i formi könnunarskurða eða uppgraftar en ákvarðanir um mótvægisaðgerðir eru í höndum Minjastofnunar. Leiðin fer yfir fornt býli sem heitir Hlíðarkot og er á milli Hlíðar og

Hofstaða. Þar sem vegurinn fer yfir túnið í Hlíð þarf að gera könnunarskurði til að kanna hvort minjar leynist undir sverði þar sem vegstæðið er innan túngarðs. Á Laugalandi fer vegurinn yfir eina rúst. Á öðrum stöðum þarf ýmist að sækja um leyfi til að fara yfir skráningaskylda minjastaði eins og torf- og mónámur og fá leyfi til að leggja veg yfir túngarð. Aðrar minjar er hægt að merkja vel til að forða við skemmdum á framkvæmdatíma.

Tenging við Reykjanes

Tengingin hefst við miðja vegu milli Hamarlands og Staðar og fer að mestu eftir veginum og á túnum framhjá eyðibýlinu Brandstöðum sem var komið í eyði árið 1710 samkvæmt Jarðabók Árna og Páls. Síðan fer vegurinn á túnum neðan við núverandi veg framhjá Stað. Staður og eyðibýlið Brandsstaðir eru innan 100 m frá veglínu og því er æskilegt að framkvæmdaeftirlit verði viðhaft þegar vegurinn er lagður framhjá þessum bæjum ef ske kynni að minjar komi fram við jarðrask.

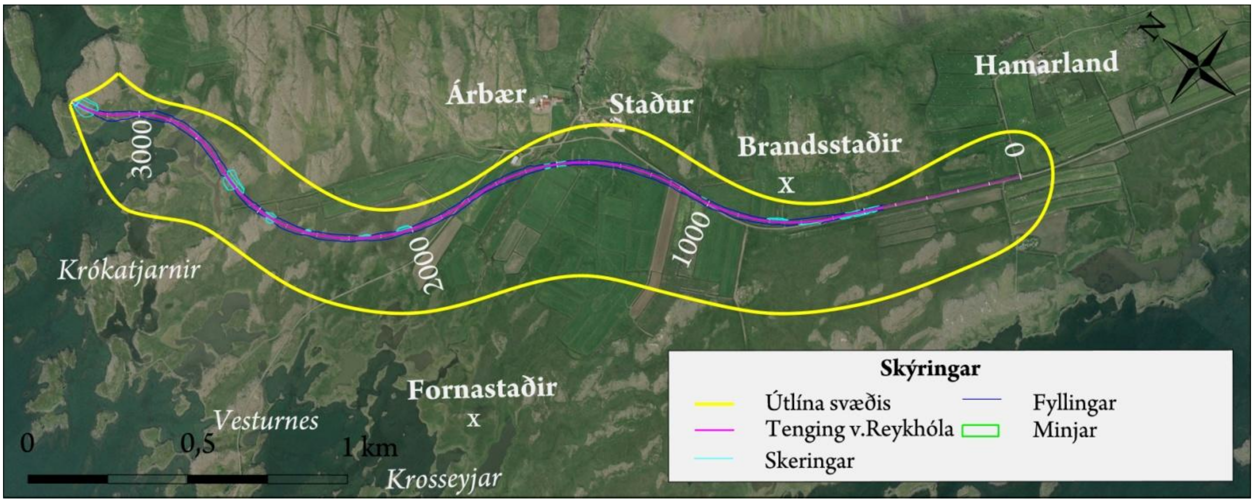

Mynd 81. Myndin sýnir hvað vegurinn liggur framhjá Brandstöðum og Stað.

Tenging við Djúpadal

Tenging við Djúpadal fer framhjá eyðibýlinu Miðhúsum og eru engar minjar þar í hættu. Því næst fer vegurinn í átt að jörðinni Barmi og inn á túnið þar sem vegurinn fer yfir margar rústir [238], [239], [224], [244], [216] og mjög nærri bæjarhólnum. Þessi veglagning hefur því gríðarleg áhrif á mjög heilstætt minjaumhverfi sem er að finna í túni þessarar jarðar.

Aðrar minjar [241], [242], [243][227] þarf að merkja. Tengingin við Djúpadal hefst í landi Hallsteinsness þar sem vegurinn fer nálægt rúst [134] sem þarf að merkja. Aðrar minjar í landi Hallsteinsness eru ekki í hættu vegna tengingar við Djúpadal.

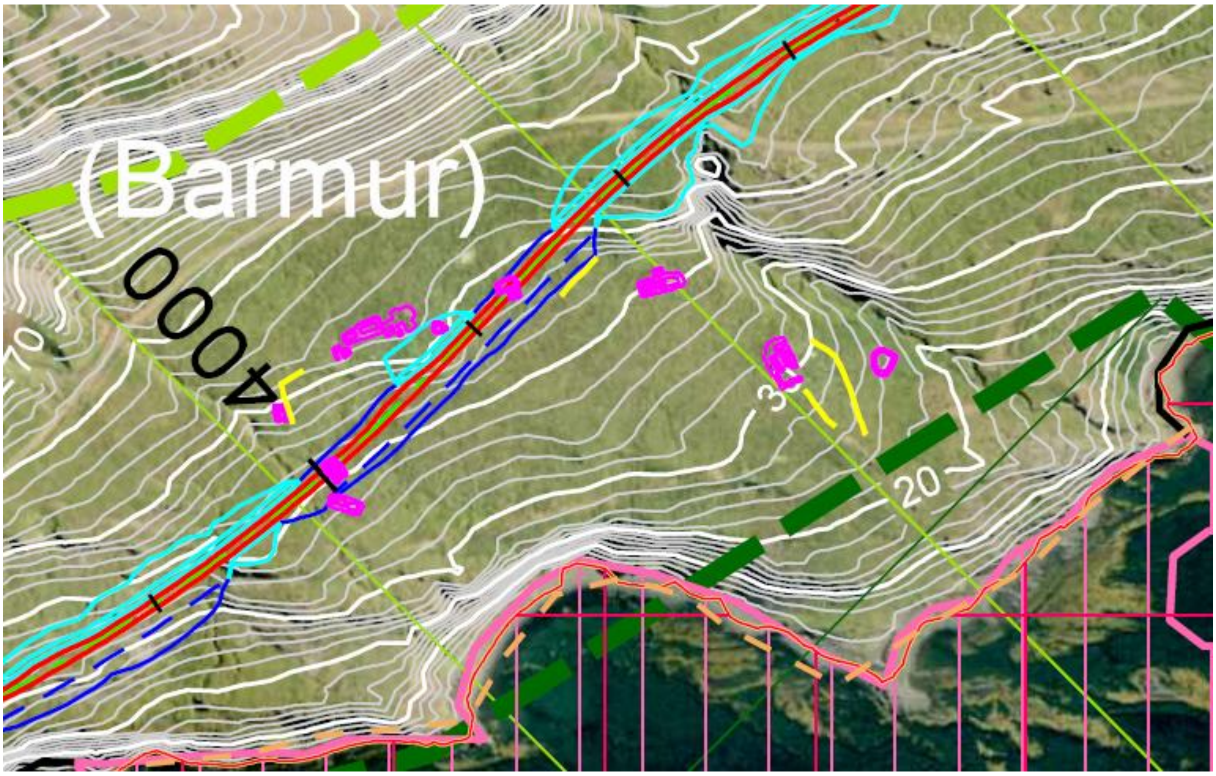

Mynd 82. Myndin sýnir hvernig vegur er fyrirhugaður yfir túnið á Barmi.

Tafla 7. Fornleifar sem vegtenging við Djúpadal gæti haft áhrif á eða raskað.

Númer	Fjarlægð frá vegstæði	Tillögur að mótvægisaðgerðum	Hnit	
1788-216	Við veglínu	Könnunarskurðir/uppgröftur	348441	565701
1788-238	í veglínu	Könnunarskurðir/uppgröftur	348411	565776
1788-239	í veglínu	Könnunarskurðir/uppgröftur	348412	565777
1788-224	í veglínu	Könnunarskurðir/uppgröftur	348415	565565
1788-227	Innan 100 m	Merkja	347844	564780
1788-244	Innan 100 m	Merkja	348424	565693
1788-241	Innan 100 m	Merkja	347695	564820
1788-242	Innan 100 m	Merkja	347690	564780

1788-243	Innan 100 m	Merkja	348027	565083
1788-134	Innan 100 m	Merkja	345826	563225
1788-245	Innan 100 m	Merkja	341488	561947

Samantekt vegna tengingar við Djúpadal

Tengin við Djúpadal hefur mikil áhrif á fornleifar á Barmi þar sem fyrir er mjög heilstætt minjaumhverfi. Rannsókn í formi könnunarskurðar og uppgraftar þarf á mörgum rústum og fyrirsjáalegt er, að það hefur bæði í för með sér kostnað og er nokkuð tímafrekt. Hægt er að spara kostnað og tíma með því að breyta veglínu framhjá túninu á Barmi, en Vegagerðin hefur það til athugunar.

Lokaorð

Á öllum veglínum eru minjastaðir sem eru í hættu, þó er nokkur munur á milli veglína. Þó ber að vekja sérstaka athygli á veglínu Þ-H sem er áformuð yfir helmings bæjarhólsins á Gröf. Þó hann hafi verið sléttaður er ljóst að undir sverði er mörg hundruð ára saga bæjarins, kirkja og grafreitur. Þar verður að færa veglínu frá bæjarhól eða ráðast í fornleifarannsókn og er viðbúið að sú rannsókn geti verið tímafrek og kostnaðarsöm. Sama má segja um bæjarstæðið á Barmi þar eru tvær veglínur H1, tenging við Djúpadal og jarðgangnamunni ásamt vinnusvæði. Þar verður að ráðast í fornleifarannsókn verði að framkvæmdum, þar sem margar minjar munu fara undir framkvæmdir en aðrar er hægt að merkja. Við Hlíð er farið innan túngarðs á veglínum A1 og I og fara þær yfir minjar frá hjáleigunni Hlíðarkoti. Hér var aðeins fjallað um bæjarstæði þar sem minjar eru í hættu. Þegar ákvörðun liggur fyrir um veglínu er mikilvægt að gott samstarf sé á milli Vegagerðar, Minjastofnunar og fornleifafræðings. Minjastofnun leggur til mótvægisaðgerðir vegna framkvæmda en framkvæmdaeftirlit þarf að vera á sumum stöðum við framkvæmdir auk þeirra.

Gott samstarf var t.d milli Vegagerðar og starfsmanna hennar við fornleifafræðing Náttúrustofu Vestfjarða þegar vegur var gerður um Kerlingar- og Kjálkafjörð. Þá framkvæmdi Náttúrustofa þær mótvægisaðgerðir sem Minjastofnun (Þá Fornleifavernd

ríkisins) lagði til. Vegagerðin í samráði við fornleifafræðing Náttúrustofnunar merkti minjar sem voru nærri framkvæmdum og var það mjög farsælt og tókst að leggja veg mjög nærri minjum án nokkra skemmda á þeim. Þetta má fyrst og fremst þakka góðs samstarf milli Minjastofnunar, Vegagerðar, starfsmanna Suðurverks og Náttúrustofunnar. Við stór verk sem veglagningar á minjasvæðum, eru er þessi samvinna lykilatriði.

Heimildaskrá

Ágúst Ó. Georgsson. 1990. Fornleifaskrá. Skrá um friðlýstar fornleifar. Reykjavík, Fornleifavernd – Þjóðminjasafn Íslands.

Brynjúlfur Jónsson. 1899. „Rannsókn í Barðastrandarsýslu sumarið 1898." Árbók hins íslenska fornleifafélags, 6-18.

Guðrún Alda Gísladóttir. 2008. Fornleifarannsókn að Hofstöðum í Þorskafirði. FS375-06431. Reykjavík: Fornleifastofnun Íslands.

Guðný Zoëga. 2012. Skagfirska kirkjurannsóknin framvinduskýrsla 2011. Byggðasafn Skagfirðinga Rannsóknaskýrslur 2012/127.

Höskuldur Búi Jónsson. 2016. Vestfjarðarvegur. Bjarkalundur- Skálaneshlíð. Greinagerð um jarðfræði, jarðmyndanir og efnistöku. Vegagerðin.

Íslensk fornrit I. 1943. Íslendingabók og Landnámabók. Jakob Benediktsson gaf út. Hið íslenzka fornritafélag, Reykjavík.

1857–1876.Íslenskt fornbréfasafn, (Diplomatarium Islandicum)., I. Bindi. Hið íslenska bókmenntafélag, Reykjavík,

1909-1913. Íslenskt fornbréfasafn (Diplomatarium Islandicum). IX. bindi. Hið íslenska bókmenntafélag, Reykjavík,

Íslenskt fornbréfasafn (Diplomatarium Islandicum). VI. bindi. Hið íslenska bókmenntafélag, Reykjavík,1900-1904.

1903-1907.. Íslenskt fornbréfasafn (Diplomatarium Islandicum). VII. bindi. Hið íslenska bókmenntafélag, Reykjavík,

Íslenzk fornrit XIII. 1941. Harðar saga, Bárðar saga, Þorskfirðinga saga, Flóamannasaga. Þórarins þáttr Nefjólfssonar, Þorsteins þáttr Uxafóts, Egils þáttr SíðuHallssonar, Orms þáttr Stórólfssonar, Þorsteins þáttr Tjaldstæðings, Þorsteins þáttr forvitna, Bergbúa þáttr, Kumlbúa þáttr, Stjörnu-Odda draumr. Þórhallur 31 Vilmundarsson og Bjarni Vilhjálmsson, gáfu út. Hið íslenzka fornritafélag. Reykjavík.

Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns. 1938. Dala- og Barðastrandarsýsla VI bindi. Hið íslenska Fræðafélag. Kaupmannahöfn.

J. Johnsen. 1847. Jarðatal á Íslandi, Kaupmannahöfn.

Matthías Þórðarson.1924. „Smávegis. Um nokkra staði og fornminjar." Árbók hins íslenska fornleifafélags, 42-58.

Margrét Hallmundsdóttir og Caroline Paulsen, 2008, Fornleifakönnun vegna vegaframkvæmda í Djúpafirði í Reykhólahreppi, Náttúrustofa Vestfjarða nr. 25-08

Kristian Kålund. 1985. Íslenzkir sögustaðir II. Vestfirðingafjórðungur.
Haraldur Matthíasson (ísl. þýðing). Bókaútgáfan Örn og Örlygur HF: Reykjavík.

Kristján Jónsson.1942. Barðstrendingabók. Ísafoldarprentsmiðja: Reykjavík.

Ragnar Edvardsson. 2004. Fornleifaskráning í Reykhólahreppi, A-Barðastrandarsýslu Vegna ný- og endurlagningar Vestfjarðavegar nr. 60, Náttúrustofa Vestfjarða nr. 17-04.

Óútgefnar heimildir

Túnakort 1920: Túnakort fyrir Austur-Barðastrandasýslu frá því 1920. Þjóðskjalasafn

Íslands Túnakort jarðanna: Þórisstaða, Grafar, Hallsteinsness,
Barms, , Miðhúsa, Gróuness, Brekku, Hofstaða, Skálaness.

Örnefnastofnun, Þjóðminjasafn Íslands
Örnefnaskrár jarðanna: Þórisstaða, Grafar, Hallsteinsness, Barms, Gróuness, Hofstaða,
Skálaness. Þjóðskjalasafn Íslands

NÁTTÚRUSTOFA VESTFJARÐA

Yfirlitskort
Fornleifakönnun vegna Vestfjarðarvegar
Mælikvarði: 1:70 000 Kort 1/13
Náttúrustofa Vestfjarða
Hulda Birna Albertsdóttir

NÁTTÚRUSTOFA VESTFJARÐA

Skýringar:
000 Nr. minja
Kort
Veglína Þ-H
Veglína A1, I
Veglína H1/D2

0 0,5 1 1,5 km

Minjar í Þorskafirði
Fornleifakönnun vegna Vestfjarðarvegar
Mælikvarði: 1:30 000 Kort 2/13
Náttúrustofa Vestfjarða
Hulda Birna Albertsdóttir

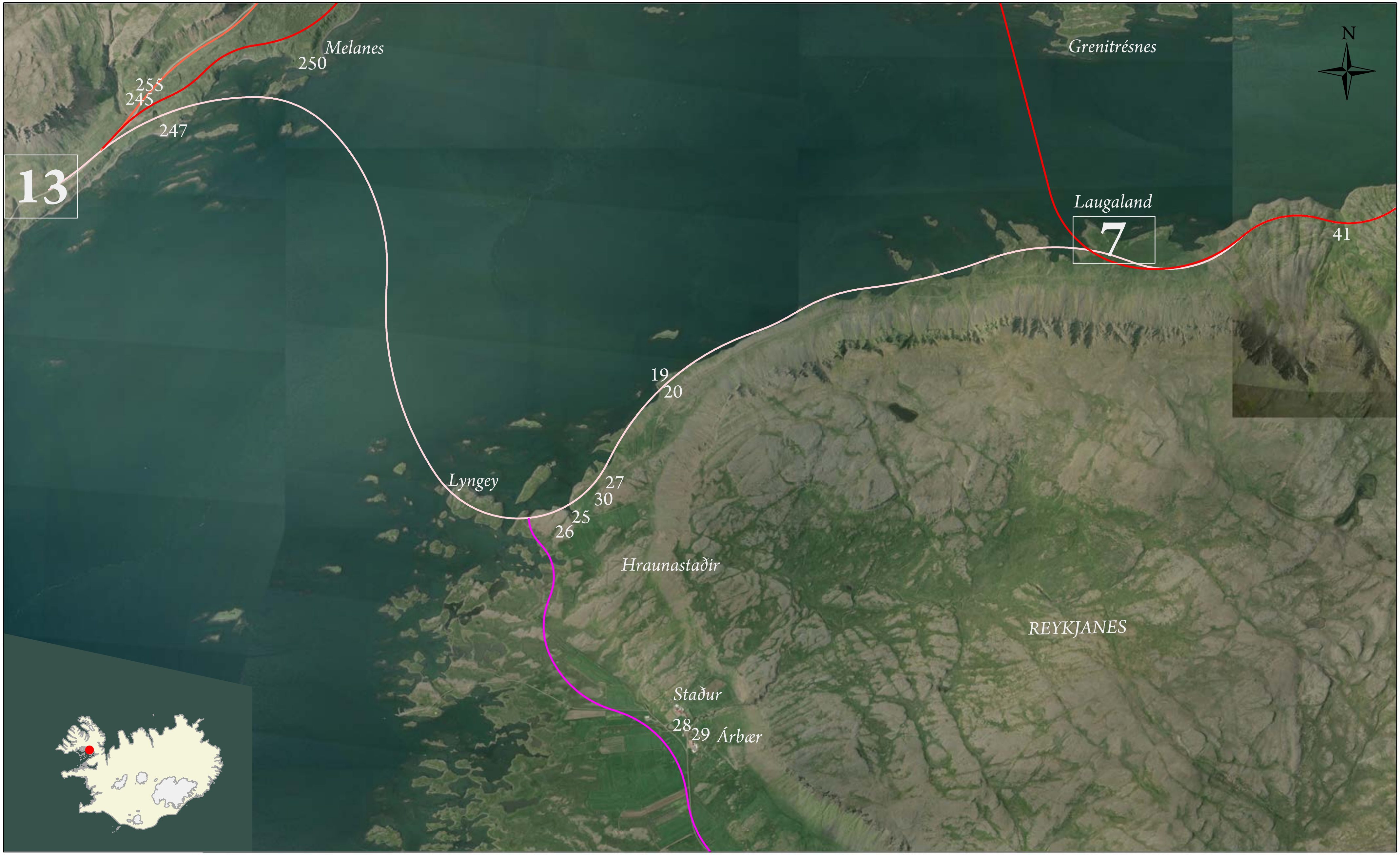

NÁTTÚRUSTOFA VESTFJARÐA

Skýringar:
000 Nr. minja
Kort
Veglína A1/tenging við Reykhóla
Veglína D2
Veglína I

0 0,5 1 1,5 km

Minjar í Þorskafirði
Fornleifakönnun vegna Vestfjarðarvegar
Mælikvarði: 1:30 000 Kort 3/13
Náttúrustofa Vestfjarða
Hulda Birna Albertsdóttir

Skýringar:

- Kort
- 000 Nr. minja
- Veglína D2
- Veglína H1
- Tengivegur við Djúpadal
- Veglína I
- Veglína Þ-H

0 0,5 1 1,5 km

NÁTTÚRUSTOFA VESTFJARÐA

Minjar í Gufufirði og Djúpafirði
Fornleifakönnun vegna Vestfjarðarvegar
Mælikvarði: 1:30 000 Kort 4/13
Náttúrustofa Vestfjarða
Hulda Birna Albertsdóttir

Skýringar:
Minjar
000 Nr. minja
Veglína A1, I

0 50 100 150 m

Minjar í kring um Hlíð
Fornleifakönnun vegna Vestfjarðarvegar
Mælikvarði: 1:2500 Kort 5/13
Náttúrustofa Vestfjarða
Hulda Birna Albertsdóttir

NÁTTÚRUSTOFA VESTFJARÐA

Skýringar:
Minjar
000 Nr. minja
Veglína A1, I

0 20 40 60 80 100 m

NÁTTÚRUSTOFA VESTFJARÐA

Minjar í kring um Hlíð
Fornleifakönnun vegna Vestfjarðarvegar
Mælikvarði: 1:1000 Kort 6/13
Náttúrustofa Vestfjarða
Hulda Birna Albertsdóttir

Skýringar:
Minjar
000 Nr. minja
Veglína A1
Veglína I

0 100 200 300 m

Minjar í kring um Laugaland
Fornleifakönnun vegna Vestfjarðarvegar
Mælikvarði: 1:1000 Kort 7/13
Náttúrustofa Vestfjarða
Hulda Birna Albertsdóttir

NÁTTÚRUSTOFA VESTFJARÐA

Skýringar:
Minjar
000 Nr. minja
Veglína Þ-H
Veglína H1

NÁTTÚRUSTOFA VESTFJARÐA

Minjar í kring um Þórisstaði
Fornleifakönnun vegna Vestfjarðarvegar
Mælikvarði: 1:2500 Kort 8/13
Náttúrustofa Vestfjarða
Hulda Birna Albertsdóttir

Skýringar:
Minjar
000 Nr. minja
Veglína Þ-H

0 100 200 300 m

NÁTTÚRUSTOFA VESTFJARÐA

Minjar í kring um Gröf
Fornleifakönnun vegna Vestfjarðarvegar
Mælikvarði: 1:5000 Kort 9/13
Náttúrustofa Vestfjarða
Hulda Birna Albertsdóttir

Skýringar:
Minjar
000 Nr. minja
Veglína Þ-H, I
Veglína H1

0 100 200 300 m

Minjar í kring um Hallsteinsnes
Fornleifakönnun vegna Vestfjarðarvegar
Mælikvarði: 1:5000 Kort 10/13
Náttúrustofa Vestfjarða
Hulda Birna Albertsdóttir

NÁTTÚRUSTOFA VESTFJARÐA

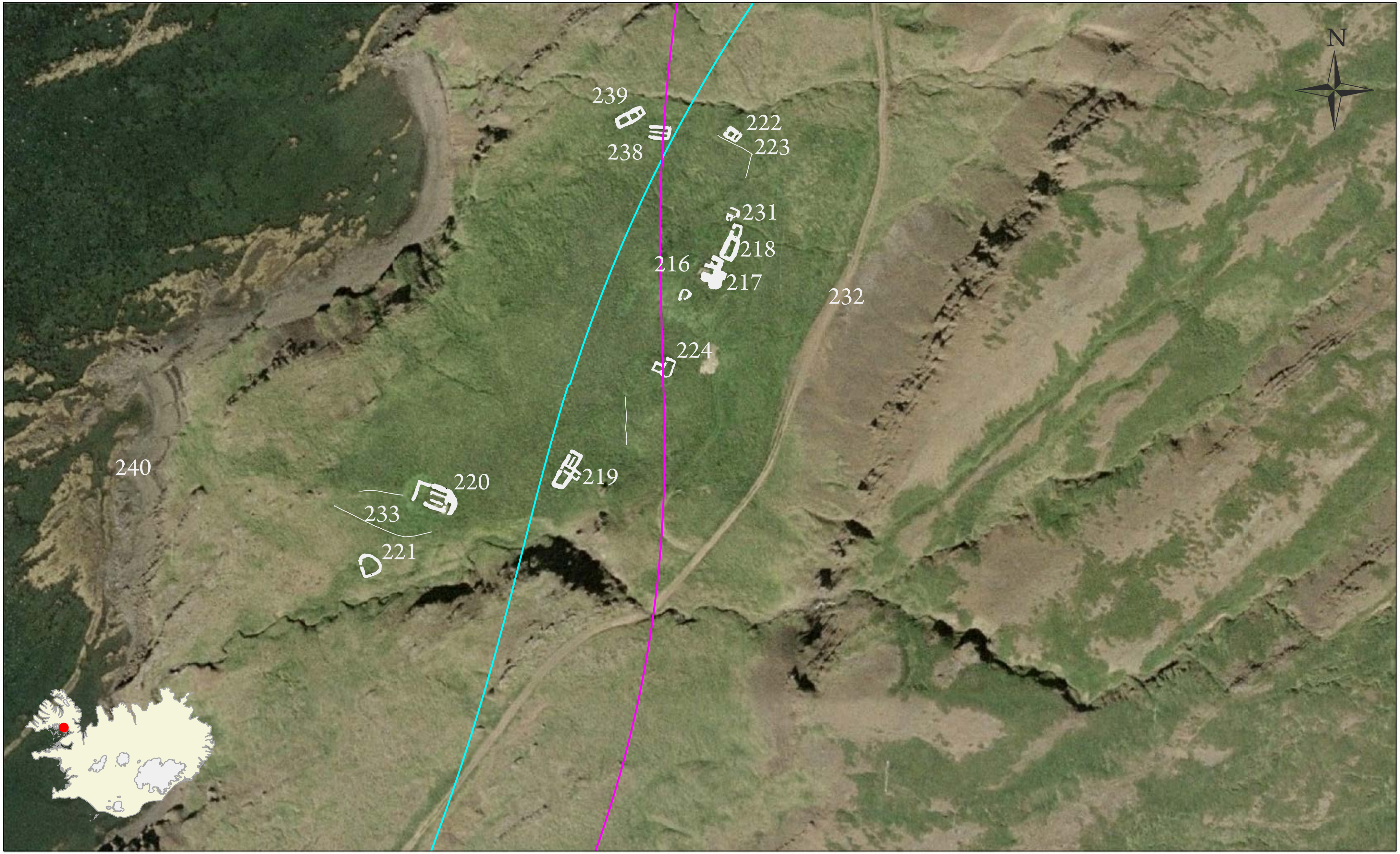

Skýringar:
Minjar
000 Nr. minja
Veglína H1
Tenging við Djúpadal

0 50 100 150 m

Minjar í kring um Barm
Fornleifakönnun vegna Vestfjarðarvegar
Mælikvarði: 1:2500 Kort 11/13
Náttúrustofa Vestfjarða
Hulda Birna Albertsdóttir

NÁTTÚRUSTOFA VESTFJARÐA

NÁTTÚRUSTOFA VESTFJARÐA

Skýringar:
Minjar
000 Nr. minja
Veglína Þ-H, I
Veglína H1

Minjar í kring um Gróunes
Fornleifakönnun vegna Vestfjarðarvegar
Mælikvarði: 1:5000 Kort 12/13
Náttúrustofa Vestfjarða
Hulda Birna Albertsdóttir

NÁTTÚRUSTOFA VESTFJARÐA

Skýringar:
Minjar
000 Nr. minja
Námusvæði

0 50 100 150 m

Minjar í kring um Skálanes
Fornleifakönnun vegna Vestfjarðarvegar
Mælikvarði: 1:1000 Kort 13/13
Náttúrustofa Vestfjarða
Hulda Birna Albertsdóttir